

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

2

LETNIK LXXX

1980

P L A N I N S K I V E S T N I K
GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

Miha Potočnik	Moj spomin na Krištofa	73
Marijan Krišelj	Sinteza razmišljanj ob Planinskem Vestniku	75
Jure Ulčar	Pamir 79	77
Janko Arh	Pik Jugoslavija (5741 m)	89
Franček Knez	Sončni žarek — Špik-S	92
Lado Cvetko	Na Kajnik — 802 m, od motela v Rižani prek Podpeči	92
Lučka Sodja	Na Škrlatico	94
Danilo		
Cedilnik-Den	Ovca in krokar	95
Dr. Anton Zuntar	Ljudski pesnik izpod Rogatca	99
Beba Jenčič	Valentin Hodnik, planinski slikar (1896—1935)	101
	In memoriam	104
	Marka, Janeza in Mirana zdaj ni več . . .	105
Jožica Vogrinec	Kočna je zahtevala novo življenje	106
	Društvene novice	107
	Varstvo narave	117
	Alpinistične novice	119
	Razgled po svetu	122

Glasiilo
 Planinske zveze Slovenije
 »Planinski Vestnik«
 je bilo z ukazom
 predsednika republike
 Josipa Broza-Tita
 ob 80-letnici izhajanja
 za poseben prispevek
 k razvoju planinstva
 v Sloveniji
 odlikovano
 z redom zaslug za narod
 s srebrnimi žarki

Naslovna stran:

Rzenik (1833) iz doline Kamniške Bele zgodaj julija, ko cveti negnoj — Foto dr. Matjaž Kmecl

Notranja priloga:

- 1 Zima v Lazu (levo Slatna, desno Vogli nad Lazom) — Foto prof. Marijan Lipovšek
- 2 Motiv s poti na Triglav (iz nagrajene kolekcije »Ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav«) — Foto Franc Sluga

Poštnina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Franc Vogelcnik, dr. Tone Wraber, ing. Albert Sušnik, ing. Janez Bizjak — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 200 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za inozemstvo 360 din (20 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

Trebanjska industrija montažnih objektov

n. sol. o.
 68210 Trebnje
 Jugoslavija
 Telefon: (068) 83 321, 83 125, 83 072
 Telex: 33735 yu trimo

TRIMO

projektira, izdeluje, montira,
 na željo prevzame inženiring.

Gradl objekte doma in v tužini:
 industrijsko-proizvodne hale,
 skladišča, garaže, servisne
 in tehnične delavnice, športne
 in rekreacijske objekte, objekte
 za kmetijstvo, razstaviščne
 dvorane, trgovske objekte,
 upravne zgradbe, bivalne prostore.

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE
LETNIK LXXX

1980 — 2

MOJ SPOMIN NA KRIŠTOFA

(Odlomek iz radijskega cikla Zlata naveza, ki ga objavlja oddaja Odmevi z gora.)

Popotovanja po gorah so kakor sprehodi po odprti knjigi narave pa tudi zgodovine, saj navsezadnje ne hodimo tja gor sami, zaprti v svojo školjko, ampak vedno in vselej s srečnimi prijatelji. Vse to navidezno bivanje, ki je ob poteh našega pogovora z naravo, je v resnici del vseobčnega in neprestanega spreminjanja, del krutega zakona narave, ki mu ne uide niti najmanjša celica niti en sam naš korak niti ena sama naša misel... In včasih se nam dogodi, da se znajdemo vendarle na gorski poti sami, na gorskem vrhu sami, sami z vsem briljantnim razgledom in modro nedoseženo višino... Nenadoma sami... In tedaj zaslišimo tisti skrivnostni šepet narave, ki se pretaka nekje v nedrjih pod našimi nogami, ki preliva barve in obliko pred našimi očmi... In v teh trenutkih, kljub vsej lepoti razglednega dne, ni v nas niti nikjer drugje nobenega vedrega odmeva, ki bi nam zazvenel, kot vedno zazveni v takih primerih... Kot neznana struna tistih prijateljskih srečanj, ki so oplajala naše življenje, mu dajala smisel in globoko vsebino... Ko bi priklicala zven nekdanjih srečanj, ki smo jim bili priča, pa so onemela...

Ostala pa so z nami, kot pač ostane z nami utrujena planinska torba, popotna palica, kot ostanejo s teboj vsega vajeni in shojeni kvedrovci... Tako kot ti predmeti, z vsako gubo posebej, razpoko, odrgnino silijo vate, da razmišljaš o njih, o rečeh, ki jih dobro poznaš, pa te misli odganjamo in se jih otepamo... Prav tako ne moreš mimo praznine, ki zija poleg tebe, za teboj, pred teboj... Misli lahke, kot je lahek puh gorskih trav v vetru, prinašajo pomine na prijatelje, na srečne planinske tovariše... Na Krištofa, Čopa, Hafnerja, Tomiška, Jesihovo, Debeljakovo, Borisa... Poslovili so se od nas in od gora.

Iz Beograda se je vrnil v Ljubljano Boris Zihel. Tako sem dobil novega planinskega tovariša. Prvič sva se srečala pri otvoritvi neke planinske kočice, ne spomnim se danes več katere. To srečanje se je pozneje sprevrglo v pravo planinsko tovarištvo, ko sva skupaj prehodila nič koliko kilometrov planinskih poti. Vsako soboto, vsako nedeljo, zmeraj drugam... Zmeraj skupaj. Tako dolga leta. Razvilo se je med nama res pravo planinsko tovarištvo, ki je skupaj z nama merilo predvsem shojene planinske poti, na katerih sva srečavala številne planinske prijatelje, znance in na katerih so nama minevale res tiste prave planinske ure, ki jih človek ne more pozabiti, kot da bi bile nekako povezane z neko skrivno vezjo z vsem, kar je v nas romantičnega, zanesenjaškega, kar poraja gorski svet, vzbudi v tebi in ne odženeš več, pa če bi se trudil. Tako je moje povojno hribovstvo v mnogočem potekalo prav v moji družini, v kateri so bili dr. M. Breclj pa Boris Zihel. Prav prek Marjana in Borisa sem dobil zvezo tudi s tovarišem Edvardom Kardeljem. Priložnost, priti z njim v stik, se mi je ponudila na sprejemih tujih državljanov v Ljubljani, na Bledu, na Brdu. Pravzaprav ni bilo težko z njim navezati stikov, saj je bil izredno dostopen in rad je tudi govoril o tistem, za kar je menil, da zanima tudi sogovornika... Kardelj, to je splošno znano, pa je izredno rad hodil po planinah, zato ni bilo težko najti skupne stične točke v pogovorih med nama. Bil sem z njim na Španovem vrhu, na Črnem vrhu, Velem polju — tja je izredno rad zahajal — v dolini Kot... Sicer pa je imel Kardelj svojo družbo iz Beograda in iz Ljubljane.

Kadar sva se pogovarjala, se je pogovor zmeraj zasukal na gore. Pa ne na lepote gora, na zanimivosti, ampak predvsem na probleme. Vendar pa je tudi iz teh pogovorov bilo moč kaj hitro razbrati, da Krištof ljubi gorsko naravo, da ga boli, če v njej ni vse tako, kot bi moralo biti... Bil je predvsem navdušen častilec gorskih rož. Nisem videl bolj navdušenega človeka nad to gorsko lepoto, kot je bil ravno Krištof. Svoj gorski »alpinetum« je imel tudi v Vikrčah. Tako na tiho in »šverc«, kot smo mu radi v šali »naprej metali«, je gorske rože prinašal z gora in jih presajal v nalašč za to pripravljeno okolje, kjer jim je skušal urediti približno iste pogoje kot v naravnem rastišču. Mnogo tega truda je bilo poplačanega, mnogo pa ga je seveda šlo tudi po vodi. Ljubezen do gorskih cvetic pa je v njem ostala... Tudi žilica, da jih je v »ilegali« prinašal z gora, ga ni nikdar pustila, dokler je bil zdrav. Za 60-letnico, ko je bil sprejem na Planinski zvezi Slovenije, kjer so slavili svoja dolgoletna sodelovanja planinskih starost iz vse Slovenije, je Edo dobil tudi pismeno dovoljenje, da sme to svoje veselje do rož poslej gojiti tudi javno, nič več na skrivaj kot dotlej... Tedaj, bilo je to leta 1970, je bil Edo zelo dobro razpoložen. Poslušal je doživljaje, ki so jih pripovedovali drugi planinci-jubilanti, posegal v pogovor in bil skratka ves v tistem prijetnem vzdušju, ki je za take priložnosti, ko se zbere starostna vrsta planincev, običajno.

Sredi leta 1978, ko je bil skupni posvet o Triglavskem narodnem parku in o varstvu narave in okolja, je Kardelj predvsem poudaril, da je treba govoriti o zavarovanju vseh lepote v Sloveniji, ne samo Triglavskega parka, govoril je o tem, da je treba urediti predpise, ki bi ta problem urejali na splošno, za vse take primere pri nas... Tu so še Karavanke, Kamniške... V vseh teh regijah je videl velike možnosti, da bi našli ustrezne oblike varovanja lepote, ki jih še danes izkoriščamo tako, kot da so neuničljive. Tedaj je bilo sklenjeno, da se lotimo zakona o narodnih in kulturnih in krajinskih parkih, iz katerega naj bi izšel skupščinski akt o razširjenem Triglavskem narodnem parku. Tedaj smo tudi pisali, da je sprejel pokroviteljstvo, predsedstvo častnega odbora ob 200-letnici prvega vzpona na Triglav. Sprva se je branil in potem je sprejel. Tudi ga nismo mogli pregovoriti potem, ko je sprejel predsedstvo, da bi na slovesnosti spregovoril. Nazadnje je le pogojno privolil, vendar je dodal, da bo govoril kritično o varstvu gorskega okolja, o divji gradnji počitniških hiš v nezaščitenem in izpostavljenem, vendar pa neizmerno lepem gorskem okolju, predvsem na Pokljuki, o neurejenem poseganju v tako naravno okolje, o odnosu do takega okolja, kot ga kažejo posamezniki v veliki želji, da zadovolje svoje lastne ambicije, ne zanimajo pa jih obči narodni blagor in volja. Poseganje v prostor brez vsakega smisla ga je bolelo, da je čutil, kako bi moral o tem javnosti spregovoriti... Toda tedaj tega ni mogel več. Mislil je do zadnjega, da bo vendarle še zmoget.

Še 26. avgusta se ni natančno vedelo, kako bo, čeprav sem imel že njegovo pismo v žepu in sem slutil, kako ga bo moral prebrati nekdo drug... Naročeno mi je bilo — če ga ne bo, naj pismo preberemo. Prebral ga je Marjan. In tedaj se mi je, kljub velikim slovesnim besedam, ki smo jih izrekli ob tisti priložnosti, utrnila žalostna misel. Edo ne bo mogel več v gore... In besede, ki so zvene iz njegovega zadnjega pisma planinski javnosti, so bile takorekoč njegova planinska oporoka.

Dr. Miha Potočnik

SINTEZA RAZMIŠLJANJ OB PLANINSKEM VESTNIKU

MARIJAN KRIŠELJ

Neudobno se počutim tedaj, ko mi kot planincu čas zavali na pot goro — papirja... Tedaj, ko spoznam, da mi zapira pot v prostost taka gora, ki jo bo treba prelesti, ker je še vsa zaraščena in skriva v sebi prenekatero še nepreplezano smer, ker je, skratka, še vsa skrivnostna, bela, velika in mogočna...

Vendar pa se je ob tem, ko razmišljam o Planinskem Vestniku, to neudobje moralo umakniti zlahtnemu spoznanju, da pravzaprav razmišljam o tisoč in tisoč straneh, na katerih je zapisana prenekateri resnica naše planinske stvarnosti in kjer so te »planinske vsebine« še vedno kot izvir za pridobivanje spoznanj, izkušenj in tudi novih pobud za delo vnaprej. Vsega tega je na tej gori še veliko; veliko je takega, kar ponuja, da bi odkrivali, veliko že znanih poti, marsikatera panorama nam je domača, ko ob istem trenutku ta gora ponuja še nešteto oprimkov, ki jih bo treba preiti, da bi se mogli, skupaj z vsemi, ki jih te steze vežejo, dokopati do novih spoznanj in novih razumevanj planinske besede, misli in stvarnosti...

In te »planinske vsebine« se mi spet in spet ponujajo kot nove vsakdanjosti, kjer se zrcali naše nagnjenje do gora, v katerih je mnogo veselja, in se to veselje skriva v neprestanem hrepenenju — biti v bližini gora, da bi tako mogli zajemati novih moči iz teh neznanih virov, ki jih je v naravi še in še in vedno manj... Ali je to potreba? Je to stiska, v kateri se kdaj pa kdaj znajdemo in ne vemo več naprej pa gremo tja, da bi si pridobili nova spoznanja o svojem bitju in žitju, o svoji prazvezi z naravo, ki nam je to trdnost že tako hudo razrahljala? Je to pa tudi ni. Beg v naravo ni beg pred nečim, kar nam daje življenje pa če je to v dobrem ali v slabem. To je iskanje popolnejšega razumevanja svojega lastnega življenja, ki ne more najti svoje celovite odmevnosti brez prave povezanosti z vsem tistim, odkoder pravzaprav življenje izhaja.

Prelistavam Planinski Vestnik, stare številke, nove in najnovejše... Razmišljam s finim sitom stroge objektivnosti in mi ob prelistavanju ostajajo na situ tehtna dejstva, ki jih je v dolgih letih življenja tega glasila porodila tradicija... In to spoznanje nemudoma poraja nova in nova dejstva, ki jih je v temle trenutku mogoče zgnesti v čisto drobceno kepo, ki naj bi rabila za testo izkušenj v prihodnosti... In kolikor bo to testo naraščalo, toliko bolj bom prepričan, da bo iz vsega tega tudi dober kruh...

Kadar bi želeli nekaj imenitnega ugotoviti, tedaj radi rečemo: Zdi se nam, da smo na nekakšnem razpotju, ko bo treba prebresti kup duhovnih rek, se trdno oprijeti veje, ki veže s trdno korenino naša družbena gibanja in se spoprijeti tudi s problemi, ki si jih ustvarjamo sami, ali pa so logičen nasledek napredka, ki mu vsak dan sprti dodajamo novih izkušenj, novih spoznanj in je tako temelj, ki smo ga dogradili z našo revolucijo, z vsakim dnem še bolj trden, nepremakljiv... Ko smo pa v resnici že na drugem bregu in je torej treba le, da gremo po taki poti tudi naprej.

Ko govorimo o vsebinski orientaciji, ki naj bi na straneh lanskega letnika obveljala tudi vnaprej, ne moremo torej mimo tradicije. Ne tradicije po vsej sili, ampak tradicije v tistem pomenu besede, ki naj bi označevala izkušnje in ves proces izčiščevanja najrazličnejših zamisli in poskusov, ki so dolga leta iskala svojega prostora na straneh Planinskega Vestnika, dokler se niso izkazali za pravilno vsebinsko orientacijo te naše najstarejše revije. To je pravzaprav proces dograjevanja in ga bo vsekakor treba negovati tudi v prihodnje. Prav gotovo je treba ob tem razmišljanju upoštevati tudi dejstvo, da je v Sloveniji že blizu 100 000 članov-planincev, da ne štejemo zraven še tistih dolgih vrst, ki jih srečujemo poleti na katerikoli gori ali vzpetini v Sloveniji.

V teh planinskih vrstah je skoraj polovica mladine. Prav tem mladim so prav tako odprti listi našega glasila, ne samo za to, da bi izpisovali na njih potopise, čustvena

spoznanja v gorskem naravnem okolju; odprta so zato, da bi mogli brati take zapise, ki naj bi premlevali ta ali oni problem, ta ali oni poskus literarnega uveljavljanja in seveda tudi take zapise, ki bi odkrivali osebne odnose do gorskega sveta in do planinstva kot množičnega pojava sedanje dobe.

Brž ko se ustavljamo pri mladini, je že tu tudi množica, ki planinstvo razume po svoje, širše, bolj kot sestavni del sodobnega življenja, del dragocene prostosti; nekaj takega, kar omogoča uveljavljanje na drugačnem življenjskem odru, ki je širok, brezmejen in ima za kulise široke panorame, vrhove in vijuge planinskih poti. In prav v tem, v tej množičnosti, tiči sodobni fenomen, fenomen osamljenosti, ki pa ga ravno gora dobro zdravi, mu je kos in ljudje za to zdravilo vemo, hodimo ponj in ga tudi v veliki večini primerov — najdemo. Ali ni to dogajanje, ki je zelo podobno nekdanjemu, ki so ga radi označevali za »romantično občudovanje večerne zarje in velike hvale prelepih panoram«, ko se današnji vtisi iz narave selijo v prenekatero dušo kot veliko in ponovno spoznanje, kot odkritje: Glejte, spet je tu tisto, kar smo nekoč že spoznali in občudovali, narava, njena vez z nami. Zdaj gre torej za spoznanje, vrednost, ki je v tem primeru okronano z dragocenostjo vsakogar, ki to vrednost sprejme, jo odnese v dolino in z njo živi vse dotlej, dokler mu ne poide in gre ponjo spet in znova in znova. To je množica, to je gibanje, ki preveva sedanji čas v vsem, v pozitivnem in tudi v negativnem. In prav Planinski Vestnik ima za prihodnje še eno široko obvezo, priti med nas, med to množico in nam v razumljivi, vsakdanji vsebini, z jezikom, ki ga mi kot množica govorimo, te reči razodeti, počasi sicer, polagoma, vendar pa vztrajno in temeljito ter dosledno, tako po svoji globoki vsebini kot tudi v vabilu samem, ki usmerja ljudi v gore in v gorsko naravo.

Prav gotovo je tudi poslanstvo, ki ga Planinski Vestnik opravlja na področju zgodovine nič manj pomembno, kot je bilo. Nasprotno. Ohranja ga v enaki bleščavi, kot tistikrat, ko je prvokrat zapisal svoje leto in leta mejnikov, najvažnejših za razumevanje narodove planinske zgodovine. Mnogo je že vsega tega na straneh Planinskega Vestnika, mnogo tega pa je še shranjenega v predalih in spominih posameznikov in čaka na ugodno priložnost, da bi se prelilo v črke, slike in dejstva. Koliko poglavij še ne poznamo, ki nam bi odkrivala na primer dogodke po vojni; koliko podrobnosti se je dogodilo med obema vojnama, ki sodijo v med sicer znana poglavja o skalaših, o prvih planinskih filmih, o bojevanju slovenstva pred nemštvom v gorah. Kako malo smo še povedali o delavcu-gorniku, ki je tudi tedaj, ko je iskal svojih pravic s štrajki, se prerival skozi gospodarske krize, gledal po gorah in na njih morda iskal nekaj utehe tudi zase. Gora ni bila »najširšim slojem« samo področje, kjer bi bilo mogoče reševati svoje trenutne ekonomske probleme. Gora je bila tudi tisto, kar beremo v zapisih o ljudski folklori, o ljudski pesmi, pripovedki ... Gora je ljudem dajala tudi take reči, kot je pesem, kot je navsezadnje tudi vera v samega sebe, saj je bilo treba njo samo, torej goro, najprej premagati, da si spoznal svojo moč v naravi, v tisti naravi, ki je človeku tudi potlej, tudi po navidezni zmagi, dajala novih moči, prinašala novih neznank in torej zmeraj novo hrepenenje po zmagah, osvojitvah, ne takih alpinističnih, čisto vsakdanjih človeških osvojitvah pa naj si bo to iz radovednosti, ali iz veselja, naključja ali pa zgolj zavoljo ekonomske nuje.

V nobenem času doslej pa gora ni tako zaživela kot prav v letih po vojni. Iz zanimanja za te poti, za goro, ki je najbrž simbolizirala občutek svobode, veselje nad premagano temino, se je porodila množica, ki je še danes. Taka je bila pred tridesetimi leti, navdušena, »navzgor hiteča«, nezahtevna, optimistična ... Taka je v bistvu še danes, številna, vendar pa sodobna in — zahtevna. Koliko bo še treba potrpljenja, da bomo uspeli izluščiti iz tega pojava vse tisto bistveno, ki je bilo tedaj in je danes prisotno; tedaj v elementarni, preprosti, vsem razumljivi obliki, danes v bolj zapleteni, na videz nenavadni, v resnici pa globoko družbeni. Koliko zaokroženih poglavij o vsem tem bo treba še nanesti na strani našega glasila, da bi dobili kar najbolj popolno sliko. In če zraven dodamo še to, da se slika v prihodnost menja, dodaja ji čas svoje, potem vsa pozornost, kolikor smo jo že doslej posvetili temu pojavu, tudi vnaprej ne bo smela niti mogla prenehati.

Včasih imamo vsi skupaj vtis, da smo v mnogočem po vojni bili preveč površni, da smo premalo posvetili časa morda planinski mladini, literaturi, fotografiji, odnosom sodobnega človeka do gora, gorske narave, vsem vzgibom, ki so se porodili z nacionalno osvoboditvijo in smo jih vtkali v svoj vsakdanjik, v svoja pota, torej tudi v pota po gorah. Da je, skratka, ta doba nekako šla mimo nas, skoraj nezavedno, v veliki apoteozni svobode, ki smo jo, razumljivo, vedno postavljali na mesto pred vsem drugim dogajanjem, jo združevali z obveznostmi, ki nam jih je nalagala obnova domovine ... Vse drugo je nastajalo zraven, takorekoč spontano, skoraj nezaznavno, nezavedno. Danes pa že bežen pogled nazaj pokaže, koliko smo pravzaprav postorili tudi na drugih področjih. Recimo v literaturi. Naš planinski prostor je literarno bogat, ponaša se s knjigami visoke vsebinske, torej literarne kakovosti pa tudi oblikovne. Tako se mirno moremo meriti z drugimi alpskimi deželami. Planinska literatura, leposlovje na primer, koraka tesno z vsemi dogajanjmi v planinstvu tako doma kot po svetu.

Planinska strokovna literatura je založila povpraševanja do potrebnih možnosti. Vse to pa veže tudi na prihodnost. Dejavnost, ki je bila v teh okvirih opravljena, ne more zamreti in torej ne more mimo vsega, kar daje določen poudarek temu nadvse zanimivemu, predvsem pa razveseljivemu literarnemu vzdusju. In kje naj bi bilo najbolj primerna »javka« za vse te pogovore, kritične zapise, razprave, razmišljanja in ugotovitve kot ravno tule, na straneh Planinskega Vestnika, ki mu je kažipot tradicija, pa tudi potreba, ki jo vse bolj narekuje današnji čas. Ne bi mogli dovolj debelo podčrtati tudi besedice — aktualnost, ki jo srečamo dandanes skoraj na vsakem koraku. Obveznost, ki jo spremlja aktualnost, je navzoča pri slehernem dejanju, slehernem delovanju in slehernih odločitvah. Tu gre za številne odtenke v organiziranosti planinstva, gre za planinsko odmevnost v našem prostoru, gre za podružbljanje dela tudi na tem področju, gre za samoupravni ritem, ki mu tudi mi, planinci, dajemo soka in ga osmišljamo na svojih področjih dela. Samoupravni pluralizem je maksima, ki ne terja veliko razprav, razmišljanj, terja le dejanja in rezultate. Vse to pa pogojuje široko odprtost vsem, ki imajo voljo, obvezo in smisel za tako delovanje. Te naloge je Planinski Vestnik opravljal že doslej in jih bo tudi poslej, saj so pogojene z osnovnimi obveznostmi do družbe. Prostor, kamor sodi Planinski Vestnik s svojim sporočilom in poslanstvom, je mnogo širši, kot pa ga pokriva v tem trenutku. To je gotovo, zato bodo vsa dopolnila, tako vsebine kot tudi oblike, izhajala predvsem iz vsega povedanega. Zavedamo pa se, da bodo ti premiki postopni, saj terjajo temeljite obdelave in pa tudi uporabne programe in analize. Te pa ne nastajajo čez noč, ampak je treba krepko pljuniti v roke, da iz posejane njive, ki jo predstavlja naš 80-letni mladenič — Planinski Vestnik, vzklije žito sodobne, široke in v družbi zasidrane planinske misli. Vse obveznosti bomo vnašali v svoje delo postopno, ko bo slej ko prej obveljala bistvena pozornost v vsebinskem pogledu poslanstvu, ki ga naše glasilo opravlja, sporočilom in pobudam, ki bodo prihajala neposredno iz vrst prizadevnih planincev.

Vemo, da široke zasnove, ki jo Planinski Vestnik predstavlja s svojo častljivo obletnico, niti približno nismo izčrpali, kljub temu pa naj za konec dodamo nekaj konkretnih zamisli, ki zadevajo vsebinske poudarke Planinskega Vestnika v prihodnje. Tu gre najprej za kompleksno obdelavo pohodništva, množičnih pohodov po spominskih poteh naše revolucije. Tudi velja velika pozornost delu meddruštvenih odborov, delu planinskih društev po regijah, predvsem pa po organizacijah združenega dela in v zvezi s tem tudi povezovanju z drugimi republikami. Tudi literarno vzpodbujanje, predvsem v izpovedno smer, dalje v pričevanjih o naši borbi, osebnih spominih na to dobo, bo glasilo dobrodošlo gradivo. Vsekakor pa tu ne gre zanemarjati širše afirmacije slovenskega in jugoslovanskega alpinizma v svetu. Veliko okno, ki je bilo v Planinskem Vestniku odprto v svet doslej, bo ostalo odprto tudi v prihodnje.

In če zaključimo, potem je dovolj čisto na kratko — pričakujemo tudi vnaprej tvorno sodelovanje vseh, ki so, kakor koli že, povezani s to slovensko revijo in jim je pri srcu, saj se s planinsko vztrajnostjo prebija tja gor do devetdesetih let svoje prisotnosti v slovenskem prostoru.

PAMIR 79

JURE ULČAR

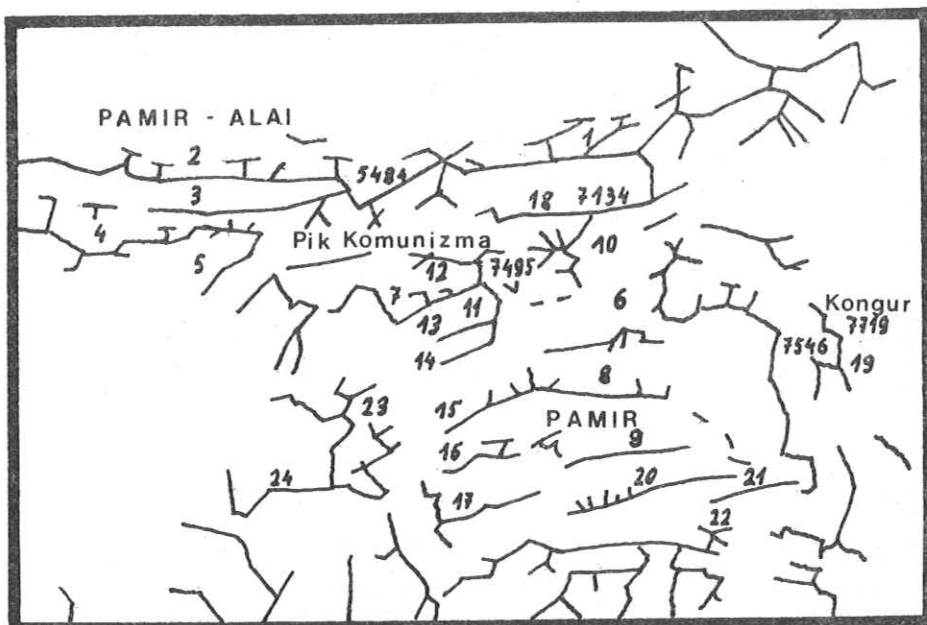
Cilji, člani in potek odprave

Štirinajstčlanska odprava »Pamir 79«, ki jo je organizirala KOTG pri PZS, si je zastavila nalogo, da obdela območje Jazgulemskega hrbta, alpinistično še dokaj neraziskan geografski center Pamirja. Člani odprave, izbrani na podlagi javnega razpisa, so bili: Peter Poljanec (20), Leo Svetličič (20), Emil Tratnik (28) — vsi AO Idrija; Marija Sabolek, Igor Herzog (29), Rajmond Kovač (20) — AO Akademik; Franci Arh (22), Janko Arh (24) — AO Bohinj; Stanko Frantar (24), Filip Bence (29) — AO Tržič; Branimir Maltarič (27), Mujo Mulaosmanović — oba iz Sarajeva; Franc Šter — AO Kranj, sicer pa študent elektrotehnike v Moskvi, ter Jure Ulčar AO Ljubljana-matica, vodja odprave.

Z izjemo Štera, ki nas je čakal v Moskvi, je odšla celotna odprava na pot v petek, 13. 7. 1979 in sicer enajst slovenskih članov odprave z letališča Ljubljana (skupaj z nami je do Moskve potovala tudi 10-članska ekipa »Fanske gore«), Sarajevčana pa sta nas pričakala v Beogradu, do koder sta tudi prispela z letalom. V Beogradu se je torej zbrala celotna ekipa, razen Štera, naprej pa smo spet potovali v dveh skupinah. Aero-flot je namreč »Fanskim goram« odpovedal rezervacije nekaj dni pred odhodom, ker pa so imeli v Moskvi časovno zelo tesno zvezo za Samarkand, smo jim odstopili 10

Glej stran 89: Gorski hrbti

namenjeno notranjemu prometu. Od tam naj bi poleteli v Oš v Kirgiziji. Žal pa se je na letališču kaj hitro izkazalo, da ima letalo 13 ur zamude, naša dva vodiča iz DMT, sicer študenta fakultete za mednarodne odnose (oba govorita zelo dobro angleško), pa sta odšla domov, nas pa prepustila neprosto voljnemu počitku v čakalnici. Na smrt utrujeni, prejšnjo noč nismo spali skoraj nič, smo si ob treh zjutraj, skupaj s poljskimi in bolgarskimi alpinisti, izbrili brezplačno prenočišče v hotelu Aeroflota. Izkušnja — triurno uspešno prepiranje z osebjem Aeroflota — nas je naučila, da se tudi v SZ da marsikaj doseči, seveda če si dovolj vztrajen in če imaš prav. Toda tega si nismo zapomnili le mi, temveč tudi letališko osebje. Pozneje smo izvedeli, da je nekaj dni za nami na taisto letališče prispela skupina alpinistov iz Švice, prav tako namenjena v Oš. Tako kot v našem primeru, je imelo letalo tudi tokrat trinajst ur zamude, vendar potnikom tega niso povedali, temveč so vsako uro sporočali, da letalo naslednjo uro še ne bo odletelo. Tako so uboge Švicarje vlekli celo dolgo noč in še dobršen del naslednjega dne. Metoda je učinkovita, ni kaj reči.

V Ošu so nas sprejeli z govorom, novinarji in z večerjo, nato pa smo se skupaj s Poljaki in Bolgari odpeljali z avtobusoma proti Pamirju. Spremljal nas je tovornjak z opremo, pred to kolono pa je vso dolgo pot vozil policijski avtomobil s prižgano modro lučjo.

Vseskozi asfaltirana, sicer pa že precej izdelana cesta, pelje proti jugu čez Alajski hrbet (krajci Ljagari, Bek-žar, prelaz Alaj — 2400 m, Sopu-korgon, Guljdž, prelaz Ak-bosogo, prelaz Taljdik — 3630 m, prelaz 40 let Kirgizije — 3554 m, itn.) do vasice Sari-taš, ki je 184 km, to je slabih deset ur vožnje, oddaljena od Oša (nazaj grede smo se zaradi ceste, ki ima v to smer manj strme klance, vozili le pet ur in pol). Tod se cesta razdeli in sicer pelje en krak proti vzhodu (50 km zračne črte je do kitajske meje), drugi proti jugu čez Zaalajski hrbet, tretji, po katerem smo se peljali mi, pa po Alajski dolini proti zahodu. Mimo naselij Sarij-mogdja, Karakavak in Kaška-su smo se pripeljali do Daraut-kurgana. Kraj ima letališče, vendar so ga lani zaprli, ker se je na njem menda razbilo letalo. Poleg neuporabnega letališča, premore tudi edini most prek blatne in deroče reke Kizil-su v tem delu doline. Cesta, ki je od Sari-taša naprej makadamska, se po prečkanju mostu še poslabša in razcepi na več krakov, katerih eden vodi še naprej po dolini proti zahodu, drugi kraki pa na vse vetrove proti raznim manjšim zaselkom. Cesta, ki pelje približno proti jugo-vzhodu, nas je hitro pripeljala do kratke, a široke dolinice pod Pikom Lenina, do centralnega taborišča Ačik-taš. Od Sari-taša smo se do tja vozili dve uri in pol: skupno je vožnje od Oša do Ačik-taša za dvanajst ur, nazaj pa le za osem.

Vožnja sama ni bila nič posebnega, z izjemo čudovitih pogledov na vrhove zaalajskega hrbita. V spominu pa mi je ostal dogodek, ki se je pripetil v osrčju Zaalajskega hrbita,

kakih 100 kilometrov od Oša. Cesta, ki je sicer asfaltirana, je polna lukenj, tako da je vožnja, ki se vleče v neskončnost, eno samo mučno tresenje. Ti tresljaji ugodno vplivajo na izločanje ledvic ali pa so bili morda temu krivi zaboji popite mineralne vode, ki so nam jih gostoljubni Kirgizi podarili za gašenje žeje med potjo, ni niti najmanj pomembno, pomembno pa je to, da se je v avtobusu zaslišalo sprva plašno in tiho, pozneje pa čedalje glasnejše in obupano stokanje. Šoferja sta končno le doumela stisko svojega živega tovora in sta ustavila vozili na primernem mestu. Ponudil se je čudovit prizor: kakih petdeset klenih možakarjev štirih slovanskih narodnosti (prisotnih je bilo namreč tudi nekaj Rusov), se je v medsebojni razdalji meter in pol in v povsem ravni vrsti ob robu ceste složno »olajševalo«. Marička pa je gledala stran. V Ačik-tašu, v zbirnem taboru za alpiniste, ki želijo plezati v Pamiro, so nas po dva in dva namestili v šotore. Popoldne nas je sprejelo vodstvo tabora, ki nas je seznanilo z organizacijo. Za dobrodoščilo so nam podarili značke in zastavice ter poslikane lesene skledе. Mi smo se jim oddolžili s kompleti značk »Everest« in z zastavicami.

Sledilo je izbiranje hrane. Sovjetski trenerji so nam priporočili, naj vzamemo za petnajst dni višinske hrane. Seznam hrane, ki jo je v taboru moč dobiti, je naslednji (z zvezdico je označena vrsta hrane, ki smo jo nabavili):

I.

1. Moka
2. Grah — kaša
3. Riževa kaša
4. Pšenični zdrob
5. Rženi zdrob
6. Makaroni
7. Grah
8. Škrob
9. Suhi sadeži
10. Lovor
11. Poper
12. Kis*
13. Sol*
14. Soda
15. Indijski čaj*
16. Kakav*
17. Gorčica
18. Instant kava*
19. Naravna kava
20. Juha koncentrat*
21. Juha koncentrat s šampioni
22. Kiselj*

II. MESO, MLEČNI IZDELKI IN JAJCA

1. Ovčje meso parjeno
2. Ovčje meso zmrznjeno
3. Goveje meso
4. Moskovska salama
5. Meso v omaki (konzervir.)*
6. Mesna pašteta
7. Pašteta
8. Maslo
9. Maslo 1. kategorije*
10. Holandski sir*
11. Mleko konzervirano sladko 400 g*
12. Mleko konzervirano brez sl. 400 g*
13. Jajca*

III. RIBE

1. Tisa
2. Sardina
3. Saire
4. Pečena treska
5. Garbisa
6. Kaviar konzerve 1 kg (= 40 rubljev)
7. Kaviar 140 g*
8. Sardine v maslu

IV. KEKSI IN ČOKOLADNI IZDELKI

1. Čokolada v tablicah*
2. Čokolada*
3. Čokolada Kiev*
4. Čokoladni bonboni »Orbit«*
5. Karamele I
6. Karamele II
7. Piškoti
8. Kvartet piškoti*
9. Sladkor v kockah*
10. Običajni sladkor
11. Bonboni »Morski kamenki«

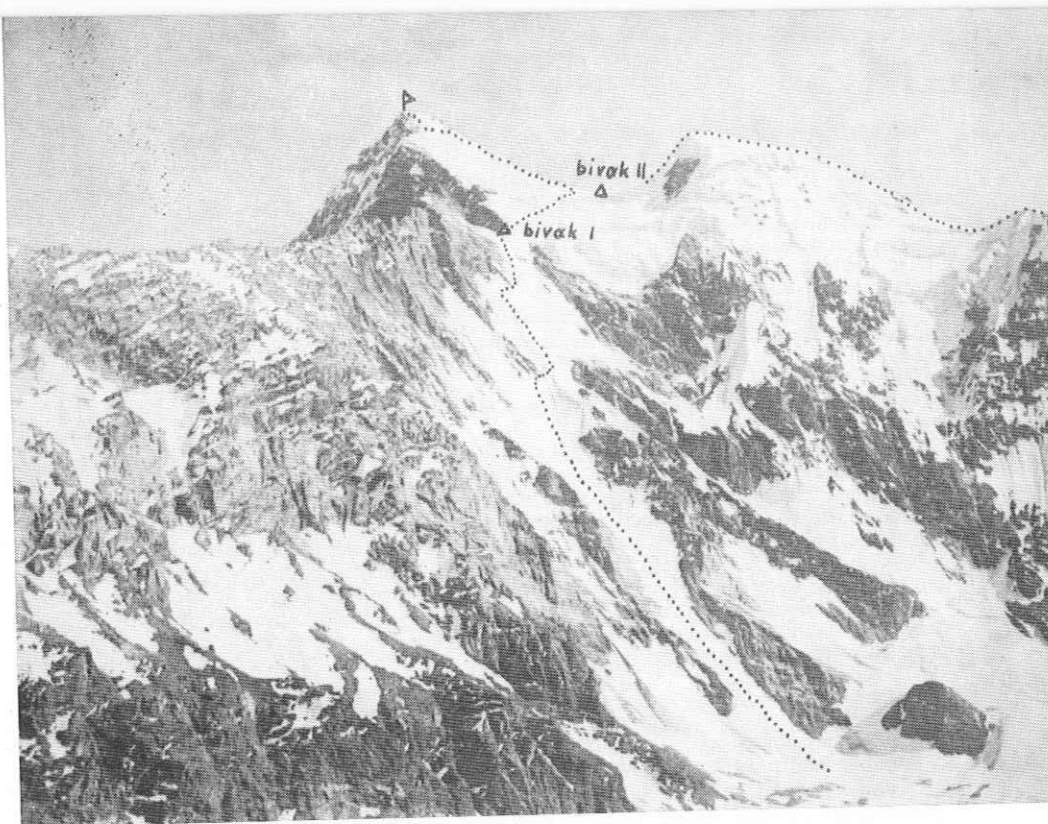
V. ZELENJAVA IN SADJE TER SOKOVI

1. Slivova marmelada*
2. Grozdni sok*
3. Breskov sok*
4. Slivov džem*
5. Jabolčni džem*
6. Mešana marmelada*
7. Marmelada iz črnega ribeza*
8. Hruškova marmelada*
9. Sok mandarine*
10. Ananas kompot*
11. Sok črnega ribeza*
12. Jabolčni sok*
13. Ananasov sok*
14. Češnjev kompot*
15. Paradižnikova mezga
16. Jabolčni kašasti sok s sladk.*
17. Kumare*
18. Olive*
19. Korenje
20. Zelenjavni kaviar

VI. SVEŽA ZELENJAVA IN SADJE

1. Krompir
2. Čebula*
3. Česen
4. Kumare*
5. Jabolka*
6. Grozdje
7. Lubenice*
8. Zelena
9. Korenje
10. Paradižnik*

Smer Draga Bregarja v Ljap-Nazaru (5988 m)

Foto J. Ulčar

Seznam je dokaj pisan, vendar je treba omeniti, da se nekatera živila, zaradi pomanjkanja, racionalizirana (npr. sokovi, ki jih je moč dobiti le v zelo majhnih količinah) ali pa jih je zmanjkalo že pred našim prihodom. Od hrane, ki smo jo nabavili, je bila dobra tale: meso v omaki, maslo prve kategorije, holandski sir (izredno okusen), konzervirano mleko s sladkorjem in brez njega (!), čokolada »Kieva«, čokoladni bonboni »Orbit« (zelo priporočam), vsi sokovi in marmelade z izjemo črnega ribeza, ananasov in češnjev kompot (nekateri vrste sokov in kompotov so v steklenih kozarcih), jabolčni kašasti sok s sladkorjem in lubenice. Druge vrste nabavljene hrane so bile za naš okus povprečne.

Vrednost hrane za petnajst dni je znašala: 15 (dni) $\times$ 6 (dnevnica na osebo v rubljih) $\times$ 14 (oseb) = 1260 rubljev, kar predstavlja veliko količino. Ker hrane nismo poznali, smo jo dvignili le za kakih 700 rubljev, za preostanek pa so nam obljubili, da nam jo bodo poslali s helikopterjem, brž ko ga bomo naročili.

V torek, 17. 7., nas je osem z vso hrano in opremo s helikopterjem odletelo v tabor Jazgulem-dara. Šter, Tratnik, Poljanec in Svetličič so prišli za nami dan pozneje, Maltarič in Mulaosmanovič pa sta prav tako dan pozneje odletela na Fortambek. Želela sta se namreč povzpeti na Pik Korženevske, na katerem se je moral Maltarič pred leti, zaradi plazov, borih sto metrov pod vrhom obrniti. Direkcija tabora jima je ta načrt potrdila.

Polet s helikopterjem je čudovito doživetje. Sprva usmeri pilot stroj nazaj proti severu, nad Alajsko dolino, nato leti nekaj časa nad njo proti zahodu, kmalu pa zavije proti jugu, proti neskončnemu morju okamenelih valov, proti čudovitim pamirskim goram. Če leti proti Jazgulemskemu hrbtu, se ves čas drži ledenika Fedčenko, ki se kot neskončna, gladka cesta, zajeda prav do osrednjega Pamiirja. Stotine gora, ki jim ne bomo nikoli izvedeli imen, pluje mimo okroglih okenc helikopterja, včasih so te gore tako blizu, da človeka nehote spreleti občutek, da bi se jih lahko dotaknil. Piloti nam dovolijo odpreti okna, nagibamo se ven, fotografiramo in skušamo vsrkati vase čim več te lepote. Tam v daljavi prepoznam značilne oblike Pika Komunizma, malo za njim se šopiri Pik Garmo; pilota mi kažeta Pik Korženevske, pa ga ne najdem med množico belih špic, ki vse silijo nekam pod sinje modro nebo. Vsi v helikopterju smo kot ponoreli. Skačemo od enega okna do drugega, slikamo, menjamo filtre, preklinjamo film, ki se nam je morda zataknil ravno v tej uri edinstvenega poleta. Še danes mi ni jasno, kako je pilotoma uspelo zadržati »vertoljot« v ravnovesju. Zdajci se Fedčenko

stanjša, malo za tem pa povsem konča. Zagledamo čudovito pregrado, sestavljeno iz treh mogočnih gora, ki nam zapirajo pot. Čeprav jih nisem videl še nikoli, jih takoj prepoznam: to so Pik Revolucije, Pik 26 bakujskih komisarjev in Pik Pariške komune, glavni vrhovi Jazgulemskega hrbta. Ob njihovi mogočni pojavi me malce stisne na srca. Ali smo tem orjakom sploh kos? Pa ne utegnem premišljevat, kajti že zaplujemo mimo elegantnega stožca Pika 26 bakinskih komisarjev in počasi pristajamo v dolinici, ki jo poživlja nekaj živopisanih šotorčkov. Ne mine pol ure in že zasedemo štiri izmed njih.

18. 8. nas je bilo vseh dvanajst zbranih v taboru Jazgulem-dara (3400), ki leži na robni moreni istoimenskega ledenika. Poleg nas je bilo tam še šest Poljakov, dva Slovaka, kakih dvajset do petindvajset sovjetskih organizatorjev in od časa do časa še kak prehodni gost.

V taboru smo ostali do 8. 8., nekateri pa zaradi omejenega števila potnikov, ki jih sprejme helikopter, še dan več.

9. 8. zvečer smo se zadnji vrnili na Ačik-taš, kjer sta nas že pričakovala Sarajevčana. Vozovnice za letalo Oš—Moskva smo imeli sicer rezervirane za 7. 8. zvečer, ker pa nas helikopter, zaradi slabega vremena, ni mogel pravočasno pripeljati do Ačik-taša, so naša mesta, po sklepu direktcije, zasedli drugi alpinisti. Nam so dodelili sedeže v letalu, ki naj bi poletelo iz Oša v soboto, 11. 8. zvečer (naslednji dan zjutraj pa naj bi se iz Moskve vrnili v domovino). Tako je odpadel v ponudbi obljubljen ogled Moskve, zato smo prosili tovariša Bobrova, načelnika tabora, naj nam dovoli iz Ačik-taša čimprej odpotovati, da bi si ogledali vsaj Oš. Sprva se je strinjal, pozneje pa je na podlagi navodil, ki jih je dobil, določil nov čas odhoda — 11. 8. ob štirih zjutraj. Protestirali smo, a ni nič zaleglo.

V Oš smo tako prispeli 11. 8. ob 13. uri. Po izredno okusnem kosilu so nam dovolili, da si tri ure ogledujemo mesto, kar je povsem dovolj, saj razen bazarja ni tam prav nič zanimivega. Sledila je večerja, ki ni prav nič zaostajala za kosilom, nato pa čakanje na polet, napovedan za 23. uro. Tokrat letalo ni imelo zamude.

V Moskvi smo pristali ob 24. uri po lokalnem času, ki je tri ure za kirgiškimi. Ob 2. uri zjutraj so nas nastanili v nekem hotelu, za katerega se ni nihče zapomnil niti imena niti naslova. Zjutraj naslednjega dne smo se s taksiji odpeljali na letališče Šeremetjevo. Ob 7.30 po jugoslovanskem času smo bili že na Surčinu, ob približno 10.45 pa na letališču Ljubljana.

Na vsej poti smo imeli dve bistveni zamudi letala (JAT na relaciji Beograd—Moskva, 10 ur; Aeroflot na relaciji Moskva—Oš, 13 ur; tridnevno zamudo helikopterja zaradi slabega vremena (Jazgulem-dara—Ačik-taš), avtobusu je med povratkom v Oš zmanjkalo bencina, v Moskvi so nas napačno obvestili o času poleta za Beograd, med poleti sta se nam izgubila zavoj s plakati in ena potovalka. Hujših težav ni bilo.

PAMIR

Je najznačilnejše gorstvo gornje Azije in tretje najvišje gorstvo na svetu. Leži med 71° in 75° v. d. ter 37° in 40° s. š., na ozemljih Sovjetske zveze, LR Kitajske in deloma tudi Afganistana. Deli se v tri velike skupine:

1. Kitajski (Kašgarski) Pamir. Vrhovi:

Kongur Tagh (tudi Kung-Ke-er-šan) 7719 m najvišji vrh Pamirja Kongur Tebe Tagh 7595 m, Mustagh Ata (tudi Mu-š-tča-er-šan) 7546 m.

2. Sovjetski (delimo ga na vzhodni in zahodni) Pamir:

Pik Komunizma 7495 m,

Pik Lenina 7134 m,

Pik Korženevske 7105 m,

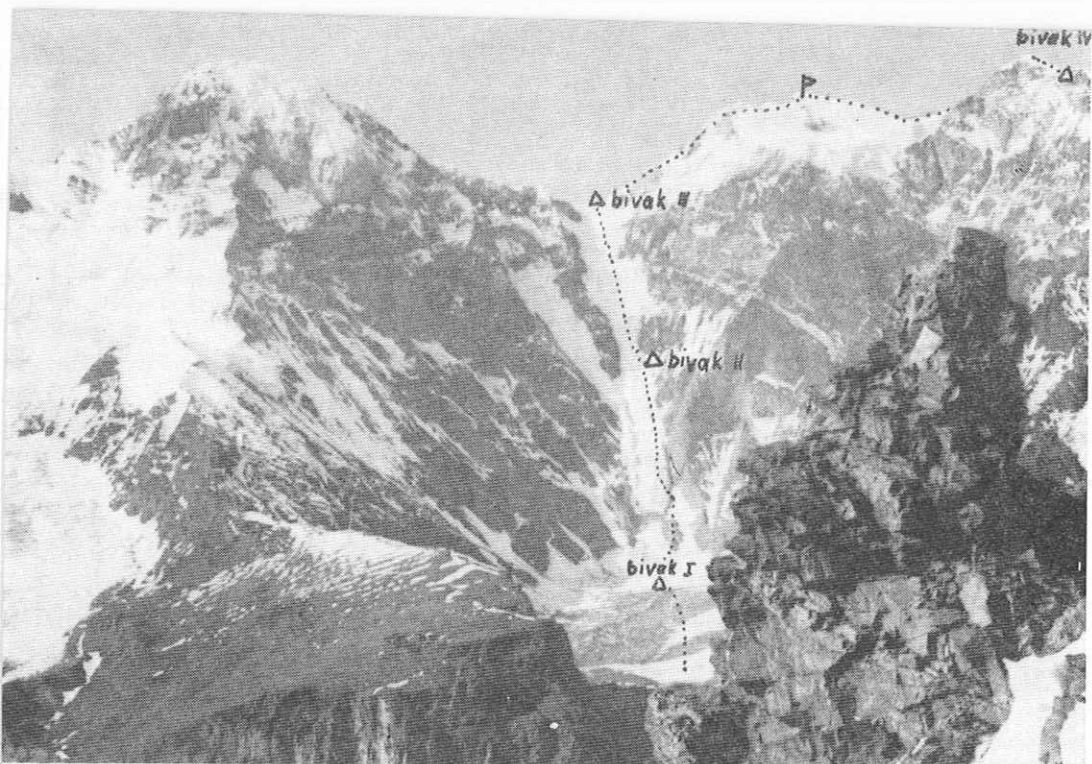
Pik Revolucije 6974 m.

3. Afganistanski Pamir (predvsem območje koridorja Vakhan).

Severovzhodno od Pamirja leži gorovje Tjen-šan z najvišjim vrhom Pik Pobedi (7439 m), na jugozahodu pa le kakih 150 do 200 km zračne črte oddaljen Jugoslovanom dobro poznani Hindukuš, ki je trenutno zaradi zaostrenega političnega položaja v tem delu sveta zaprt za ekspedicije. Daleč na jugovzhodu se dvigajo vrhovi okrog ledenika Baltoro (Karakorum) — K₂, Hidden Peak, Broad Peak ter drugi, z osamljenim Nanga Parbatom kot predstražo. Nekoliko bližje se razteguje hrbet Kuen-luna. V nadaljevanju se bomo omejili v glavnem na sovjetski del Pamirja.

Politično gledano tvorijo meje Tadžikistana, v katerega skoraj v celoti spada sovjetski Pamir, nekakšen žep, katerega robovi se približno ujemajo z naravnimi mejami. Na severu je meja s Kirgizijo, ki teče po Zaalajskem hrbtu, na vzhodu s Kitajsko (po Sari-kolskem hrbtu), na jugu ga loči reka Pamir od koridorja Vakhan, na zahodu pa teče meja z Afganistanom po isti reki, le da se že imenuje Pjandž (Ab el panj).

Naravne meje Zahodnega in Vzhodnega sovjetskega Pamirja, ki je za razliko od Kašgarskega alpinistično veliko bolj raziskan, so na severu velikanska Alajska dolina, na

Ledeni slap med P. 26 bakinskih komisarjev (6833 m) in P. Revolucije (6974 m)

Foto J. Ulčar

vzhodu Sarikolski hrbet, na jugo-vzhodu 4000 do 5000 m visoke planote (pamirji), na jugu reka Pamir, kasneje Pjandž (starodavni Oxus), še nižje pa kar Amu-darja. Na zahodu preide gorstvo v Turansko nižavje.

Še dva pomembnejša splošna podatka: Snežna meja je na višini med 4300 m in 5300 m, gozdna meja v zahodnem Pamirju pa nekje okrog 3000 m. Kamenina je (v višinah) pretežno granitna, vendar pogosto precej krušljiva, v ravninah — pamirjih (ki leže relativno visoko) pa prevladujejo peščenjaki in konglomerati. Visoko v gorah najdemo v granitu sem ter tja tudi pas apnenca (marmorja) in peščenjaka. Ledeniki so tod precej mladi, zato so tudi morene sveže in težko prehodne.

Visoke planote so pokrite s stepskim rastlinjem, kar je posledica višine, močnega vetra in velikih razlik med nočnimi in dnevnimi temperaturami. Srednja dnevna temperatura v pamirski stepi je med najvišjimi na svetu in znaša 15° C. Pozimi prevladujejo vetrovi s severovzhoda in vzhoda, poleti pa s severa in severovzhoda. Pogosti so topli feni, tipičen je t. i. »afganec«. Prav tako so značilne toplotne inverzije. Zime so podobne onim na Arktiki, često s temperaturami do minus 50° C. Obdobje brez mraza traja na leto le 50 dni, obdobje vegetacije 138 dni, poprečna letna temperatura 0° C je na višini 3250 m (v Alpah je 1500 m nižje, v Himalaji še 500 m nižje — upoštevane so tudi zime!).

Oba dela sovjetskega Pamirja loči med seboj Zulumartski hrbet, ki se odcepi od Transajlskega hrbita nekaj kilometrov vzhodno od Pika Lenina. Najvišji vrhovi v tem hrbitu so Pik Svornosti (6673 m), Pik Rijnovi (6780 m) ter še nekaj deset šesttisočakov.

V Zahodnem Pamirju pritegne pozornost velikanski hrbet Akademije znanosti (Akademii nauki), ki ga proti zahodu zaključuje hrbet Petra Prvega. Glavni vrhovi: Pik E. Korženevska 7105 m, Pik Moskva 6648 m, Pik Leningrad 6507 m, Pik Komunizma 7495 m (najvišji vrh SZ), Pik Pravda 6406 m, Pik 6952 m, Pik Garno 6595 m, Pik Oglu 6061 m, Pik 6452 m, Pik Ordžonikidze 6280 m, Pik Pionirska Pravda 6550 m, Pik Rdeče armade 6330 m, Pik Izvestja 6840 m, — vrhovi so naštetni od zahoda proti vzhodu.

Južno od hrbita Akademije znanosti se vlečejo Darvazski, Vančski, Jazgulemski, Rušanjski, Šugnanski in Šahdarimski hrbet, jugovzhodno pa Severni in Južni Aličurski hrbet. Zulumartski hrbet (že omenjeni) se razprostira vzhodno, nekako na sredi med jezerom Karakul in hrbitom Akademije znanosti. Med Zulumartskim hrbitom, Hrbtom Akademije znanosti in Jazgulemskim hrbitom na jugu leži ledenik Fedčenko, 71,2 km dolg ledenik v katerega se zlivajo številni stranski.

Omeniti še velja vrhove, ki so najpomembnejši v Rušanjskem hrbitu (Patchor 6080 m) ter Šahdarinskem hrbitu (Pik Perevalnij 6893 m, Pik Majakovski 6096 m, Pik Marxa 6726 m, Pik Engelsa 6510 m, Pik Berga 6094 m itd.).

Najznačilnejši za Pamir je Jugoslovanom dobro poznan, 240 km dolg, na skrajnem severu Pamirja ležeč Zaalajski hrbet (tudi Transalajski hrbet). Poleg Pika Lenina 7134 m, se v njem poganjajo v višine še vrhovi: Pik Džersinskega 6713 m, Pik Sverdlovova 6413 m, Pik Kurumdij 6610 m, Pik Kazilagin 6679 m, nekdanji Pik Moskva—Peking (zdaj kota 6852 m) ter drugi. Za Pamir je značilno, da je sestavljen iz številnih bolj ali manj visokih hrbtov, ki z izjemo Kašgarskega Pamirja, Zulumartskega in Sarikolskega hrbta vsi potekajo v smeri vzporednikov. Eden od teh hrbtov je tudi že omenjeni Jazgulemski hrbet, cilj naše odprave.

JAZGULEMSKI HRBET

Jazgulemski hrbet leži kakih 60 km jugovzhodno od Pika Komunizma v hrbtu Akademije znanosti. Na severu mu je sosed Vančski hrbet, med njima pa teče na zahod in se izliva v Pjandž rečica Jazgulem, ki izvira izpod najvišjega dela Jazgulemskega hrbta, grebena, ki povezuje vrhove Pik Pariške komune, Pik 26 bakinskih komisarjev in Pik Revolucije. Na jugu ga omejuje dolina reke Bartang, ki dobiva vodo iz jezera Karakul in se malo višje kakor Jazgulem, prav tako izliva v Pjandž. Ob tej reki leži več manjših naselij z imeni Ropšor, Japšor, Niškuc, Nisur, Nau, Savnob, Barčadiv, v katerih prebivajo gostoljubni Tadžiki (ta narod prebiva tudi v gorah Afganistana ob meji s SZ). Ob Bartangu vodi vse od Pjandža do Karakulskega jezera in naprej čez prelaz v Transalajskem hrbtu cesta v široko Alajsko dolino oziroma v vasico Sari-taš. Na drugi strani reke leži Rušanjski hrbet, ki nosi ime po mestu Rušanj.

Iz informativnega pisma sovjetskih organizatorjev navajam edini stavek, ki opisuje to območje: »Iz tabora Jazgulem-dara gredo alpinisti lahko na ture: Pik Revolucije (6974 m), Pik 26 komisarjev iz Bakuja (6833 m), Pik Pariške komune in druge.« Konec citata.

Pod severnimi pobočji hrbta se rojeva 71,2 km dolg ledenik Fedčenko, ki je tretji najdaljši ledenik na svetu zunaj subpolarnih področij, pod južnimi pa kakih petnajst kilometrov dolg »ledeniček« Jazgulemdara in njegov levi pritok, ledenik Revolucije. Ko smo že pri imenih rek, potokov, pomeni dara (tadžiško) = potok, darja (tadž.) = reka, kul (tadž.) = jezero, su (kirgiško) = potok. Te izraze često najdemo na zemljevidih, ki prikazujejo Pamir. Hrbet leži v smeri vzhod—zahod, kot skoraj vsi hrbti v Pamirju, tvorijo pa ga osnovni trije vrhovi, če gledamo od zahoda: Pik Pariške komune (6345 m), Pik 26 bakinskih komisarjev (6834 m) ter Pik Revolucije (glavni vrh 6974 m, vzhodni in južni vrh po 6950 m). Na skrajno zahodnem in vzhodnem koncu ima hrbet dva izrastka, ki potekata v smeri sever—jug in ju sestavljajo nekoliko nižje, a nič manj zanimive in lepe gore. Na zahodu so to Pik 5921, Pik 5741, Pik 5546, Pik Panoramnji 5156 m, Ljap-Nazar 5988, in drugi, na vzhodu pa Pik Šipka 6254 m, Pik 50 let oboroženih sil 5670, ter Pik Bolgarija 5380 m. Severno od Pika Revolucije se vleče še en izrastek, ki pa je iz baznega tabora težko dostopen. Sestavljajo ga vrhovi Pik A. Grina 6526 m, Pik Fikkerja 6718 m, Pik O. Hajama 6318 m in drugi. Prav tako leži nekaj vrhov vzhodno od Pika Revolucije (Tummani 6536 m, Pik Sovjetsko-češkoslovaškega prijateljstva 6493 m, Pik Sovjetskih profsojuzov 6045 m in drugi). Našteti so le pomembnejši vrhovi.

Višine sten so od približno 1300 metrov pa tja do 2500 in še več metrov, opisi smeri so, če so, precej skopi. Enega od redkih navajam: »Opis smeri v južni steni Pika Revolucije. Višina stene je 2000 m, stena je dovolj razčlenjena, v zgornjem delu ima marmornat pas. Nad steno visijo snežno-firnaste opasti. Poprečna naklonina je 70°, z nizom navpičnih in previsnih odstavkov. Po steni neredko pada kamenje. Za vzpon so potrebni tehnični pripomočki — klini, stremena in primerne izkušnje. Bivaki v steni so neudobni, po pravilu sedeži (vzponi v Pamirju zahtevajo po pet, šest ali celo več bivakov!! — op. J. U.). Za vzpon je potrebno pet dni. Zabitih je 100 skalnih in 5 lednih klinov.«

Tabor Jazgulem-dara (ime nosi po potoku, ki izvira izpod ledenika z istim imenom. Toda pozor: to ni Jazgulemski ledenik, ta leži na severozahodu hrbta; glej zemljevid) leži okoli pet kilometrov južno od sotočja ledenikov Revolucije in Jazgulem-dara, približno ob koncu ledenikovih ledenih gmot.

Šotori so postavljeni na ravnem, s travo poraslem, a vseeno zelo prašnem terenu na višini 3400 m. Do vznožij večine šesttisočakov je šest do deset ur hoda. V tem območju je mogoče plezati navadno le mesec in pol do dva na leto, zato je tudi tabor sestavljen izključno iz šotorov, ki jih ob zaključku lahko preprosto in hitro podro. Letos je premogel, poleg velikega skupinskega šotora s priključkom za kuhinjo, še skladišni šotor, savno, zdravniški šotor ter blizu petindvajset manjših šotorov, četverčkov, za bivanje. Vodstvo tabora sestavljajo načelnik (Ivanov), vodja gorske reševalne službe (Masjukov), vodja trenerjev in eden od obeh zdravnikov. Poleg tega je organizirana še meteorološka služba, služba za radijske zveze (profesionalna!) in kuhinja.

Skala je celo za naše razmere izredno krušljiva. V glavnem je sestavljena iz starega granita, ki se rad kolje, značilni pa so pasovi rumenega peščenjaka, sem ter tja marmorja, naletimo pa tudi na trden granit, vendar zelo poredko. Plezarija je, se mi zdi, še najboljša v območju peščenjakov. Do našega prihoda so bile, razen seveda normalnih

pristopov na vrhove, preplezane izključno skalne smeri, sem ter tja tudi kakšna kombinirana. Nekatere izmed njih so ocenjene z najvišjo, šesto stopnjo, skoraj nobena izmed najtežjih še nima ponovitve, kar je popolnoma logično; kdo pa bo ponavljal smeri, če je še dovolj prostora za nove. V nasprotju z vzponi stopenj 5 B in 6, ki jih je v celotnem območju okrog deset in so vsi zelo zahtevni, če že ne ekstremni, pa smo že ob pričetku našega bivanja v taboru dobili občutek, da se sovjetski plezalci ne počutijo preveč domače v ledu. Led je v teh krajih podvržen velikemu vplivu sončnih žarkov, vendar so posledice drugačne kot recimo v Andih (ogromne opasti, žlebovi in žlebiče v stenah z ostrimi robovi, predirajoč se sneg oziroma led, številne luknje). Za Pamir je značilen sicer izredno trd led, prekrit s približno pol metra debelo plastjo snega, v kateri naglo nastaja globinski, pa tudi površinski srez.

Pri hoji oziroma plezanju po takem terenu se noga zelo pogosto vdre tja do stegen, nato pa dereza zdrsnje na trdem ledu. Odveč je pripomniti, da je takšna snežna odeja nestabilna in da je nevarnost plazov zelo velika. Opasti skoraj ni in le redkokdaj ogrožajo vzpon, pač pa za boljše počutje skrbijo seraki: teh je tu zelo veliko. Ko se je eden izmed njih utrgal v severni steni Ljap-Nazara, je dolino pod njim, dolgo pet kilometrov in široko kilometer, napolnil bel snežni oblak več sto metrov visoko.

Na splošno je v Jazgalemskem hrbtu še izredno veliko možnosti za prvenstvene vzpone, pa tudi kakšen neosvojen šesttisočak bi se verjetno še našel. Po izjavi Ivanova je to območje najmanj obdelani konec Pamirja. Verjetno bi se z organizatorji dalo dogovoriti za kakšen obisk tega hrbta tudi v prihodnje.

NAŠI VZPONI

Skupno smo zabeležili enajst opravljenih vzponov in en poskus (štejem le različne smeri, vzponov posameznikov, t. i. »človek-vzponov« pa je bilo 39, poleg tega tudi ni šteta v sestopu opravljenih prva ponovitev poljske smeri v Ljap-Nazaru):

17. 7. Pik Petrovski (območje Ačik-taša) 4830 m, Poljanec, Svetličič, Šter, Tratnik.

18. 7. Pik Šipka, poskus vzpona, do 4100 m, nato zaradi boleznih Herzoga odstop obeh; Herzog, Kovač.

19. 7.—21. 7. (dva bivaka) Ljap-Nazar, 5988 m, Bence, Frantar, Sabolek, Ulčar; nova smer 1400 m, led, severna stena 40—50/60 stopinj. V sestopu prva ponovitev poljske smeri (mestoma 55 stopinj).

19. 7.—22. 7. (trije bivaki) Pik Šipka 6254 m, Poljanec, Svetličič, Tratnik; Šter obrnil tik pod vrhom; normalni pristop po jugovzhodnem grebenu.

22. 7.—24. 7. (dva bivaka), Pik 5350, Pik 5741, J. Arh, F. Arh, Kovač; Pik 5741 prej še ni bil osvojen; 800 m, led skalni odstavki, južna stena, vzhodni vršni greben, 4 B.

24. 7.—26. 7. (dva bivaka) Pik 6002, Pik Pariške komune 6354 m: Bence, Frantar, Sabolek; Ulčar odstopil zaradi slabega počutja; čez južno steno (nova smer, 1200 m, led, 40—50/60, 70 stopinj) na še neosvojeni Pik 6002 m, prečenje do Pika Pariške komune.

26. 7. Pik 5374, Herzog, normalni pristop z zahoda.

27. 7.—29. 7. (dva bivaka) Pik Pariške komune, 6354 m, J. Arh, F. Arh, Kovač, Poljanec, Tratnik; Svetličič odstopil zaradi slabega počutja; nova smer, led, 1300 m, 40—50/60 stopinj, južna stena.

30. 7.—4. 8. (pet bivakov) ozebnik med Pikom 26 bakinskih komisarjev (6833 m) in Pikom Revolucije glavni vrh (7974 m); Bence, Frantar, Herzog, Sabolek, Šter; nova smer do vrha ozebnika, 2200 m, 40—50/60, 70, 80 stopinj, nekaj skalnih raztežajev III. in IV. stopnje, skupaj 2600 m; sestop prek glavnega in južnega vrha Pika Revolucije.

1. 8.—4. 8. (trije bivaki) Pik Revolucije južni vrh, (6950); J. Arh, F. Arh, Kovač, Poljanec, Svetličič, Tratnik, Ulčar; smer Staroselcev, 5 B, druga ponovitev + južni greben Pika Revolucije južni vrh, skupaj 2500 m.

(ni podatka) Pik Korženevske 7105 m in morebitni drugi vzponi Mulaosmanovič in Maltarič.

OPOMBE:

— Za smer v Ljap-Nazaru predlagamo poimenovanje po Dragu Bregarju.

— Za koto 5741, drzen, andsko oblikovan vrh izjemne lepote, predlagamo ime Pik Jugoslavija.

— Za koto 6002 predlagamo ime Pik Marička, za smer pa »Slovenska«.

— Za novo smer po ozebniku med Pikom 26 bakinskih komisarjev in Pikom Revolucije, predlagamo ime »Ledeni slap«.

— Pripomba k podatkom: večino podatkov o datumih vzponov je zbral Filip Bence in se mu za to delo najlepše zahvaljujem.

Poleg tega, da smo plezali, smo si tudi ogledali in fotografirali vasi Ropšor in Japšor v dolini reke Bartang, šest ur hoda oddaljeni od baznega taborišča (republika Tadžikistan). Našim objektivom prav tako niso ušle jurte v Alajski dolini (republika Kirgizija).

Pogled s P. Jugoslavije proti SV: 1. Pariška komuna, 2. 26 bakinskih komisarjev, 3. severni vrh Revolucije, 4. južni vrh

ZDRAVJE IN SPLOŠNO POČUTJE ČLANOV ODPRAVE

Na splošno je bilo zdravje članov odprave dobro, z nekaterimi manj pomembnimi izjemami:

— V prvih dveh dneh v bazi nekoliko zvišan krvni pritisk enega od članov odprave. Zdravnik ga zato ni pustil na turo (glede pritiska in pulza so organizatorji zelo strogi in ju skrbno merijo pred vsakim vzponom). Pozneje je stanje normalizirano, težav in posledic ni bilo nobenih.

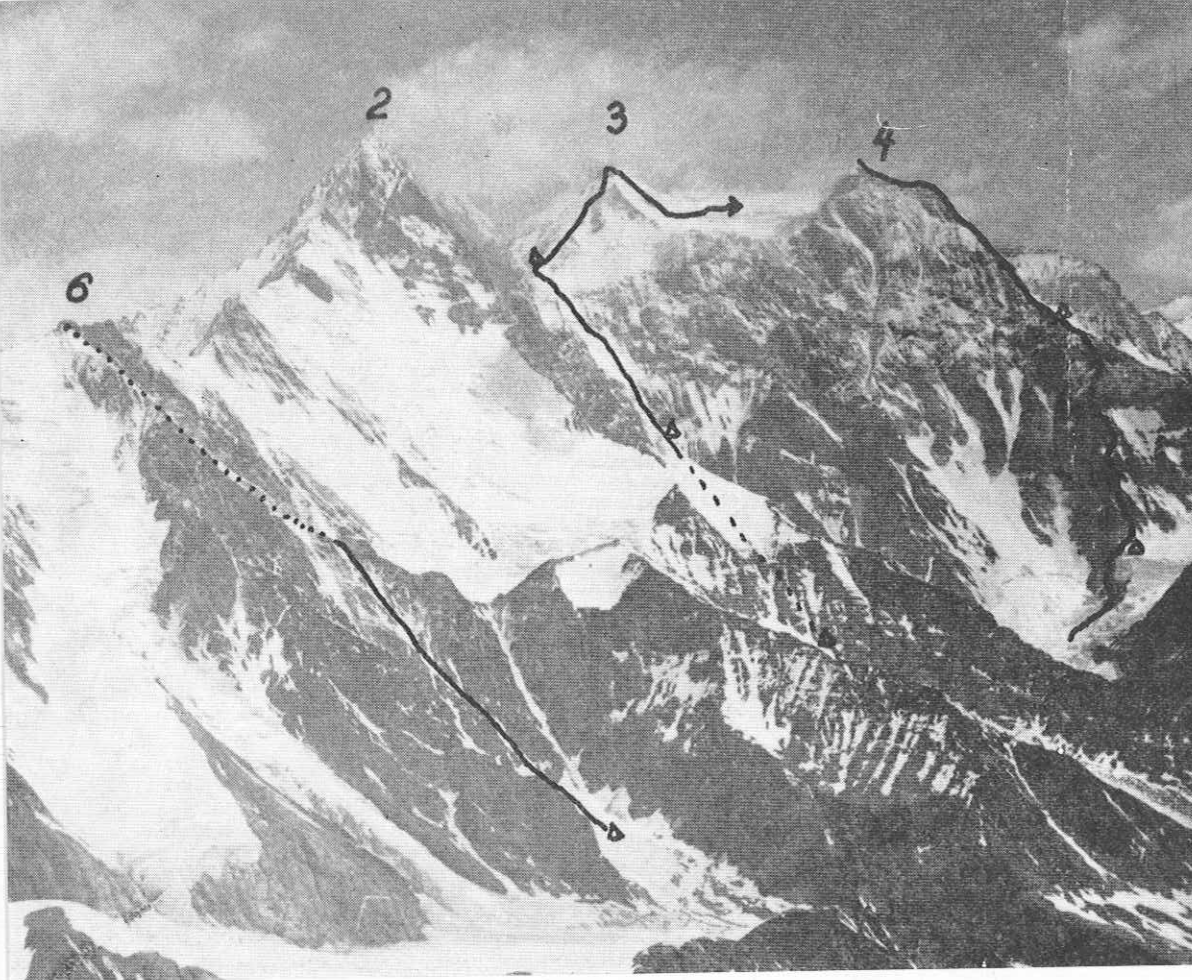
— Drugi je, verjetno zaradi nagibanja skozi odprto okno helikopterja med poletom, dobil rahlo pljučnico, ki je »nakopala« desetdnevno skrbno nadzorstvo obeh zdravnikov.

— Sam sem pojedel (verjetno) pokvarjeno jajce (sicer je bila hrana, ki so nam jo pripravljali, higiensko neoporečna!). Posledica je bila huda, slabost in takojšnje povišanje telesne temperature. Zdravnika sta mi polagala led na želodec in me pitala z nekimi grenkimi zdravili. Moji teoriji o pokvarjenem jajcu nikakor nista hotela verjeti in sta trdila, da gre za vnetje slepiča. S krepkim bljuvanjem za vogalom šotora sem jima dokazal, da gre za zdravniško pomoto, saj sem nekaj ur zatem — ozdravel.

— Bilo je tudi nekaj primerov izčrpanosti, ki so bili očitna posledica prečutih noči in izredno hudega tempa aklimatizacije. Vsekakor predlagam, da bi se pri podobnih odpravah v prihodnje domenili za vsaj petindvajset do trideset dni bivanja v bazi.

— Živčna izčrpanost zaradi psihičnega pritiska češ »opraviti moram čimveč vzponov« in pomanjkanje hrane in spanja. Zdravili smo jo predvsem z dobrimi vzponi, včasih pa tudi s kletvicami in streljanjem signalnih raket v taboru (rakete so bile rdeče in zelene). Tega nam vodstvo tabora ni zamerilo, le škoda se jim je zdelo raket.

Revolucije, 5. P. Tuman, 6. Pik Marička

Foto F. Arh

SPLOŠNO O ORGANIZACIJI

Direkcija mednarodnih taborov organizaciji pamijskih taborov v letu 1979 ni bila kos! To je priznal tudi tov. Monastirski, njen direktor, ko mi je dejal, da bodo morali v prihodnjem letu, zaradi preobremenjenosti, opustiti enega od skupno treh taborov, ki jih ima DMT v Pamirju. Preveč hlastno razširjanje taborov zaradi tujcev, ki prinašajo devize v državo, se je očitno maščevalo, saj niti dva velika helikopterja, ki lahko pone-seta po 1500 kg tovora na tej višini, nista mogla zadostiti vsem potrebam po trans-portu in oskrbi. Seveda pa ni vsega kriv zgolj transport, ki ga je letos oviralo še izjemno slabo vreme. Zaškripalo je tudi pri sami organizaciji v Moskvi. Naj za ilustra-cijo naštejemo nekaj napak, ki so našo odpravo najbolj prizadele:

— Nihče nas ni obvestil, da v šotorih v bazi ni ležišč. Zato smo vzeli s seboj le pet-milimetrske armaflekse za ture, na katerih smo bili prisiljeni prespati tud vse noči v baznem taborišču.

— Hrana je bila izredno neokusna in enolična, čeprav ji higienske neoporečnosti ne gre očitati. Dan na dan smo dobivali nekakšno, za naš okus nemogočo kašo (iz leče), ki smo jo bolj ali manj uspešno zalivali z juho, v kateri so vsak dan plavale enake plahte nerazrezanega zelja. Vsekakor taka enolična hrana ni najboljša vzpodbuda za težke vzpone in je proti koncu že resno načela našo moralno in medsebojne odnose.

— Neredni in nezanesljiv helikopterski transport je imel za posledico pomanjkanje hrane; bilo ni zlasti svežega sadja in sadnih sokov. To pomanjkanje smo seveda takoj občutili in po radiu naročili in so hrano, brez naše vednosti, odnesli v skladišče tabora. Obremenjen je bil seveda naš račun. Ko smo ob vrnitvi na Ačik-taš to neljubo zadevo odkrili, so nas »potolažili« z dejstvom, da smo bili tako ali tako preveč dni v bazi in premalo na turah, ter da mi njim dolgujemo osemdeset rubljev, nikakor pa ne oni nam. Res je, da smo bili v bazi tri dni več, kot je bilo predvideno, vendar račun nikakor ne

drži. Sloni namreč na predpostavki, da je enodnevna vrednost konzervirane višinske hrane enaka enodnevni vrednosti hrane v bazi; ta predpostavka pa je popolnoma nerealna.

— V Moskvi so nas nazaj grede napačno obvestili o času poleta za Beograd. Na srečo smo to napako še pravočasno odkrili, sicer bi zamudili letalo. Pri preverjanju časov poleta — napisan je bil na naših vozovnicah, vozovnice pa so bile v njihovih rokah — smo jim nazaj »zaplenili« tudi te, za nas zelo važne papirje.

— Avtobusu, ki ga je imela najetega DMT, je na relaciji Ačik-taš—Oš škandalozno zmanjkalo bencina in to trideset kilometrov pred Ošem. Na srečo smo si prej izborili dokajšnjo časovno rezervno ... ipd.

Seveda pa ni delovalo vse samo slabo. Zlasti ne zdravniška služba, ki je izredno natančna in vestna. Pred vsakim vzponom je bil obvezen zdravniški pregled za vse člane naveze. Če so bili izvidi zunaj meja normale, vzpona niso dovolili. Pohvale vredno je tudi delovanje gorske reševalne službe, ki je na srečo delovala le preventivno. Njen načelnik v taboru, Masjukov, je vsaki navezi razložil vse, kar jo je o vzponu, ki ga je nameravala opraviti, zanimalo. Prav tako niso skoparili z nasveti ostali sovjetski plezalci v taboru, le za še neosvojene vrhove so nam dali »izvedeti« nekoliko pozno, kar jim seveda ne gre zameriti. Meteorološka služba je zmožna dati dokaj natančne napovedi za 48 ur vnaprej. Podatke dobivajo med drugim tudi od ameriških satelitov. Zelo zanimive so radijske sprejemno-oddajne postaje. Velike so kot običajni walkie-talkie, imajo pa posebno zločljivo anteno (podoben princip kot Lindemannova sonda), ki je zelo odporna proti udarcem, pritiskom, krivljenjem in podobnim obremenitvam, ki jo lahko doletijo v nahrbtniku ali zunaj njega. Aparate napaja, če se prav spominjam, 10,5 V akumulator. Napravo z rezervnim akumulatorjem dobi vsaka naveza, zveza z bazo, ki navadno odlično deluje, je trikrat na dan. Sposobnost postaj je tolikšna, da lovijo signale na razdalji, ki reliefno in daljinsko ustreza onim med Aljaževim domom v Vratih in Vodnikovo kočo.

Za vsak vzpon, ki ga namerava opraviti naveza, je potrebno izpolniti poseben »maršrutni list«. Vanj je treba vnesti časovne in geografske podatke o načrtovanem vzponu, čase javljanja po radijski zvezi, rezervni čas ob morebitni zamudi, pa seveda imena vseh plezalcev, ki gredo na turo. Dežurni »vrač« (zdravnik) nato pregleda vse bodoče udeležence. Na podlagi pozitivnih rezultatov pregleda se z vsakim seznanjeni načelnik tabora in ko ga z podpisom odobri tudi ta, sledi konsultacija z načelnikom gorske reševalne službe. Šele ko so z njim razjasnjene vse podrobnosti vzpona, naveza lahko dvigne radijske aparate. Tako je dolgotrajni, a nujni proces prijave vzpona končan, dodam naj le še to, da mora biti v vsaki skupini določen vodja in tisti, ki skrbi za zvezo. Po vzponu mora naveza radijske postaje takoj vrniti in izpolniti formular za vpis vremenskih podatkov med vzponom za meteorološko službo.

FINANCE

Po prvotnih podatkih naj bi stroški na člana odprave znašali skupno 30 770 din in sicer: — 4170 din povratna vozovnica Ljubljana—Moskva.

— 26 600 din oskrba v SZ (= 1400 \$).

Člani odprave oziroma njihovi AO ali PD naj bi poravnali stroške v višini 18 000 din na člana, ostale stroške bi krila KOTG (izjemi sta Maltarić in Mulaosmanović, njima naj bi krila stroške njuna planinska organizacija).

Tik pred odhodom odprave pa smo izvedeli, da so se stroški na osebo povišali na 32 610 dinarjev zaradi podražitve letalskih vozovnic.

Del prtljage, skupno kakih 120 kg, nam je do Moskve z vlakom prepeljal Šter. Pri povratku pa tak način prevoza viška prtljage, zaradi časovne stiske, ni bil mogoč. Na letalu smo zato za 90 kilogramov overwage prtljage plačali 201,60 rublja, kar po tečaju 28,50 din za rubelj zneso 5745 din. Ta denar smo prispevali člani odprave sami.

HEMA PRIHODKOV IN STROŠKOV ODPRAVE JE NASLEDNJA:

PRIHODKI	STROŠKI
1. Člani odprave oz. AO ali PD:	1. Stroški za prevoz in bivanje v SZ:
a) $11 \times 18\,000 = 180\,000$ din	$13 \times 32\,610$ din = 423 930 din
b) $2 \times 32\,610$ din = 65 220 din	2. Darila za gostitelje: 1 200 din
2. Financiranje s strani KOTG: 179 910 din	3. Stroški za overwage-prtljago: 5 745 din
3. Prispevek članov odprave: 5 745 din	Skupaj stroški (1 + 2 + 3) = 430 875 din
Skupaj prihodki (1 + 2 + 3) = 430 875 din	

Iz zgornjega je razvidno, da znašajo skupni stroški odprave 430 875 din, od tega jih krijejo člani odprave sami (oziroma njihovi AO ali PD — odvisno od internih dogovorov) v višini 250 965 din ali 58,2 odstotka. Komisija za odprave v tuja gorstva pa v višini 179 910 din ali 47,8 %.

Franci Šter, štirinajsti član odprave, je bil gost Direkcije za mednarodne taborne.

GORSKI HRBTI V PAMIRJU NA PAMIR-ALAJU

1. Alajski	9. Južno Aličurski	17. Šahdarimski
2. Turkestanski	10. Zulumartski	18. Zaalajski
3. Zeravšanski	11. Akademije znanosti	19. Kašgarski
4. Gissarski	12. Petra I.	20. Vakhanski
5. Karateginski	13. Vančski	21. Mali Pamir
6. Muzikol	14. Jazgulemski	22. Vakhanski Pamir
7. Darvazski	15. Rušanski	23. Badahšansko pog.
8. Severo Aličurski	16. Šugnanski	24. Sultan Šazrat

PIK JUGOSLAVIJA (5741 m)

JANKO ARH

Postajam rahlo živčen. Ne le jaz, tudi Franci. Kako le ne bi bil, ko pa je nebo jasno, počutje odlično, zdravniku pa ni všeč Francijev pritisk... In tako paseva dolgčas po taboru.

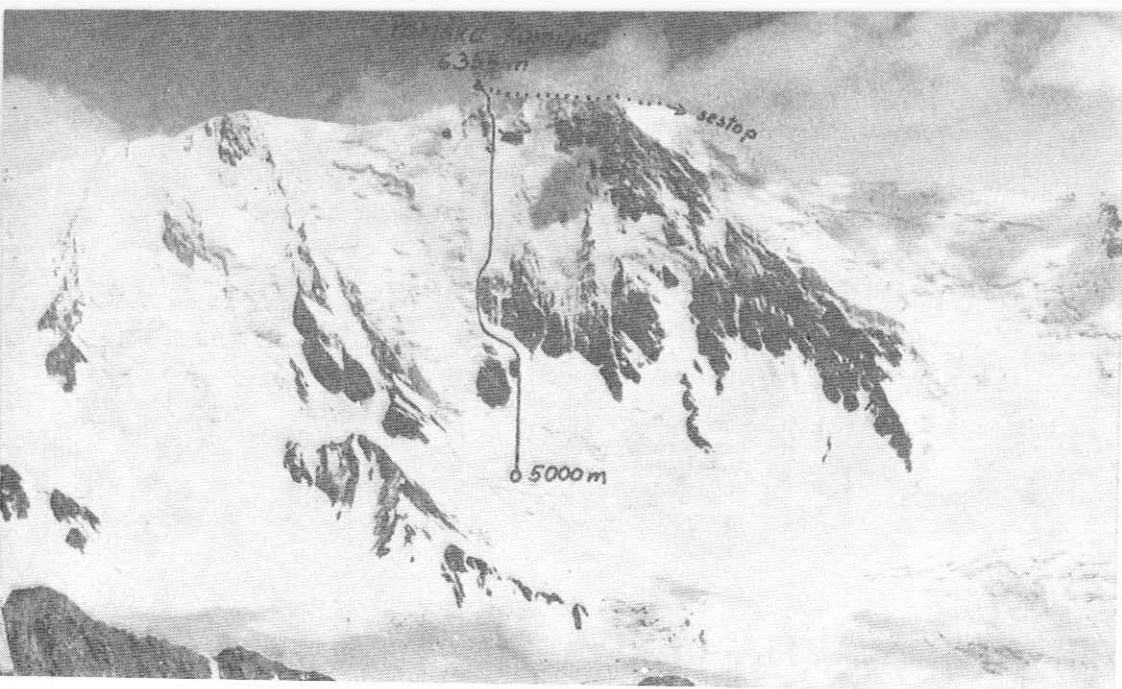
Danes je spet pregled. Morda bo le v redu, ta pritisk... Franci se je vrnil dobre volje... Brž sva brezdelje zamenjala s pripravljajno mrzlico. Pripravljava se, saj res, za kam pa se pravzaprav pripravljava. Soglašam s Filipom, da bi bilo nesmiselno ponoviti smer, ki so jo pred dnevi preplezali štirje naši. Iščimo torej novih možnosti. Na karti najdemo pettisočak, ki še nima imena. Morda še ni osvojen? Vprašam Ivanova, vodjo tabora; odgovori mi: »Morda še ni, toda nič se ne ve. Treba je stopiti na vrh in pogledati. Če tam ni množica in zapiskov, potem še ni osvojen.«

»Pa pojdimo pogledat!« Zdaj smo že trije. Pridružil se nama je še Rok, ker mu je soplezalec zbolel... Ob enih in ob vročem soncu gremo na pot. Najprej je travnato

Pik Jugoslavija iz jugoslovanske smeri v Pariški komuni

Foto J. Arh

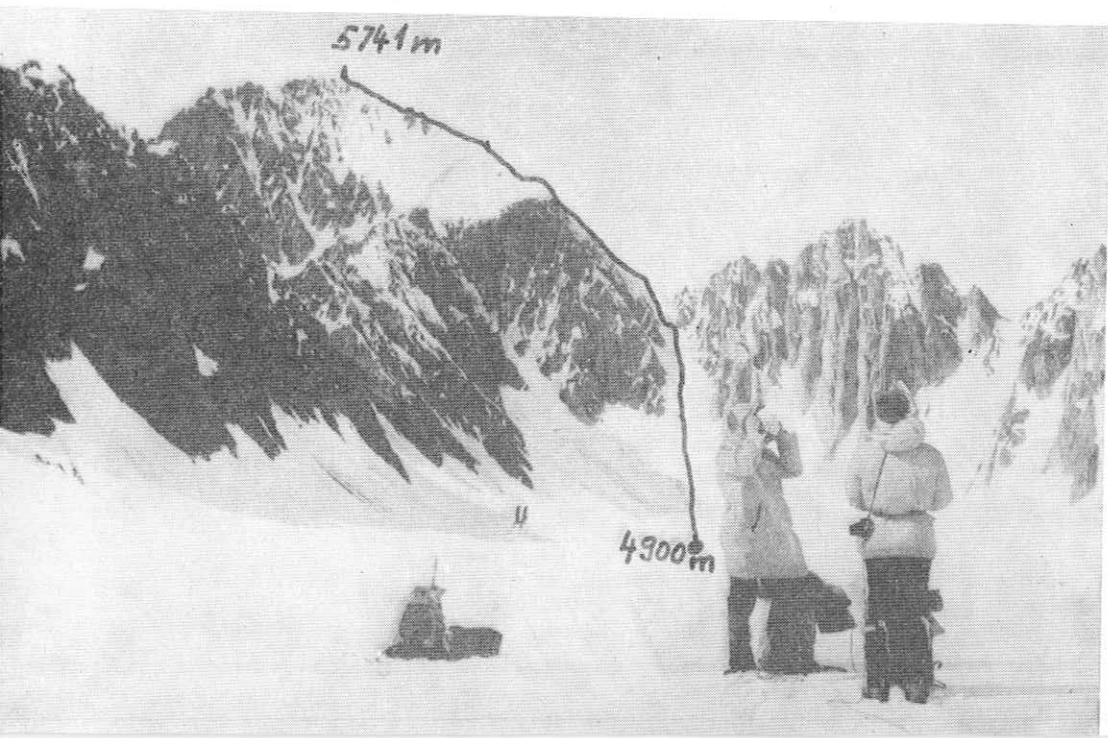

Pariška komuna (6354 m) z vrisano jugoslovansko smerjo (5 b)

področje, potem pa pride na vrsto morena, ki nam da kar precej opraviti. Med skalami iščemo najboljše prehode: malo gre po snegu, potem spet po skalah, pa sneg in tako naprej. Ura teče in sonce se je že spustilo nad obzorje, ko se po strmih snežnem žlebu pririnemo na Žutkij preval (Grozni prelaz). Tu smo našli izkopen prostor za šotor, saj gre tu čez prehod za turiste. Turiste imenujejo popotniki, ki hodijo z velikanskimi nahrbtniki, v katerih nosijo vse kar potrebujejo za življenje, prek prevalov iz ene doline v drugo. Postavimo si šotor in se hitro spravimo v njegovo zavetje...

Na platoju pod Pik Jugoslavija (4900 m)

Foto F. Arh

S severa silijo megle, za njimi tudi sneg ... Brž ko tu zaide sonce, pritisne tudi strupen mraz ...

Višina in gneča v šotoru, oboje nam preganja spanec. Komaj čakam jutra. Brž ko zaslutim svit, pogledam po naravi okoli šotora. Žalostno; sneg ... Sneži. Čakamo. Pol ure je minilo pa še čakamo. Kdor čaka, dočaka. Sneženje preneha. Sonce pa preganja snežni oblak tja dol proti Ljap Nazarju. Šotor in del opreme pustimo na sedlu, zato da bi »skočili« na bližnji vrh, na koto 5350 m. Pa jo dobimo po grbi. Tu niso daljave kot doma in »bližnji« vrh je kar daleč, precej dlje, kot pa smo ocenjevali to »bližino« izza šotorskega krila ... Morali smo se še kako potruditi do vrha ... Tu smo mimogrede opustili namen, da bi se povzpeli na neosvojen 5445 m visok vrh tu, takoj zraven ... Vmes med »tu, takoj zraven« in med tistim vrhom pa je še sedlo in to zelo nizko, naprej pa vodi strm skalnat greben. Kljub temu nas ta vrh vabi, vabi ... Če nič drugega, ga z današnje kote lepo gledamo in ocenjujemo možnosti našega pristopa.

Vračamo se hitro. Mestoma se še poznajo sledi Poljakov, ki so kot prvi osvojili vrh nekaj dni pred nami. Kmalu smo na sedlu. Zberemo opremo in gremo naprej. Najprej moramo priti na prostrano ploščad, toda do tja je treba premagati še strmo ledeno pobočje. Najprej prečimo po zelo krušljivem grebenu proti vzhodu do primerne sestopa na ploščad. Hitro smo preko, čeprav se je z višine 5400 m zdela velikanska Il giudizio dell'impossibile, bi dejal Commici.

Pod ozebnikom, po katerem se nameravamo povzpeli na vrh, postavimo drugi tabor. Sonce tu zaide okrog sedmih in takoj nato pritisne hud mraz. Potuhujemo se v spalne vreče, čeprav ne moremo zaspati, preveč smo utrujeni.

Drugo jutro začnemo že zelo zgodaj »migati«. Pospravimo šotor in že smo v ozebniku. Napredujemo hitro, kljub temu, da se ozebnik proti vrhu »postavi pokonci« in še svoje ledene zobe nam pokaže. Za zdaj se še ne navežemo: vsak zase se prebija navzgor, ubira svoj korak. Višina je že kar precej zavirala napredovanje ... Aklimatizacija ... Kmalu smo na grebenu. Od tu lahko občudujemo Pariško komuno, je ravno pred nami in je lepa. V mislih se sprehajamo po njenih bokih, toda to so le misli, ki jih kmalu prežene pot pred nami.

Na grebenu ugotovimo, da bomo morali sestopiti po isti poti. Na drugi strani grebena se namreč bohotijo strme »flanke«, greben pa je ozaljšan z mogočnimi opastmi. Torej s sestopom na drugo stran ne bo nič.

Nahrbtnike pustimo nad ozebnikom, s seboj vzamemo le nekaj malenkosti, ki bi jih utegnili potrebovati na vrhu. Greben se najprej vzpne v dveh izredno strmih skokih, nato pa preide v manjšo ploščad. Od tu naprej pa ima greben zbirko vseh mogočih opasti v najrazličnejših izvedbah.

Nekoliko mi je žal, da smo vrvi pustili pri nahrbtnikih, toda počasi in previdno le gre. Na levi strani sta veter in sonce izoblikovala majhne zastruge, po katerih se da odlično napredovati. Kar hvaležni smo temu vetru. Le višina je tista ovira, ki nam ne pusti, da bi hiteli; vztrajno pa le rinemo proti vrhu. Še skok in ko pogledam čez rob, vidim, da se greben spušča: torej, to je vrh. Nekajkrat udarim s cepinom po snegu, da se prepričam, če le ni znakov morebitnih predhodnikov.

Počasi spoznavam dejstvo, da smo osvojili nov vrh ... In ko se tega dejstva dodobra zavemo, ne vemo, kaj bi počeli. V razpoko zabijem »feltno« in nanj obesim našo zastavico, nato se vsi fotografiramo. Ura je dvanajst, zato sklenemo, da bomo počakali na vrhu do pol enih, ko naj bi imeli zvezo z bazo. Ta odmor izkoristim za to, da napišem listek z opisom smeri in našimi imeni. Listek položim v prazno plinsko bombico. Zveze z bazo ni, ker postaje ponoči nismo spravili v spalno vrečo, na toplo. Zdaj pa molči.

Odločimo se za sestop. Franci in Rok sta že nekaj metrov pod vrhom, ko se še vedno ukvarjam z bombico in nožičem. Ko pogledam navzdol vidim Roka, kako nizko je pod grebenom. Zaskrbelo me je, če sestopa napak. Šele Rok pa mi na daljavo pojasni, da je le »zapeljal« malo dlje zavoljo cokel na derezah ... Po teh »coklah« smo sestopali le bolj previdno. Sproti smo otepali sneg z derez. Nahrbtniki so nas čakali, optali smo jih in se po zastrugih spuščali proti bazi. Kmalu smo na mesto, kjer smo imeli postavljen šotor. Prečimo ploščad in se povzpemo na greben. Tokrat ga prečimo drugje. Le še spust ob vrvi in že smo na vrhu sneženega jezika, ki se vleče do morene. Mislili smo, da smo »na dnu«, pa so nam jo zagodle vrvi. Zataknilo so se. Niti s kletvicami se niso dale. Treba je bilo spet navzgor, razplesti napako in šele potem bi jo lahko mahnili v bazo.

Novo težavo nam je zagodla morena. Zadržala je Roka, ki je izginil v majhni luknji, ki pa na srečo ni bila globoka. Spustiva mu vrvi in ves vesel se prikaže na belem dnevu ... Doma, v bazi pa nam Ivanov bere »levite«, ker se nismo oglasili prek radijske zveze ... Toda mi smo ga poslušali že bolj v snu ... In še večerja ... In ležemo ... Utrudljiv dan je za nami.

Opombe: Prvi vzpon na koto 5741 m (zdaj Pik Jugoslavija) so opravili: Rok Kovač, Franci in Janko Arh.

Ocena smeri: 40—50°, greben III (po UIAA) ali 4 b po lestvici SSSR, višina smeri 800 m, čas vzpona 5 ur.

SONČNI ŽAREK — ŠPIK-S

FRANČEK KNEZ

Stena Špika me znova in znova očara in že leta in leta hodim k njej. Videl in spoznal sem dosti težjih in višjih, a Špikova je ena in je zame najlepša. Že sam pogled na steno je tako domač in lep. Tu, pod njo, vedno najdem duševni mir, tu pod njo se zame vedno končajo boji, ki jih prinašam iz doline. Dan je minil tako hitro, kot mine zvezdni utrinek v jasni noči. Dva dni mi je nad glavo na modrem nebu sijalo sonce. Škrlatni listi bukovih gozdov so se kopali v žarki svetlobi jesenskih dni. V lahnem vetru pa so se vrtinčile orumenele iglice macesnov in počasi posipavale vlažna tla. Vrnil sem se iz stene in mrak je počasi objel dolino. Temne sence so padale naokoli, dokler jih ni poskrila temna noč. Zapihal je veter, postalo je hladno. Poiskal sem si zavetja v bivaku. Kmalu sem zaspal. Zbudil sem se ob prvem svitu. Hitel sem pod Špik. Ivje mi je škripalo pod nogami in od mraza sem se tresel. Zgornji del stene je svetleje žarel v modro nebo ob jutranji zarji. Žarki so postrani rezali belo skalno piramido, da je bila mogočna kot le malokdaj. Spočetka sem plezal hitro po grapi navzgor. Postalo mi je prijetno, toplo, stena pa je izginjala pod mano. Le tu in tam sem moral paziti na led, ki se je svetlikal v plitvih kotanjičah. Zgoraj, v črnih previsih, pa so še visele ledene sveče. Prečil sem na desno, do počī. Počasī sem se lotil strme počī, ki me je pripeljala na sredino belih plošč. Bile so vlažne, kot bi se potile... Do teh plošč sonce ne posije. Končavale pa so se v pasu zajed. Skala je postala vedno bolj krušljiva, zato sem na ta drobljivi svet moral paziti. Kmalu sem stal na vrhu Orlove glave. Po rampi sem dosegel še Krušičevo zajedo. Ko sem plezal v tej zajedi, so mimo mene večkrat prižvižgali kamni. Vendar pa je bilo to plezanje v trdni skali tako čudovito, da se nisem zmenil za to kamenje. Prečil sem raz, od tu pa sem se spet umaknil na desno do zajed. Tu, v vršnem delu stene sem naletel na vse pogostejše krpe snega, vendar me pri plezanju niso dosti ovirale. Spet sem stal na razu, ki me je pripeljal na vrh... Mir je vladal vse naokoli, še veter ni pihal. Lep razgled se je odpiral na okoliške gore in tja dol na sicer živahne doline, ki pa so bile še vse zaspane in zakrite s sivo meglo, ki jo je počasi pilo vedno močnejše sonce.

Plezal: Franček Knez, dne 22. 10. 1979; čas: 3.30; ocena: III—IV.

Opomba: Prvenstveni vzpon levo od Krušičeve smeri, brez uporabe pripomočkov.

NA KOJNIK — 802 m, OD MOTELA V RIŽANI PREK PODPEČI

LADO CVETKO

Na Kojnik je treba hoditi približno 3 ure. (Iz Koprca do motela v Rižani je okoli 10 km, mimo vozi tudi lokalni avtobus.) Nad motelom pelje regionalna cesta proti Kubežu in naprej proti Buzetu, po kateri vozi iz leta v leto več turistov v obalna mesta Istre, da se izognejo prenatrpanim cestam, ki sicer vodijo skozi Koper, Izolo in naprej proti Umagu ter ostalim istrskim mestom. Za streljaj dalje od motela se od te ceste odcepi ožja cesta proti vasi Hrastovlje, ki jo poznamo predvsem po cerkvi, v kateri so zanimive freske z »Mrtvaškim plesom«.

Od motela, ki ga Koprčani poznajo po restavraciji z dobrimi postrvmi, je slikovit pogled navzgor proti skalnim stenam, ki se raztezajo vse od vasi Črni kal do vasi Zazid — v dolžini približno 5 kilometrov.

Pot začne na desni za restavracijo in vodi mimo nogometnega igrišča, zavije v desno polagoma navzgor proti vasi Bezovica. Takoj za podvozom pod železniško progo Kozina—Koper zavijemo spet na desno čez mali travnik, nato pa skozi borov gozd navzgor mimo Bezovice. V tem borovju teče na pomlad in jeseni mnogo hudournih potočkov v rižansko dolino, v kateri pravzaprav začne svoj kratek tok edina slovenska obalna rečica Rižana, ki se izliva v morje ob koprski luki.

Po 15 minutah hoje skozi gozd, pridemo med vinograde in redke oljčne nasade in višje gori, mimo znamenja (kapelice) na vaško cesto, ki nas takoj zatem pripelje še skozi en železniški podvoz v Podpeč; do tu smo potrebovali manj kot eno uro.

Sredi vasi Podpeč se dviga strma skalna pečina, vrhu katere stoji značilen stražni stolp še iz časov turških vdorov v naše kraje. Pod to previsno pečino pa izvira močan studenec, ki ne presahne niti v najdaljših sušnih obdobjih. Po tej pečini je verjetno dobila vas tudi svoje ime. Vaščani trde, da je njihova vas zrasla pred stoletji tako visoko le zaradi tega močnega vodnega vira, ki ga je baje odkril neki kozji pastir. Pot se nadaljuje nekaj hiš nižje od vaškega vodnjaka, desno navzgor proti skalnim stenam, ki se — navidez neprehodne — strmo vzpenjajo pred nami. Gosto markirana steza pa nas varno pripelje na vrh prelaza — imenovanega Zjat — z nadmorsko višino 471 m.

Po tej kozji stezi so vaščani Praproč nosili vodo v sušnih obdobjih iz Podpeči vse do leta 1924, ko so si končno zgradili vodni zbiralnik, ki jih je poslej rešil naporne in dolge nošnje vode.

Visoko v skalnih stenah so člani PD TOMOS vrisali velike — Knafeljčeve — markacije, ki so vidne že iz Podpeči in še nižje doli, ko se vzpenjamo proti tej slikoviti vasi.

Na samem vrhu teh skal je označena smer markiranih poti proti Prapročam in proti Podgorju (iz te vasi je najbolj običajna pot na Slavnik) ter proti Kojniku; le-tega šele na tem mestu prvič ugledamo.

Že na tem prelazu se odpre širni razgled po prečudoviti Šavrinski deželici vse tja proti Trstu in Kopru, v dolino proti Hrastovljam in v nasprotno griče z vasico Kubed, v kateri je bil že pred dobrim stoletjem eden prvih slovenskih taborov. Na nasprotni strani, proti severovzhodu, pa se čez valovito ravnino ustavi oko na pobočjih Slavnika, ki se vzpenja vse od Hrpelj tja do Žabnika. Tukaj šele ugotovimo, da je Slavnik resnično mogočen hrib, če že ne gora, saj žal nima skalnih sten, kakršne smo planinci vajeni enačiti s pojmom pravih gora.

Pot na Kojnik nas vodi v smeri jugovzhod ob robu (vrhnjem) skalnih pečin po markirani stezi med redkimi borovci čez travnato pobočje. Po nekaj sto korakih se začne rahlo opazen kolovoz, kmalu pa ta preide v pravo poljsko pot, ki se čez dober kilometer združi s potjo, ki pripelje navzgor iz Podpeči in vasi Zazid. (Na tem mestu se nam z roba nudi lep razgled proti Hrastovljam in Zazidu. Od tu vodi pot naprej proti železniškemu prehodu na progi Divača—Pula; progo prečkamo in gremo dalje po njej. Kmalu zatem pridemo do razpotja, iz katerega vodi pot na levi v nasprotno smer do vasi Praproče. Se streljaj dalje sledi novo razpotje treh poti, naša je srednja, ki pelje naravnost naprej skozi gozd, položno navzgor proti našemu cilju — Kojniku, ki se nam vseskozi kaže na levi strani naše poti. Pot skozi gozd je prijetna zaradi goste sence v vročih dneh, traja pa slabo uro. Ko prispemo do novega razpotja na koncu gozda, ki je pred leti pogorel, saj leže ožgana debela še dandanes daleč naokrog, zavije pot v levo rahlo navzgor, po kateri pridemo kmalu do lovskega zavetišča, na katerem je napis Zavetišče LD Kojnik. Takoj za tem zavetiščem se naša pot loči od kolovozne in gre naravnost navzgor do vrha Kojnika po travnatem pobočju, kjer so iz visoke trave dobro vidni belosivi kamni z markacijami.

Z vrha Kojnika, na katerem je vzdana v skalo pločevinasta škatla z žigom in vpisno knjigo, se nam odpre čudovit razgled daleč naokoli. Proti severu je na doseg roke Slavnik s Tumovo kočjo na njegovem vrhu, pod njim pa stoji slikovita vasica Podgorje, ki je daleč naokrog edino človeško naselje, vidno s tega redko obiskanega vrha, na meji med Slovenijo in Hrvatsko.

Vzhodneje od Slavnika sta še dva vrhova, ki takoj pritegneta naše zanimanje zaradi lepih gorskih oblik in sorazmerne višine, to sta Rašušica s 1084 metri in Žabnik s 1024 metri nadmorske višine. Oba navedena vrhova pa sta že na Hrvatskem.

Proti jugu vidimo najprej prostrane travnike, na katerih že desetletja nismo videli koscev in grabljic. Še naprej od le-teh pa nam zapirajo razgled Istrski hribi proti Buzetu. Severozahodna stran pa je v dneh s čistim ozračjem skoraj nepregledna, saj nam seže pogled čez širni Tržaški zaliv daleč tja do naših in zahodnih Julijcev, Karnijskih Alp in Dolomitov, o katerih prelestnih lepotah na tem vrhu lahko le sanjamo.

Na Kojnik je možen še krajši vzpon iz vasi Podgorje, ki ima svojo železniško postajo na progi Divača—Pula. Na njej se ustavljajo 4-krat na dan osebni vlaki, medtem ko ima ta vas slabo avtobusno povezavo s Kopro, s Kozino pa je sploh ni. Ta pot je sicer tudi markirana, a ni tako zanimiva kot zgoraj opisana; markirala jo je markacijska skupina PD Tomos, leta 1979.

NA ŠKRLATICO

LUČKA SODJA

Na poti sem. Na samotni poti. Nekje, kjer sivina skal prehaja v nebo, se črtata dva macesna. Lepa in pokončna sta. Iščem ju v objektiv, pa mi nagajajo vejice rušja. Tokrat bi raje ostala doma. Pa vseeno stopam navkreber. Odpor v meni pa raste do bolečine. Gora na levi se mi vztrajno približuje. Velika je, mogočna. Nenadoma oživi, da se zdrznem. Bel slap snega se z ropotom prelije čezno v razdrobljen nič. A naslednji hip se že pogrezne v mirovanje. Kako strašno neobčutljivo se dela! Nekje v sebi skriva mlado življenje. Že dneve ga iščejo, pa še nobenega sledu. Sovražim jo. Morda ve. Morda me hoče ukaniti. Vztrajno se nastavlja zadnjim sončnim žarkom. Kot lepota nasmejana čaka. Potem zažari. Skale so rumene, zlate, sence se ostro zarisujejo v bleščavo. Priznam, zmagala je. Še in še jo iščem v objektiv. Vedno drugačna, vedno žareča. Mogočna je.

Kako umreš, ko imaš dvajset let? Je težko le za tiste, ki ostanejo? S sabo nosim grenak duh rožmarina. Zakaj čas? Zakaj včeraj in jutri? Saj so samo stvari, tiste velike, lepe stvari, ki nam pomagajo preživeti vse preostalo. Stvari, ob katerih zažarimo, za trenutek obudimo večnost. Nasmeh. Pogled. Lep vrh. Sončni zahod. Osamela cvetlica sredi odurnih, gladkih skal. Vem, samo to je. Vse drugo je nič, avtobusi, službe, ure, minute; ljudje, ki hitijo sem in tja in tja in sem in nam vržejo prežvečeno besedo. Nič. Je samo verižica psa, ki te je imel rad. Blesk njegove zlate dlake, spomin na rjave oči. Roka starega očeta, ki te je varno oklepala in bila topla pribežališče. So stvari, ki ostanejo, vem. Tu so. Žive. Danes so. Hodijo z mano in vse naokrog so. Nočem tistega »nikoli več«. Kaj to sploh pomeni: »nikoli«? Saj je tu, tu. Ali ni spet zalajal Niko nad gamsi? Priteče in se me vlažno dotakne s smrkčkom. Ali ni ata založil očala in se jezi, ker ne more brati? Ali pa je že bolan; leži, dolgo leži in sprašuje, kaj smo zasmodili v kuhinji, da ga tako duši. Postopamo okrog njegove postelje in se mu skrivaj smejimo, v kuhinji ni ničesar takega.

Včeraj, danes, jutri. Ne maram časa. Nočem, da vse beži v svoj konec. Krogla, ki razcefra Nikija v nič. Skala, ki ukrade dvajset mladih, lepih let in jih utesni v čisto majhno, črno jamo. Če časa ne bi bilo... Če bi večno živeli in imeli neskončno včeraj, danes, jutri... Če bi bili prijazni in se imeli radi... Narava uči drugače. Začetek ustvari za konec. A vedno znova poraja nova življenja, nove začetke in konci niso več tako strašni... Tudi za človeka ne, (tega bastarda), ki misli, da si je naravo podvrge! Pri bivaku sem. Zaman iščem vžigalice, baterijo, luč, ki bi mi pregnala temine misli... Zunaj pa se poslavlja dan, gora nasproti žari, žari, sneg se barva živo rumeno. V rušju pod oknom se nekaj zgane. Gams. Srečava se s pogledi. Potem oddirja. Žal mi je. Vsaj nekaj živega bi bilo, tako pa ni nikogar in še daleč naokrog nikogar. Noč pa se spušča vedno nižje nad skale, rušje, bivak. S črnimi rokami krade snegu bleščavo, riše temne sence in se useda globoko vame. Tiho, tako zelo tiho je. Dolg večer bo to. Vem. In morala se bom spraševati o včeraj, danes in jutri. O življenju in smrti. Spraševati, kaj pomenijo naši dnevi, o smislu bivanja. Ali delamo le zato, da pozabimo na ujetost v prostor in čas? Ali pa se lahko z delom celo osvobodimo? In čustva? So le zato, da lažje pozabimo? Uspavamo razum? Bivanje vsekakor poudarijo, mu dajo določen odtenek, lepši ali grši, kakor je...

Dan je že. Sedem! Planem iz postelje. Megle se vlačijo okrog vrhov. Prepričana sem, da ne bo nikogar. A se iz mladega jutra utrgata dve postavi. Fant in dekle. Na Škrlatico bi rada. Polna sta življenja, mladih, sijočih oči in zelo si želita osvojiti ta vrh. Začutim, da sta mi všeč, pa se ponudim, da grem zraven. A megla ne prizanašajo. Na čase nas zavijejo v popolno sivino. Postojimo. Obrazi se nam packajo v gmote. Zabuči veter. Dežne kaplje. Nenadoma se oblaki za nami pretrgajo, prikaže se belo ostenje Cmira, vedno bližje, vedno svetlejše. Lepo je. Spet naprej. A megla spet zagrinja vse v nevidnost. Še drug drugega komaj razločimo. Končno smo pod Škrlatico. In kot nalašč se megle umaknejo nekam v njen vrh. Vabi nas. Pravita mi, da sta vsak dan tekla nekaj kilometrov, da bi si nabrala kondicijo. Opis poti znata na pamet. Gremo! Vzpenjamo se hitro, pot je dobro zavarovana, le markacije so že obledele. Megla se umika pred nami in čudo, spodaj, za nami, se že zgošča. Ne menimo se dosti zanjo, želimo si le na vrh. Včasih ju malo počakam. Smo že na grebenu. Vrh žari v soncu, vse naokrog pa divje, belo morje megle. Kot da bi bili čisto sami, izvrženi s sveta. Stečemo do vpisne knjige. Sonce žari, prežareva nas do poslednjih vlakenc in srečni smo. Sprašujeta, kje je Špik. Osvojila sta ga lani. Takrat dekle krikne. Sledim njenemu pogledu, megla se je raztrgala za čisto majhno okence in skozenj zaslutimo temen trikotnik Špika. Skačeta od navdušenja! Tedaj pa spodaj, nekje v Krnici, votlo zagrmí. »Fantje, gremo!« Hitim. Strele se bojim kot vruga. A ta dva norca! Ozrem se. Objemata se! Poljubljata! Zasopla prihitita do mene. »Poročila se bova! Zdaj, ko je Škrlatica osvojena. Bila je

zadnja ovira!« Ne morem se več jeziti. Nekaj veselega prehaja tudi vame, nekaj, kot novo življenje. Ali sploh vesta? Ta teden so v gorah umirali. Tukaj pa — poroka! Novo življenje. Priganjam ju. Hitro sestopimo. Komaj smo na grušču, nas zagrne megla. Stemni se. Napeto pričakujem. V trenutku se zabliska in že grmi, grmi, kot zna le v gorah. Tudi prve, velike kaplje priplešejo z vetrom. »Čimprej do bivaka!« In že se dričam navzdol. Bliski pa znova razzarjajo temo, dežuje v vedno večjih curkih. Hitim kot nora. Strele se strašno bojim. Nekaj podobnega kot krogle. Ne moreš ji povedati, da si pravzaprav dober človek in da imaš rad naravo. Zdaj zame ne obstaja ničesar več, zdaj smo spet vsak zase, vsak zase si mora ohraniti življenje. Pa se še ozrem. A ne vidim ju več. Dež pa je vse gostejši, kar naprej se bliska in grmi. V ostenjih Dolkove špice se zbirajo ogromni slapovi, s strahotnim šumom iščejo poti navzdol. Za hip še ujamem Škrlatico. Potemnela je kot prežeča zver, ki čaka na naskok. Strele so vedno gostejše. Ustavljam se. Kje, zaboga, sta? Čakam. Čez dolgo se pojavita dve temni silhueti. »Počakajmo, da se nevihta izdivja! Ne bom več tekla med strelami!« Vpijem kot ponorela. Začudena sta, tako mlada in neizkušena. Zaupata v naravo. Najdem nekakšno grapo. Namestimo se. Cepine odvržemo. Zaviti vsak v svojo pelerino smo spet vsak svoj svet. Voda pa najde pot tudi pod pelerine. Lije kot na sodni dan. Bliska se in treska. Držim pesti, da me ne bi zadelo. Strela, nekaj podobnega kot puškin izstrelek. Zagrmi in padeš. Samo zajokaš še, poslednjič. Človek, kako majhen si! Spet se mi vse zvrti pred očmi. Psi so mi ustrelili pod vrhom Stola. Vsa bolečina in nemoč tistega dne znova vstane v meni. Kakšna strašna smrt, kako zelo se je boril, preden je poslednjič omahnil. Potem dolgo ne mislim na ničesar več. Strele se umirijo, dež samo še prši. Ujamemo se s pogledi. Bi šli naprej? Do kože smo premočeni, otrpli iščemo moči za pot. Zaženem se prva. Kmalu ju ne vidim več. Hitim. Bivak se mi zablešči nasproti. Toplota in suha obleka. In še nekaj drugih je tačas prišlo. Srečna sem. Prijetna utrujenost me prevzame in bolečina misli je premagana. Pozabljen je večer, pozabljena noč, tudi nevihta in strele, v meni ostane le vrh, ožarjen s soncem in čisto sam, strahotno sam v meglenem morju. In dva, ki se imata rada. Sta že pri bivaku, preoblačita se in še dolgo se mi zahvalujeta. Vem, drugič bom šla spet z veseljem v hribe.

OVCA IN KROKARJI

DANILO CEDILNIK-DEN

Čreda se je zažrla v zeleno, sočno pobočje. Med opoldansko pripeko so se ovce poskrile v hladno zavetje skal, ko pa je razgreta melišča in pašnike prekrila megla, se je pahljača volnenih hrbtov ponovno razprla po preprogah gorskega cvetja. Drobní gosti zobje so mleli liste in bilke, izogibali so se raskavih trav in trgali slastna zelišča. Živali so bile nizko sklonjene in široko razkoračene; kot velika kosilnica so se pomikale v breg.

Gora je bila tiha in nepremična. Včasih je zapel zvonec vodnice, ko se je prestopila naprej in za hip dvignila glavo, ali pa je zablejala ovca za preveč oddaljenim jagnjem. Megle, ki so se dvigale od vsepovsod, so polzele prek črede, da je bila kot skupina sivih skal na sivozelenem pobočju gore.

Prek grebena nad pašniki je že nekaj časa pihal veter. Včasih je malo prenehal, potem pa je zrak ponovno vztrepetal, hladen zahodnik je zavrtinčil meglo ter se splazil med skalami in ozkimi prehodi z neprijetnim, tožečim zavijanjem. Trop gamsov se je pasel pod vrhom gore, tam kjer se greben razširi v prostrano planjavo. Iz senčnih globeli so popoldne prišli na bogate pašnike južnih pobočij. Nemirno so mulili travo in neprestano dvigali glave, vohljali po zraku in se počasi pomikali prek planjave. Nekje onstran doline, na visokih skalnih grebenih, se je dvakrat zabliskalo, da so se ostre skale zableščale na temnem ozadju oblačnega obzorja. Grmen je zavalovilo zrak; zagrmeli so bližnji vrhovi, jezno so se oglasili oddaljeni grebeni in s svojim mrmranjem prekrili gore in doline.

Veter je naraščal v nepretrgano tožeče zavijanje, obrisi vrhov so se utapljali v meglah. Čreda ovac je postala nevidna; med skalami se je razblinila v nedoločljiv obris. Pod oblaki so se v neprijetni mrzli svetlobi spremenile oblike in razdalje.

Stara koza je iznenada poskočila in stekla nekaj korakov. Nemirno je prhnila, da se je ves trop vznemiril. V gosti megli je zrak brnel in trepetal. Dlaka se ji je namrščila, ko je nepremično obstala. Zrak je pritiskal na živali in jih spravljal v paniko, da so begale sem ter tja, stekle nekaj metrov, obstale in vohljale v veter, pa ponovno odsko-

čile. Vendar trepetajoči zrak jih je spremljal in jih pognal v beg. Nagon jih je gnal prek planjave, kjer so se za grebenom dvigale zavetne previsne skale. Zbežale so, skupaj s trepetajočo meglo.

Debele kaplje so nenadoma spolzele iz megle. Padale so po skalah in vsaka kaplja je zarisala teman krog. Vedno gostejše so bile mokre sledi, širile so se druga proti drugi, zlivale v večje lise in se zbirale v žlebičke in razpoke. Zdelo se je, kot da so svetle ploskve skal oživele v ostrih udarcih mrzlih kapelj. Kaplje so se zbirale po zibajočih se bilkah in listih in polzele skozi temno rušo v skalna tla. Padale so na volneni hrbet črede. Ko so se gamsi kot temen oblak prevalili prek grebena, je naenkrat neznana sila ohromila njihove gibe. V močni svetlobi so za trenutek bili kot temne pošasti, ki so okamnele v diru. Svetloba je prežgala meglo, jo s čudnim brnenjem preklala in udarila mednje; sprostila je napetost zraka, prasketala je po kapljah v zraku, prek njihovih kožuhov, vzbudila je otrple mišice, da so se živali iz negibnosti sunkovito vzpele v zrak in popadale po tleh; žareči tok je udarjal v norem plesu sem in tja, razpredel je svoje lovke kot hobotnica, cvrčal je po travi, ožgal kamenje in z oglušujočim rezkim pokom izginil skozi svoje žareče lovke v temno prst in skale.

V nenadnem miru in mraku se je slišalo le grmenje, ki je udarjalo v grebene, odmevalo od sten in mrmraje vedno bolj oddaljeno in tiho ponavljalo minuli dogodek. Vonj po žveplu in ožganem mesu se je mešal z meglo. Posamezne živali pa so hropeče, brezglavo divjale na vse strani in se gluhe in slepe opotekale. Nekaj jih je ležalo raztresenih po melišču, na vse načine so bile zvite in skrivenčene, kot skupina suhih, polomljenih macesnov pod pobočjem. Močan dež se je vlił, da je glasen šum zapolnil tišino.

Ob bližajoči nevihti se je čreda počasi napotila poševno po strmem pašniku navzdol proti zavetrni krnici, ki je bila med skalnimi stenami varno zatočišče v slabem vremenu. Prve so se napotile navzdol stare ovce, pozvanjajoče z zvonci, ostale živali so jim v več vrstah sledile, tesno druga za drugo. Vmes so nemirno skakljali mladiči in vohljali v meglo s svojimi svetlimi gobčki. Večasih je zaropotal kamen, ki se je prevrnil pod parklji, ali pa je mati poklicala mladiča. V megli in prvih kapljah so glasovi čudno doneli, ko so se odbijali do sivih zaves.

Strela, ki je naenkrat razklala meglo in udarila v goro, jih je pognala v paničen beg. Prestrašene so se pognale po strmini navzdol, sivi obrisi v sivini, zvonci so glasno udarjali na zibajočih se vratovih in naznanjali hudo uro, kamenje je ropotalo, begajoče živali so na slepo tekle skozi meglo za glasovi svojih vodnic. Nekaj se jih je izgubilo. Nemirno so se potikale okrog po prostranih pašnikih, vsaka zase ali po več skupaj, klicale, poslušale in iskale, če bodo skozi oblake zaslišale svojo čredo, v kateri so se edino počutile varne.

Potem se je vlił dež. Zgoraj v greben, ali v vrh gore, je še dvakrat udarila strela. Skozi debele kaplje je grozeče in rezko zagrmelo in zamolkla bela svetloba je butnila skozi meglo.

Mlada ovca je tekla naravnost po travi navzdol. Ko se je precej nižje v strmini vsa zasopla ustavila, je slišala okrog sebe le še šum dežja in oddaljeno grmenje. Nekaj časa je stala, poslušala v meglo, obračala glavo na vse strani in buljila po bregu navzdol, ki je vedno bolj strm izginjal v sivini. Bila je sama. Glasno je zablejala, vendar so njen glas debele kaplje izprale iz zraka, da se je porazgubil po mokrem pobočju. Potem je ponovno prestrašena odskočila. Nekje blizu je drvelo v globino nekaj kamnov, po zraku kot strela. Pognala se je napoček po mokri travi, pa ji je naenkrat sredi koraka spodrsnilo, da se je prevalila na bok. Hitro se je poskušala pobrati. Sunkovito se je vzpela in s sprednjima nogama zagrebla v rušo, toda vse je bilo spolzko, da so ji parklji ponovno spodleteli, črni od blatne prsti. Zdrsnila je navzdol in se prekopicnila. Vzpenjala se je in zvijala, toda vedno hitreje se je vrtela in drsela, grebla je po tleh in puščala za seboj globoke sledove parkljev. Skoraj bi se že ujela, pa je boleče podrsnila ob skalo, se še enkrat prevalila in globok vzdih ji je ušel skozi gobec, ko je poletela v globino.

V močnem naliwu so bile gore brezbarvne, ovešene s težkimi, sivimi zavesami, hudourniki so izpirali zemljo in kamenje, strele so trgale grebene in stoletne viharnike. Med dežjem je začela padati toča; odbijala se je po skalah, glasno udarjala po travi in se zbirala v žlebovih in kotanjah. Prepletala je travo s svojo težko belino. Nazadnje se je vsul sneg. Nekaj minut so na gosto padale bele snežinke, vendar se je od zahoda že vedrilo. Dolg pas zelene svetlobe se je širil prek obzorja. Za nekaj minut je celo posijalo sonce, preden je zašlo. Gore, mrzle in bele, so se zableščale v škrlatni barvi. V daljavi je grmelo, toda to grmenje je bilo pomirjajoče. Bele koprene so se dvigale iz doline in prinesle kavke, ki so se radovedno razgledovale po pobeljenih pobočjih. Živahno so se pogovarjale, veselo vzklikale in lahkotno krožile v vetru. Ko se je začelo mračiti, so bili vrhovi spokojni in čisti v kovinsko hladni svetlobi, večernica je utripala na nebu.

Strma trava se je odsekano končala — prevesila se je v gladko steno. Opletajoča z nogami, je ovca v zraku napravila salto in trdo priletela na travnato polico v steni.

Prevalila se je na bok, za hip nepremično obležala, potem pa se je sunkovito pognala na noge, da ji je še enkrat spodrsnilo in je klecnila z glavo naprej v travo. Zablejala je in se omotična postavila na noge. Potem se je z izbuljenimi očmi začudeno zastrmela v novo okolje.

Polica je bila nekaj metrov pod robom stene. Med polico in strmimi travami, kjer je ovci spodrsnilo, se je bočila gladka, previsna skala.

Ovca je v dežju komaj kaj razločila. Glavo je obrnila postrani in začudeno strmela navzgor, od koder je priletela. Stegovala je vrat daleč naprej proti sivi pregradi, potem pa se je vzbela na zadnje noge in zapraskala po gladki steni s sprednjimi parklji. Skala je bila gladka, prekrita s polžečo neslišno vodo in rojem glasno ropotajočih ledenih drobcev toče. Spustila se je nazaj na tla, se vzvratno odmaknila nekaj korakov ter se na drugem mestu zagnala v nerazčlenjeno steno, toda siva previsna skala jo je odpravila in jo pehala nazaj s svojo kamnito trdoto, kjerkoli je poskušala. Begala je levo in desno in se stegovala naprej, kot da bi hotela vzleteti. Njen debeli volneni kožuh se je tresel in majal na tankih nogah.

Ko se je tako nekaj časa zaman zaganjala navzgor, se je nazadnje odločila, da bo šla po drugi poti. Previdno je zakoračila po travi in se približala robu police. Vrat je stegnila daleč naprej in se zastrmela v praznino, sivo in nerazločno. V megli so pod njo izginjali razorani stebri strme stene in navpične grape. Nemirno se je prestopila in glasno zablejala. Vendar odgovorilo ji je le oddaljeno grmenje, in debele snežinke so tiho šumele.

Hodila je ob robu prepada in pogledovala navzdol. Nikjer nobenih razčlemb, le odsekano skalovje in siva globina. Obhodila je vso polico, ki je bila vpeta pod vrhom stene kot balkon, obdana z gladkimi skalami, ozka in nekaj metrov dolga. Ob straneh se je zožila in prehajala v skalnate plate. Izgubljala se je v vedno bolj drobnih stopih, gosta trava se je porazgubila v navpičnih razpokah in zajedah, iz katerih so poganjali le še posamezni šopi in bilke. Ovca je poskušala na obeh straneh zaplezati s police v steno in okrog na travnato pobočje gore. Na eni strani je takoj odnehala; polica se je končala preveč strmo in odsekano. Previdno je poskusila na drugi strani.

Stegovala se je daleč naprej, da se ji je tanek vrat podaljšal, široko je razkročila zadnje noge in previdno s sprednjima otipavala ozke stope in travnate ruše med skalami. Počasi, tesno ob steni, je napravila korak in zaplezala v steno. S svetlim smrkčkom je ovohavala skale, mišice je imela napete, dolga povešena ušesa so ji skoraj zakrivala oči. Okrogel volnen trup se ji je razpotegnil, da je bila s sprednjimi nogami že daleč v steni, ko so bile zadnje še vedno široko razkoračene na polici. Njene temno obrobline oči so se zableščale v rumenem lesku, ko se je začelo vedriti. Stegovala se je in s parklji otipavala drobne stope, pa so bili premajhni, stena je bila prestrma. Vzvratno se je umaknila nazaj na polico, korak za korakom, kot je plezala naprej.

Nad njo je iz skalne razpoke rastel šop avriklja, po polici pa so bili med sočno travo, kot temni madeži, raztreseni modri encijani. Nekaj krokarjev se je oglasilo med raztrganimi meglami. Veter jih je dvignil proti grebenom.

Obrnila se je in se spet zagnala proti previsu, čez katerega je priletela. Vzbela se je v sivo skalo, nekajkrat je poskušala na različnih mestih, potem pa se je brez smisla spustila v dir. Tekla je nekaj metrov do konca police, mimo prepada nazaj na drug konec in pod previsom ponovno v svoj brezkončni breg. Vmes je nekajkrat zablejala, žalostno in prestrašeno. Debeli, mokri kožuh se ji je med tekom pozibal in tresel, tanke noge so s svojimi ostrimi parklji teptale mokro travo.

Počasi se je razkadila tudi megla, posijalo je sonce. Ovca je še vedno begala po robovih svoje pasti in glasno klicala čredo. Na pobočju nasproti stene je prečil melišče gams. Postal je in poslušal njene klice. Vsa okolica je bila kot izumrla. Potem je počasi odšel naprej po svoji poti. Za njim so po mokrem snegu ostali le samotni sledovi, ki so se izgubljali med skalami. Ovca je postalo strah lastnega glasu. Še nekajkrat se je oglasila, tiho in tožeče, potem je dolgo gledala po izumrli pokrajini. Po mnogih obhodih svoje pasti se je nazadnje v mraku zavlekla pod previs. Na travnatih vesinah je ležal sneg, ki se je ponoči bleščal v svetlobi zvezd.

Jutro je bilo hladno in jasno. Ob svitu se je jetnica že razgledovala po svoji pasti. Hodila je sem ter tja in stegovala vrat čez rob police.

Gams bi se v vratolomnem skoku pognal v globino; poletel bi prek gladkih plati v prepad, komaj da bi se tu in tam za hip dotaknil stene, drobnega stopa ali ozke poličke, da bi spremenil smer in omilil hitrost padca, z jeklenimi mišicami in razprtimi ostrimi parklji bi v divjem slalomu grebel po skalah in skupaj s sproženimi kamni kot plaz priletel na spodnje police, ki sekajo steno čez vso širino. Ali pa bi se razbil ob ostrih skalnih robovih na dnu stene in obležal spodaj na melišču.

Ovca pa je le zateglo klicala svojo čredo, ki se je pasla nekje na sončnih obronkih gora in hodila po polici sem in tja v nesmiselnem begu. Teptala je morko travo. Sneg se je hitro stopil, le v kotanjah senčnih bregov je ležal ves dan. Mokre travne bilke so se na soncu dvigale, iz zemlje je izparevala dišeča vlaga. Tu in tam je odrgala šop

trave z zelene police. Proti večeru sta ob steni priletela dva krokarja in obračala svoji veliki glavi na vse strani.

Naslednji dan je bil miren in tih, že zgodaj je nekje iz doline slišala človeške glasove. Nekdo je zavriskal v sončno jutro. Blag veter je včasih prinesel oddaljeno zvonjenje črede.

S povešeno glavo je stala sredi police in prisluškovala goram. Potem je dolgo strmela navzgor, kjer so travnati šopi viseli čez rob stene. Na levi strani, tik pred koncem police je opazila, da stena ni tako gladka. Drobne razčlembje je nudila poševna zajeda, iz katere je poganjalo nekaj revnih šopov trave na plitvi ruši prsti, ki jo je dež spiral s pobočja. Nekaj časa je opazovala rob stene in prisluškovala oddaljenim glasovom. Potem se je nenadoma pognala navzgor v zajedo. Vzpel se je na zadnjih nogah, da je dosegla ozko poličko. Počasi se je potegnila navzgor. Parklji so se ji zarili med drobljive skale, zadnji nogi sta ji opletali po zraku in praskali za najmanjšimi razčlembami, vsa zvita in napeta se je skobacala navzgor, da je stala na ozkem stopu, tesno privita k steni. V tem negotovem položaju se je dvignila na zadnjih nogah, počasi, tesno ob steni, da so se ji volnene niti ujele v drobcene skalne razpoke. Zagozdila se je v zajedo. Pod nogami se ji je odkrušilo nekaj kamnov. Padli so na polico in se zakotalili čez rob v prepad. Nikamor več se ni mogla premakniti v tem položaju. Nekaj časa je tako visela nad polico, na pol poti do vrha. Potem se je krčevito zagnala navzgor proti robu stene, pa so ji zadnje noge spodrsnile, da je v prazno zabrcala po zraku, podrsala je po skalah in zadnji trenutek se je pognala v stran, da se ne bi prevalila čez rob police. Spet je dolgo taval po robovih svoje pasti in teptala travo. Lizala je roso in odtrgala nekaj šopov trave. Bila je precej lačna. Začela se je pasti. Pomikala se je sem ter tja po svojem pašniku in iskala sočna zelišča in slastne grizljaje. Opolodne se je umaknila v hladno senco previsa, prežvekovala, odganjala muhe in počivala. Pred večerom je ponovno slišala človeške glasove. Begala je po travi, glasno blejala, potem pa topo strmela prek stene.

Pohojena trava se je le počasi dvigala.

Tretji dan je bilo oblačno, ne prevroče. Nobenega glasu ni čula. Le oddaljen, nedoločljiv hrup iz doline. Hodila je sem ter tja in se pasla. Zdaj je trgala tudi bolj raskave in suhe bilke. Včasih se je nenadoma pognala v steno ali pa se je spustila v begajoče kroge in iskala izhod. Proti večeru sta jo prestrašila dva krokarja. Priletela sta nizko skoraj do police, potem pa ju je veter dvignil visoko proti grebenu. S tihim plahutanjem kril sta letela mimo.

Tako so minevali dnevi. V tisočernih krogih je prehodila polico, steptala je bilke in cvetove v plitvo rušo. Bolj ko je bila lačna, bolj je tekala po svojem pašniku. Travnata polica je postala temna od prsti.

Ko je deževalo, se je nabralo na polici polno blatnih mlakuž. Slastno je pila iz temnih jezerc. Brodila je sem ter tja, ter mešala kratke pogrizene bilke z blatom in s svojimi iztrebki. Drobne bele korenine in čebulice so ležale po blatu. Prst je z vodo odtekala čez rob police in puščala dolge, temne sledi po sivih skalah. V blatu so za njo ostajali sledovi parkljev, ki jih je počasi zalivala umazana voda. Stegovala se je s police v steno in iz drobnih razpok pulila ostre travnate bilke. Vedno dlje je stegovala vrat in z izbuljenimi očmi grizla za mahovi in cvetovi. Nič več se ni oglašala in klicala s svojim žalostnim blejanjem. Včasih je kot ponorela divjala po ozki polici, potem pa je dolgo ležala in počivala. Blatna volna se ji je strdila v umazane šope. Z vročičnimi očmi je vohljala in grebla po črni prsti.

Nazadnje je pojedla rumen svišč, ki je trdno zasidran rasel iz razpoke visoko nad polico. Komaj ga je dosegla. Cvetovi so bili grenki in trpkí, saj ni nujno, da imajo najlepše rože najslajši okus.

Potem je obležala sredi police na črni prsti.

Ves dan se skoraj ni premaknila. Ležala je na boku, le včasih je šodje dvignila glavo. V njenih motnih očeh se je kdaj pa kdaj zableščalo sončno nebo. Kadar se je zganila, se je okrog nje dvignil roj muh. Nekaj časa so se vrtinčile po zraku, nato pa spet spustile na volneni kožuh, ki se je sunkovito dvigal in padal, plezale so po tankih, močnih nogah, okrog oči in po svetlem gobcu.

Vsak dan sta mimo police priletela krokarja. Veter ju je neslišno dvigal, da sta lahko lebdela nad pobočjem. Včasih jih je priletelo več. Nekaj časa so se spreletavali, potem pa izginili neznano kje nad grebenom.

Zjutraj sta krokarja pristala na robu police. Bil je tih, oblačen dan, od zahoda so se težko vlekli veliki, sivi oblaki. Priletela sta s tihim plahutanjem kril. Mežikala sta, sunkovito obračala glavi in se prestopala. Veter ju je pehal čez rob, da sta razprostirala krila, opletala po zraku, se dvigala nad polico in se spet spuščala z iztegnjenimi nogami in razprtimi kremplji. Nad steno jih je krožilo še več. Spreletavali so se v vetru, ki je nekje od daleč prinašal glasove zvoncev.

Iz črne prsti je ponovno poganjala trava in tudi nekaj cvetov je bilo vmes.

LJUDSKI PESNIK IZPOD ROGATCA

DR. ANTON ŽUNTAR

Le kdo v Lučah ne pozna Antona Mlačnika-Tončka! Radi ga srečujemo na vasi, še raje poslušamo njegove pesmi, za katere sam piše besedila in glasbo. Zlasti nam, planincem, zveni njegova pesem prijazno in domače.

Rodil se je 21. 4. 1934. na Gričerjevem pod Rogatcem. Osnovno šolo je obiskoval v Lučah, nato pa se je vpisal na realno gimnazijo v Ljubljani. Med mestnimi zidovi pa ni imel obstanka. Pesem gozdov ga je zvabila nazaj med domače hribe. Zaposlil se je kot gozdni delavec. Starega 24 let ga je doletela nesreča. Z zlomljeno hrbtenico je obležal pod podrtim drevesom. Trpljenje slabiče stre, močne pa napravi še močnejše. Tončka je usoda brusila in tesala, vendar je vzdržal in po dolgotrajnem zdravljenju zopet shodil. Poslej se je še bolj zapisal goram in gozdovom. Svojo ljubezen do narave je začel oblikovati v verzih, ki jim je dodajal še melodijo.

Z glasbo se je srečal že kot otrok, saj so oče in vsi strici igrali na citre. Tudi sam se je kmalu navdušil za ta čudoviti instrument in se ves predal glasbi. Z bratom Jožetom in bratrancem je ustanovil vokalni kvartet »Veseli planinci«. Fantje so nastopali na številnih prireditvah po Gornji Savinjski dolini, dvakrat pa tudi na Radiu Ljubljana v oddaji »Pokaži, kaj znaš«, kjer so za svoje petje dobili nagrado strokovne žirije.

Prve pesmi je Tonček napisal že pri vojaki. Rodilo jih je neizmerno domotožje po domačem kraju. Pozneje pa je v svetlih poletnih nočeh prisluhnil, kaj prepeva Savinja med skalnimi čermi, kaj šepče veter v krošnjah dreves, kaj riše mesec po slemenih gora. Nastala je pesem »Pogled z Raduhe«, ki je v Lučah in okolici skoraj že ponarodela.

Tam kjer Raduha prekrasna
vsa ponosna, veličastna
pod oblake mi kipi,
kjer se v soncu sneg blešči,
tam kjer teče mi Savinja
in me na mlade dni spominja,
tam leži mi rojstna vas —
mojih dni mladostnih kras.

Raduha ti veličastna
kako si ti planina krasna!
saj iz tvojih se pečin,
odpre pogled na sto planin
širok te slovenske zemlje
in še daleč preko meje,
kjer prebiva naša kri,
kjer rod slovenski še živi.

Ponosno zrem v te planjave,
ki kipe tja gor v višave.
V dalji priča očak Triglav,
da naš rod je čvrst in zdrav.
Vsak se tega naj zaveda
in vedro naj v bodočnost gleda.
Ponosno kot Triglav stoji,
slovenski narod naj živi.

Travnikom in gozdovom po naših hribih je ostal zvest. Zanj so to posvečeni kraji, v katere naj vstopajo le poklicani, le tisti, ki svoja srca polagajo na oltar materi Naravi. Iz duše mu je vzklopela pesem »Savinjskim planinam«, v kateri je med drugim zapisal:

Predrage savinjske planine,
o ljubljene moje gore
vselej, k'dar kol' vas obiščem,
radostno je moje srce.

Oj ljubljene moje planine,
le ve ste življenja mi kras,
med vami bogat sem in srečen,
zato naj živim le za vas!

In takrat, ko bodem za vselej
vzel od prijateljev slovo,
ko oči bom za vedno zatisnil,
in legel bom v črno zemljo,
takrat zašumi naj mi slednjič
šum pesmi Savinje globin
in grob moj naj skromni krasijo
cvetice s savinjskih planin.

Že od rane mladosti so mu skale jeklenile voljo, planinsko cvetje pa mu je mehčalo srce. Na Rogatcu, kjer je kot otrok pasel ovce in kjer je pustil svojo mladost, je pogosto občudoval nežne avriklje in si želel, da bi lahko vedno ostal med njimi. To pravi tudi v pesmi »Skriti cvet«:

Tam v strmih pečinah
sem našel cvetlico,
osamljeno rožo,
ki skrita je vsem.

Tončku pa pomeni ta cvet še mnogo več:

Čeprav nimaš srca
in ne znaš ljubiti,
čeprav nimaš ustnic
in ne govoriš,
vendar ti edina
si moja ljubezen,
po tebi mi vedno
srce koprne.

Le tukaj pri tebi,
nedolžna cvetlica,
pri tebi najrajši
bi vedno ostal,
saj tukaj edino,
na vsem širnem svetu
zares bil bi srečen
in vedno vesel.

Takšen je Tončk izpod Rogatca. Nežen in zasanjan je kot samotni planinski cvet, kot školjka na morskem dnu, ki »v biser je stisnila svojo vso bol«.

POPRAVKI K PV 1980/1

V članek dr. Franceta Malešiča »Prvi obiski Grintovcev« (PV 1980, 1) se je vrinila napaka. Na strani 6 v opombi 8 pod črto je napačno navedeno ledinsko ime Bavanča štacunarca. Pravilno je Bavanča štančarca, kot je zapisano že v članku »Krajevna imena v Grintovcih« (Gore in ljudje, 1946).

Vlasto Kopač

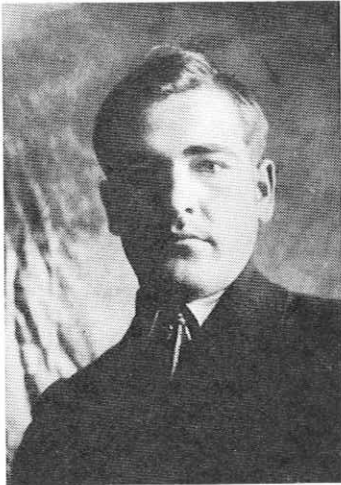
Na str. 40 je pomotoma izpadlo avtorjevo ime pod člankom »Janko Sicherl osemdesetletnik«. Avtor članka je Tine Orel.

OBVESTILO:

Namesto vencev na grob Lilijane Avčin so v sklad Planinskega Vestnika darovali: dr. Miha Potočnik 1000 din, arh. Vlasto Kopač 1000 din, Tine Orel 1000 din.

VALENTIN HODNIK, PLANINSKI SLIKAR (1896–1935)

BEBA JENČIČ

...kar svetla zarja
zlati z rumenimi žarki glavo trojno
snežnikov kranjskih siv'ga poglavarja.
Bohinjsko jezero stoji pokojno.

(France Prešeren: Krst pri Savici)

Na pobudo Planinskega društva Kranj smo pred petimi leti v Gorenjskem muzeju v Kranju pripravili razstavo »Naše gore«, ki je prikazovala zgodovinski pregled upodabljanja visokogorskega sveta od začetka 19. stoletja do danes v oljni tehniki, pastelu in akvarelu. Že ob zbiranju gradiva se je pokazalo, da so gore s svojimi grotami, previsi, skalami, predvsem pa z različnimi možnimi inačicami upodabljanja pritegovale številne slikarje in grafike. Mnogi med njimi so s svojim slikarskim razvojem vplivali in še vplivajo na mlajši rod slikarjev, vendar so nekateri med njimi, ki so se posvetili izključno upodabljanju gora, danes skoraj pozabljeni, njihova dela pa znana le nekaterim redkim poznavalcem, zlasti redkim ljubiteljem — planincem visokogorskega sveta. Med te slikarje sodi tudi Bohinjec Valentin Hodnik. Za obletnico Planinskega društva Kranj, ki slavi že 80 let svojega obstoja, smo pripravili razstavo z izborom Hodnikovih del.

Valentin Hodnik, po domače Bavant, se je rodil 1896. leta v Stari Fužini. Odraščal je v številni kmečki družini ob Bohinjskem jezeru in v zavetju vršacev nad njim. Prvi, ki je opazil njegovo nadarjenost in veselje do risanja, je bil nadučitelj Ivan Rihtaršič iz Srednje vasi. Na njegovo pobudo in s finančno pomočjo drugih je mladi Tinček odšel v Ljubljano na obrtno šolo (1909—1914), kjer je bil učenec prof. A. Repiča.

Že iz časa ljubljanskega šolanja sta ohranjeni dve kolorirani risbi, ki kažeta vpliv vesnjanov in Hodnikovo zanimanje za narodnopisno motiviko. Z deli je mladi Hodnik sodeloval tudi na XIV. umetniški razstavi v Jakopičevem paviljonu leta 1917. Tako se je tu seznanil z deli tedanjih vodilnih slovenskih slikarjev in kiparjev Jakopiča, Jame, Sternena, Dolinarja, Franketa, Gasparija, Klemenčiča, Smrekarja, Šantla, Vavpotiča in drugih. V tem času in vse do odhoda na akademijo so njegova dela pod vplivom tako impresionistov kot tudi vesnjanov. Za svoja dela izbira značilen secesijski format, motivno, kompozicijsko in izrazno pa navezuje na obe prej omenjeni vodilni smeri našega slikarstva. Takšna je oljna podoba »Breze« iz leta 1918, kjer se odraža prevladujoča impresionistična manira, na podobi »Gorenjka v narodni noši« iz 1920. leta pa poudarjanje narodopisne motivike. V nekaterih svojih slikah iz tega časa je poskušal bolj ali manj uspešno združevati zlasti pridobitve impresionistov, ko obravnava osvetljene, poudarjene gorske motive, medtem ko nenaglašeni, osenčeni deli ostajajo še na ravni, ki je značilna za predimpresionistično slikarstvo.

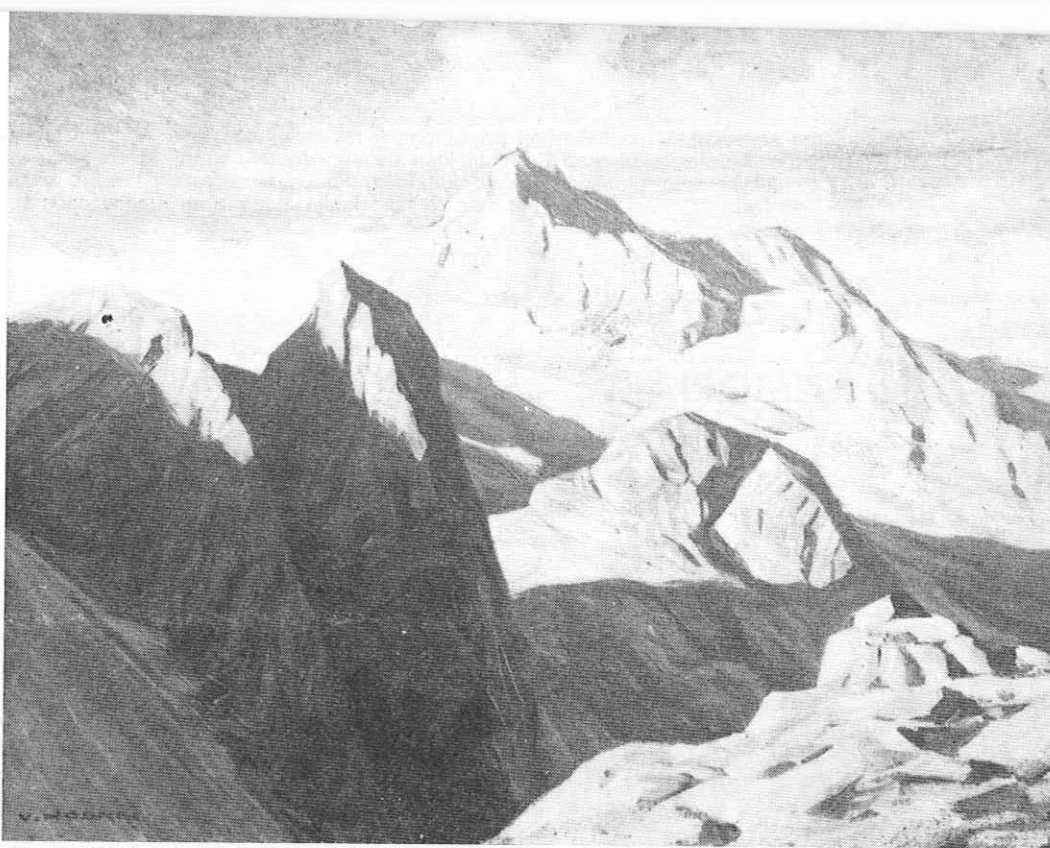
Leta 1921 in 1922 je preživel Valentin Hodnik kot študent Akademije za umetnost in umetno obrt v Zagrebu, kjer sta mu bila profesorja Kovačević in Vanka. Po ohranjenih skicah in risbah je moč ugotoviti, da se je trudil pri risanju figure, ki mu ni posebno ležala. Njegove figure so pojmovane kiparsko, so trde in večkrat celo okorne. Vendar pa v nekaterih skicah zaslutimo že ekspresionistične tendence, ki so prevladale v izrazitem, pretresljivem lesorezu »Bolečina«.

Zaradi težkega gmotnega položaja se je vrnil nazaj v Bohinj, nadaljeval svojo začrtano pot v slikanju gora in okolice Bohinja, večjega vpliva zagrebške šole pa poslej ni opaziti. V njegovih številnih slikah prevladujejo gore, ki jih je upodabljal predvsem realistično, z razpoloženskim pridihom. S potezo čopiča poudarja vsako skalo, razpoko, natančno podaja spreminjanje svetlobe in sence tako na skalnih gmotah kot na mehkih partijah snega in ledenikov. Njegovo slikarstvo tega časa kaže na dokaj mehko modelacijo skalnih gmot z realistično upodobitvijo gorskih vrhov in okoliške krajine. Sčasoma preide pri upodabljanju gorskih motivov v izredno značilno, rahlo stilizirano oblikovanje skalnih gmot, v sestav svetlih in temnih partij z omejeno barvno skalo.

V tem času se je tudi aktivno posvečal planinstvu in kot tak sodi med popularizatorje planinstva v Bohinju. Že leta 1919 je skupaj s prijateljem prof. Jankom Ravnikom zgradil pot iz doline Voje čez Vrtačo na Triglav, ki jo danes številni planinci poznajo pod imenom Ravnik-Hodnikova pot. Poznal je gore v različni dnevni in letni luči, v času jasnega ali viharnega neba, v igri lahkotnih meglic ali težkih grozečih oblakov. Podobe tega časa poudarjajo trdoto gora in neko posebno-ekspresivno moč; slikarjevo življenje

Triglav s soseščino

izpolnjuje odrekanje, bolezen in dokončno izgubljeno upanje, da bi se mu izpolnila želja po nadaljnem šolanju in slikarskem izpopolnjevanju v svetu. Tako je ostal v Bohinju, kjer je neumorno delal in v svoja dela vnašal svoje neizpolnjene želje in sanje. Zato vrhove gora ali tišino Bohinjskega jezera ali samotni planšarski stan preveva tiha spokojnost, barvna skala postaja svetlejša, obrisi gora in panorame izgubljajo svoj trdi izraz.

Na številnih planinskih poteh je Hodnik ustvarjal akvarele in mnogo fotografiral, v skromnem ateljeju pa je te svoje zapise in doživetja prenašal na platno. Le redko je Hodnik upodabljal figuralne kompozicije, kolikor pa jih je, so motivno vezane na narodopisno motiviko, ki so jo zastopali vesnjani. Figure so večinoma postavljene negotovo, so okorne in neokretne. Zanimive in s precejšnjo mero humorja so tudi barvne risbe — ilustracije življenja ob Bohinjskem jezeru, ki jih je izdalo Prometno društvo za Bohinj po začetku leta 1930. Akvareli, ki so nastajali v naravi, so zapisi določenega trenutka, medtem ko je nekatere gradil z izredno natančnostjo in imajo predvsem dokumentarno vrednost (motivi iz Stare Fužine, pogledi na Bohinjsko jezero).

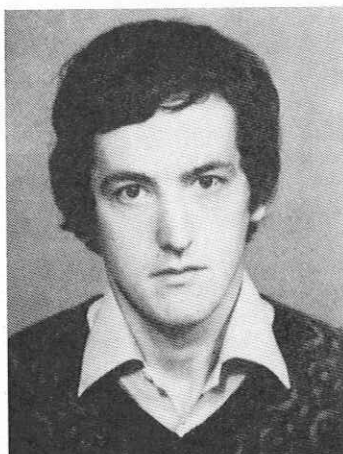
Nekatera dela, ki jih je Hodnik ustvarjal v zadnjih letih vse do tragične smrti leta 1935, kažejo doslej še ne doseženo pretehtanost, kompozicijsko trdnost in hkrati popolno barvno usklajenost oziroma uglašenost. Hodnikov opus, evidentiranih je prek 230 del, oziroma 229, ker je akvarel — Motiv iz Zagreba — last prof. J. Ravnika, na razstavi neznano kam izginil (izjava prof. J. Ravnika), je izredno številen in raznolik: od olj, akvarelov, risb, skic in raznih drugih priložnostnih del. Vendar pa je ostal slikar — krajinar. V številnih oljnih slikah je prikazal lepoto Bohinjskega jezera in okoliških gora: Pršivca, Vogarja, Planine na Kraju, Sedmerih triglavskih jezer, nešteti pogledov na Triglav, Tosca, Mišelj vrha in drugih, v mirni zasanjani zimi, mogočni večerni zarji ali krutem divjanju viharja. Prebil se je torej nad dokumentarnost gorskih vršacev okrog Bohinja, doživljal ta svet v osebnem pesniškem razpoloženju, pojmoval goro kot simbol in se pogosto enačil z upodobljenimi motivi. Čeprav žal ne poznamo njegovega celotnega opusa, kljub številnim slikam brez izrazitejši likovne vrednosti, pa z nekaterimi deli vsekakor sodi med tiste slovenske slikarje, ki so na svoja platna umetniško povzdignili naš gorski svet. Tudi zaradi tega so lastniki Hodnikovih del tako močno čustveno navezani nanje. Sodili smo, da je zaradi tega razstava izbora Hodnikovega opusa potrebno kulturno dejanje.

Zahvaljujemo se vsem, ki so kakorkoli pripomogli k realizaciji razstave: Kulturni skupnosti Slovenije, Kulturni skupnosti Kranj in Planinskemu društvu Kranj, ki so nas podprli pri razstavi in nam omogočili izdajo kataloga. Posebna zahvala pa velja vsem številnim lastnikom Hodnikovih del, saj smo le tako lahko evidentirali njegov opus ter pripravili razstavo.

IN MEMORIAM

Kaj je pravzaprav
to življenje?
Ali resnica?
Ali so sanje?
In ali je rojstvo
res začetek?
Ali nadaljevanje?

(T. Kuntner)

Marjan Aljaž

Marjan si takih vprašanj ni postavljaj, saj je poln načrtov trdno stal sredi življenja, spraševali pa smo se tako njegovi prijatelji ob preranem grobu. Nesmiselna nesreča je vzela moža mladi ženi, očeta nerojenemu otroku, sina materi, dragega prijatelja alpinistični in planinski družini.

Njegova velika ljubezen so bile gore. Leta 1972 je z uhojenih planinskih poti prišel pod stene in se z vsem žarom zapisal alpinizmu. Vsak je rad plezal s tihim, skromnim in zanesljivim tovarišem. V domačih gorah je preplezal prek 100 smeri vseh težavnosti, poznal je tudi francoske, švicarske, avstrijske, italijanske gore. Svoje gorniško znanje pa je s pridom uporabljal tudi kot alpinistični instruktor, kot vodnik na številnih izletih planinskega društva.

Koliko poti je ostalo za vedno neprehojenih na poti tvojega življenja, Marjan? Kar ne moremo verjeti, da je nekaj premagalo njegovo voljo — živeti.

Marjan, izgubili nismo le tebe, s teboj je odšel tudi košček nas. Vedno nam boš manjkal na naših poteh.

Tvoji prijatelji

Član AO pri PD Šmarna gora, se je smrtno ponesrečil na delovnem mestu dne 26. 6. 1979.

FRANC SLUGA — je bil rojen 28. septembra 1941 v Slovenskih goricah kot sin kmečkih staršev. Šolo je obiskoval v Desterniku pri Ptuj. Že mlad je prišel na Jesenice v Železarno za delom. Tam je imel prijatelje in začelo se je njegovo življenje v okolju, ki je značilno za železarno, za delavca v železarni. Bil je v poklicni gasilski brigadi in je imel ob svojem vsakdanjem delu tudi dovolj priložnosti za opazovanje življenja v svoji okolici. Najprej ga je seveda pritegnilo okolje, v kakršnem je pač bil. Pa ne tisto mrtvo, z železjem, z visokimi plavži, transportnimi trakovi, vročino in dimasto bleščavo, ki je največkrat zakrivala široka in zanimiva obzorja gora. Opazovanje življenja okoli sebe mu je počasi porodilo željo, da bi vse to, kar se dogaja, tudi ustavil, spravil na trenutek tisočinke sekunde in tako to gibanje, rast in zamiranje ohranil prihodnosti. Kaj je bolj prikladnega za tako željo kot — fotografski aparat. Z njim je začel prav kmalu in prav kmalu se je pokazalo, da ima za fotografijo tudi — smisel. Po motive je najprej šel v železarno samo, med tovariše ob delu, potem so ga začele pritegovati panorame, pokrajina, tista še neomadeževana, prvobitna, čista... Vedno pa se vrača k tovarišem ob delu in če vse to povežemo skupaj, dobimo izredno zanimiv fotografski opus, ki kaže na svojstveno usmeritev tega fotografa-samouka, za katero

MARKA, JANEZA IN MIRANA ZDAJ NI VEČ . . .

9. decembra lani so se na mežiškem pokopališču številni prijatelji in svojci poslovili od treh alpinistov, ki so izgubili življenje na področju Mont Blanca: Milana Kolarja, 25, Janeza Šešlja, 24 in Mirka Goloba, 18.

Alpinisti so šli na pot 31. oktobra. Vrniti pa bi se bili morali do 7. novembra. Za njimi se je izgubila vsaka sled.

Skoraj en mesec je trajalo naporno iskanje, v katerem so sodelovali gorski reševalci in pripadniki francoske žandarmerije. Vse tri so našli — mrtve.

Prišel je trenutek, ko se je, po dolgih dnevih negotovosti, dnevih pričakovanja, približalo kruto spoznanje resnice: ni vas več med nami, dragi Milan, Janez in najmlajši Marko; odšli ste, nam pa prepustili bridko možnost — da se poslovimo od vas. Težko je to, ko nas stiska spoznanje, da vaše mladosti ne bo nikoli več med nami. Vem, da nas ne morete slišati, toda med vami in nami se je spletla vez iz nerazdružljivega tovarštva in prijateljstva v ljubezni do gora.

Samo nekateri s svojo vztrajnostjo, voljo in s posebnim pogumom dosegajo uspehe. Vi ste bili na tej poti; dejavni ste bili, znali ste se odreči, res, vedeli ste, kaj je to požrtvovalnost; z vsem tem ste želeli doseči v svoji veliki aktivnosti cilje, ki ste si jih zastavili. Vedeli ste, da so samo nedvoumni, samo vsetransko preizkušeni planinci — alpinisti tisti, ki lahko pomagajo ponesrečenim v gorah. Prav v tem je bilo vaše delo nesebično, tovariško in prežeto z veliko mero požrtvovalnosti, ki ni poznala svoje-glavosti.

Z mnogimi vzponi ste spoznavali naravne poti v gorah, spoznavali tiste plemenite možnosti, kako reševati človeška življenja v gorah. Prav v teh prizadevanjih so vas poznali mnogi, so vas spoštovali, vašo veličino in hrabrost pa imajo vaši vrstniki za vzor.

Mi smo majhen narod, vendar pa ima tudi tak narod dosti takih, ki se znajo za našo skupno blaginjo odreči marsičemu. In vi, Milan, Janez in Marko, vi ste spadali med te ljudi.

Zdaj vas ni več. Vaše poslanstvo je zaključeno. Živa pa je ostala vaša dosedanja dejavnost, vaše opravljeno delo. Vaše življenje je odšlo, ostal pa je med nami večni spomin na vas.

Zdaj nas stiska žalost, čutimo najgloblje obžalovanje, prav vsi tu v Mežici, v ravenski občini, pa tudi drugod po naši domovini.

Milan, za tabo je dolga pot. V svoj plezalni dnevnik si vpisal 264 težkih in najtežjih vzponov.

V poklicu si koval železo, tedaj ko si bil prost, pa si s svojim zgledom in delom vzgajal; vzgajal si, da bi vzgojil rod jeklenih ljudi. In v tem si pustil svojo sled. Vsadil si korenine. Te bodo s svojim sokom napajale rod, ki prihaja za teboj. In tako tvoje kratko življenje ni bilo zaman . . .

Jnez in najmlajši Marko! Tudi vajina knjiga življenja je zdaj polna. Preplezala sta mnoge stene naših vršacev, se v njih merila in si nabirala izkušenj. Vajin napredek je bil strm;

---

moremo celo že misliti, da se začenja z njo odpirati motivno še neraziskani gorski svet, da prihaja na filmski trak nekaj takih pogledov v izbiri motivov v gorski naravi, ki predstavljajo svežino, novost in možnost neizčrpnega izpovedovanja.

Kmalu ga je začela zanimati zgolj planinska fotografija in to predvsem zato, ker želi, tako pravi sam, nadaljevati tradicijo v planinski fotografiji, ki jo za Jesenice predstavlja bogati opus Jakca Čopa.

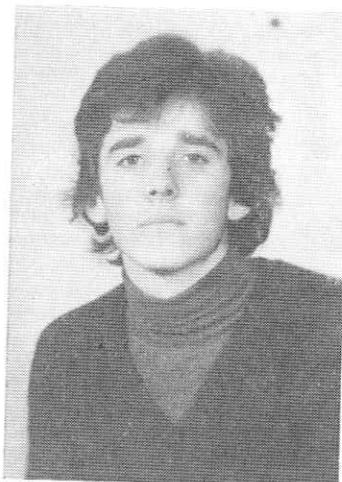
Javnost je Franca Slugo spoznala najprej prek revije Čelik (revija Združenja metalurških organizacij v Beogradu), potem prek koledarjev (znan je njegov koledar — Slovenska planinska pot) in tudi po razstavah doma — 1978 v Sisku (tam je prejel prvo nagrado za temo Jeklo in nafta), v Kragujevcu, na Jesenicah, ko je 1979 prejel zlato plaketo za barvni diapozitiv in bronasto plaketo za fotografijo, na RTV Ljubljana, kjer je leta 1979 razstavljal slike iz narave. Pozna ga tudi tujina. Razstavljal je v Franciji leta 1972, v Avstriji leta 1976 in 1979 ter na Madžarskem leta 1971. Sodeloval pa je tudi pri razpisu Planinske zveze Slovenije za fotografijo ob 200-letnici Triglava. Prejel je tedaj II. nagrado za kolekcijo.

Samostojna izdaja: poster S triglavskega pogorja, založba MK, Ljubljana.

z naglico sta se približevala vrhu v našem alpinizmu. Toda narava je dala človeku samo eno usodo. In ta usoda je bila za vas mogočna tuja gora, ki ni dovolila, da bi jo premagali in osvojili...

Zdaj ste tu, doma med našimi planinami, gorami, ki ste jih ljubili... Nemi in tihotni... Zdaj vas bodo varovale. Skupaj z njimi vas bodo varovali prijatelji, tovariši, ki so prišli, da bi bili ob tem žalostnem trenutku z vami, da vas pospremiijo na zadnji poti, na poti v mir in počitek...

KOČNA JE ZAHTEVALA NOVO ŽIVLJENJE

Prispeli smo na Jezersko. Gore so se nam pokazale vse ožarjene z jesenskim soncem. Lepe so. Strmimo občudujemo jih. Ne čudimo se več, da so Mirana zvabile medse. Počasi gremo proti Češki koči in naprej na Kočno. Ob obletnici Miranove smrti smo na mestu, kjer je zdrsnil v smrt, pritrtili drobno vponko, na kateri piše: 25. 3. 1960 MIRAN SMERDEL 18. 11. 1978.

Bil je poln energije, poln poleta, razigranosti. Bila ga je ena sama mladost. Še dan poprej je Miran Smerdel, dijak 4. letnika brežiške gimnazije, veselo hitel z majhno torbico iz jeansa čez ramena v šolo pa v telovadnico, na bazen, igrišče... Bil je dober smučar, igralec namiznega tenisa, planinec. Te svoje sposobnosti je že prenašal na druge, mlajše od sebe. Treniral je skupino pionirjev v smuku in kot mladinski planinski vodnik vodil skupine mladih planincev po Savinjskih in Julijskih Alpah. Miran je, poleg športa, glasbe in knjig, ljubil posebej gore in naravo. Visoki vrhovi, nedolžne planike, modri svišči...

Tako sta tudi 18. novembra, nič hudega sluteč, šla s prijateljem Andrejem na Kočno. Plezala sta po meliščih, skalah in po snegu. Ob 13. uri sta že, oba srečna, stala na vrhu Kočne. Razgled z vrha je bil čudovit, pod njima, v dolini pa je valovilo megleno morje.

Pri sestopu je na trdem snegu Miranu nenadoma spodrsnilo. Pogledal je Andreja, se mu nasmehnil, kot bi hotel reči: »Saj to ni nič, le majhen spodrsljaj.« Kočna pa je bila ta dan kruta, neprizanesljiva. Življenju, ki je komaj zacvetelo, ni dovolila, da bi dozorelo, da bi dajalo sadove.

Kočna si je prisvojila Miranovih osemnajstih let...

Jožica Vogrinec

DRUŠTVENE NOVICE

JOŽE SVETINA — 70-LETNIK

Malo je planinskih društev, ki se lahko pohvalijo s takšnim članom, kot je naš Jože Svetina. Neutruden planinec, poznavalec naših gora, zapisovalec življenja in dogajanja v našem društvu, tovariš v pravem smislu besede, skratka človek, ki še danes pri 70 letih ni sedel za zapeček, pač pa neutrudno opravlja svoje delo kot tajnik PD Javornik-Koroška Bela.

Jože se je rodil 22. januarja 1910 na Javorniku in ga ni zapustil vse do današnjega dne. Njegova življenjska pot je potekala tako kot pot večine proletarcev v industrijskih krajih. Tedaj ko je odrasčal, delavski mladini ni bila odprta pot v šole. Čas med obvezno osnovno šolo in 18. letom je bil navadno izpolnjen z učenjem katerega koli obrtniškega poklica, večkrat brez perspektive, da bi ta poklic postal tudi življenjski cilj. Želje večine mladih so bile usmerjene na zaposlitev v tovarni, ki je bila tedaj last Kranjske industrijske družbe. Tudi Jože je šel po tej poti. Že leta 1928 se je zaposlil v Železarni in vse do konca leta 1953 valjal jeklo v enem izmed najtežjih obratov, tj. težki progli, nato pa do upokojitve opravljal delo analitika dela-normirca. Kljub takemu delu pa mu je ostalo še vedno dosti energije. V družbenem življenju se je udeleževal kot pevec, dramski igravec, športnik. Že v mladih letih je bil velik ljubitelj planin. Ne samo, da je v planine rad zahajal sam ali z ožjo družbo, bil je vedno tudi pobudnik za

čim večjo množičnost v planinstvu. Čutil je, da je delo treba organizirati, zato se je vključil med jeseniške skalaše. Je dober poznavalec in ljubitelj planinske flore in še danes rad pove, za kaj je dobra ta ali ona planinska roža.

V PD Javornik-Koroška Bela se je vključil že takoj ob ustanovitvi l. 1947. Že v prvih letih je bil izvoljen v UO, kjer je nekaj let opravljal dolžnost propagandista. Vedno je bil med tistimi, ki jim ni bilo mar ne časa in ne truda za obnovo planinskih poti in koč. Ko je društvo l. 1955 potrebovalo tajnika, je brez pridržka prevzel to dolžnost in jo opravlja še danes. Mnogo številki bi bilo, če bi želeli navesti, kakšen je bil obseg tajniškega poslovanja v tej četrtini stoletja. Koliko dopisov je šlo skozi njegove roke in koliko odgovorov, pojasnil, poročil in zapisnikov je v tem času sestavil, spisal in odposlal. Vzorno vodena kronika bo ohranjala zgodovino našega društva našim zanamcem. Njegovo delo pa ni bilo omejeno samo na tajniško področje. Nasprotno. Lahko trdimo, da v vseh 32 letih društvenega delovanja ni bilo akcije, proslave ali prireditve, pri kateri ne bi našli našega jubilarca kot organizatorja ali aktivnega delavca pri izvedbi. S svojo razsodnostjo, vztrajnostjo še danes, pri 70 letih užene v »kozji rog« marsikaterega pretiranega »superplaninca«, ki ne zna razporediti svojih moči. Vrhovi, visoki tudi nad 2000 m, niso Jožu še nikakršen problem.

Njegovo delo v planinstvu pa ni ostalo neopazno. Zanj je dobil več priznanj, od katerih predstavlja vrh zlasti znak PZS in zlati znak PZJ. Tudi mi se pridružujemo njegovemu jubileju z željo, da še dolgo let ostane med nami tako delaven, kot je bil doslej. Njegova energija in življenjska moč pa naj še naprej usmerjata njegove korake tja, kamor ga je vseskozi vleklo srce — v naravo, na planine, med ljubitelje cvetja in gora, v najbolj skrite koticke naše ožje domovine.

Prijatelji planinci
Javornik-Koroška Bela

MDO PRIMORSKE 42. posvet

26. oktobra so se delegati PD Primorske zbrali v Mladinskem planinskem domu Kekec nad Novo Gorico na svoj redni jesenski posvet. PZS sta zastopala predsednik tov. Tomaž Banovec in dr. Peter Soklič, 11 PD je poslalo po enega ali dva delegata, le od PD Bovec, Cerklje, Il. Bistrica in Podbrdo ni bilo delegata. Žal se tudi

predstavniki zamejskih PD Trst, Gorica in Čedad tokrat niso udeležili posveta. Samo PD Cerčno je opravičilo odsotnost svojega delegata.

Ker od 15. oktobra do 15. novembra 1979 poteka v tolminski občini javna razprava za in proti gradnji HE Kobarid, so se tudi delegati tega posveta vključili v to razpravo. Po krajši razpravi so ponovno potrdili že znano stališče PZS, ki je naslednje:

»Po sklepu skupščine PZS je slovenska planinska organizacija povedala svoje mnenje o gradnji HE Trnovo leta 1966 in znova leta 1971 o gradnji HE Kobarid. Obema gradnjama PZS iz mnogih razlogov nasprotuje, ker bi bili nepopravljiv poseg v naravo zaradi te razmeroma kratkotrajne koristi in ker je prepričana, da se Zgornja Soška dolina da koristneje uporabiti v turistični izgradnji. PZS se zavzema za to, da se poveča nacionalni napor za pomoč v turističnem in drugem gospodarskem razvoju Zgornjega Posočja, vendar brez usodnih posegov v njegove enkratne naravne lepote tako, da se spoštujejo načela varstva narave in okolja pri vsakem načrtovanju in vsaki veliki ali majhni gradnji.« (Objavljeno že v PV 1971/7 str. 321.) V zvezi s to zadevo so planinski delegati izrazili posebno zaskrbljenost zaradi ambicij, da bi se na Soči sčasoma zgradil »zaključen sistem hidro-central«, ki bi vodnje Soče in večjih pritokov v celoti izkoristil. To pomeni, da ne gre le za HE Kobarid, pač pa potem vsaj še za 3 podobne HE in še za HE Dolenja Trebuša na Idriji, s katero bi bil idrijsko-cerkljanski del praktično ločen od Tolminske. Vse te velike zaježitve na Soči bi to reko bistveno degradiralo, hudo prizadelo ribji zarod v njej in v dokajšnji meri povečalo vlažnost ozračja, ki je v tolminski kotlini, odkar je jezero od Mosta na Soči, že tako znatno večja. Da bi bila Soča za vedno zavarovana, so se delegati na tem posvetu zavzeli za predlog, naj se v bližnji prihodnosti pripravi in sprejme zakon, ki bo lepote Soče in Posočja zavaroval pred takimi in podobnimi posegi.

Daljša razprava se je razvila ob vprašanih gradenj planinskih objektov na Tolminskem. V zvezi s tem je bilo pri Izvršnem svetu tolminske skupščine 7. septembra 1979 posvetovanje, kjer so bila razna vprašanja vsestransko osvetljena in sprejeti nekateri sklepi, ki naj v prihodnje olajšajo prizadevanja planinskih društev pri gradnji planinskih postojank in gradnji tovrstnih vlečnic, s katerimi bo oskrba teh postojank bolj redna in cenejša. Bovški planinci so v začetku leta 1979 obljubljali, da bodo čez leto pri gradnji doma na Kaninu naredili toliko, da bi bil dom v grobem že do zime dograjen. Žal teh obljub niso kaj dosti izpolnili. Večina del jim pri tem ostaja še za leto 1980. Novogoriški planinci niso dobili gradbenega dovoljenja za dom pri Krnskem jezeru. Po več oglelih za novo lokacijo so se slednjič morali

odločiti za tisto pri jezercu Dupla, približno 2 km vzhodno od Krnskega jezera. Če ne bo posebnih ovir, bi se leta 1980 gradbena dela začela na tej novi lokaciji. Kobarški planinci so septembra 1979 od RTV Ljubljana prevzeli v najem planinsko kočjo na Kobarškem Stolu, niso pa dobili gradbenega dovoljenja za novo kočjo na planini Kuhinja za vasjo Krn. Tako je tudi ta nova gradnja še pod vprašajem. Vse priznanje gre tolminskim planincem, ki so leta 1978 in 1979 obnovili in povečali dom na planini Razor. Čez 7000 ur prostovoljnega dela je v tem, denar pa so dobili: nekaj iz potresnega sklada tolminske občine, nekaj od PZS, nekaj pa je dalo društvo samo. Marljivo in uspešno obnavljajo in večajo svoj dom na Čavnu tudi ajdovski planinci. PD Ilirska Bistrica je prenovilo zavetišče na Snežniku, kar je bil seveda znaten delovni in organizacijski napor. Vsa čast jim!

Predsednik PD Ljubljana-matica, ki se je tudi udeležil tega posveta, je obrazložil potek akcije za povečanje doma na Kredarici. Po razpravi je bilo sklenjeno, da bo PZS čimprej mogoče razposlala še dodatna navodila in napotke v zvezi s to vseslovensko planinsko akcijo, pri družtvih pa bodo ustanovljeni posebni odbori — štabi, ki bodo pospešili zbiranje obveznic in denarja za povečanje doma na Kredarici.

Planinski šolski center Bavšica je čez poletje 1979 že sprejel prve planince in je pod vodstvom mladinske komisije PZS kar lepo zaživel. V letu 1980 pričakujemo več skupin tudi iz PD Primorske. Treba bo še kaj malega dograditi in izboljšati ter do prihodnje poletne sezone urediti vprašanje oskrbnika. Glavno delo, ki še čaka nove planinske skupine, je urejanje prostora, kjer je šotorišče (izkop jarka za odvod vode, poravnavanje terena, nasaditev dreves in podobno). GO ali IO PZS bosta pripravila predlog najemne pogodbe za upravljanje tega objekta.

Za koledar prireditev v okviru MDO Primorske se je treba dogovoriti vsaj do konca leta 1979. Prireditve med letom morajo biti tako usklajene, da se jih udeležijo večje skupine večine PD Primorske in drugih PD Slovenije. Leta 1978 in 1979 se je primerilo, da je bila prireditev ob Dnevu planincev preveč lokalna, ker se skupine bolj oddaljenih društev le te niso udeležile. Več zanimanja morajo v prihodnje pokazati PD Primorske tudi za »Tekmovanje za Vojkov memorial«, kar pripravlja že vrsto let PD Postojna. Sklenili smo, naj to postane primorska mladinska planinska prireditev.

Posvetovanje je bilo dobro obiskano, obravnavalo in sklepalo je o neposrednih zadevah in vprašanih primorskih planincev in ko bodo izpolnjeni njegovi sklepi, bomo smeli ugotoviti, da je bilo še kar uspešno.

Levo delovni poštvovalni predsednik PD Šoštanj Viktor Kojc

OBČNI ZBOR PD ŠOŠTANJ ŠOŠTANJ ob 75-letnici obstoja

V Kajuhovem domu v Šoštanju se je 22. novembra 1979 ob 17. uri zbralo veliko število članov planinskega društva, da bi ob 75-letnici društva sodelovali na občnem zboru, izvolili nove organe društva in prisluhnili besedi Ivča Kotnika o trdem delu članov Himalajske odprave, ki je 13. maja 1979 stopila na vrh Everesta.

Ob tem jubilejnim zboru planinci niso bili sami. Udeležili so se ga zastopniki sosednjih društev, predstavniki telesno-kulturne skupnosti iz Velenja, občinske konference Socialistične zveze, občinskega komiteja Zveze komunistov, predstavniki Krajevne skupnosti in družbenopolitičnih organizacij Šoštanja. Občnega zbora se je udeležila tudi Milka Stegnar, žena častnega člana društva, meddruštveni odbor planinskih društev sta zastopala Adi Vidmajer kot predsednik in Franci Ježovnik kot tajnik. V imenu Planinske zveze je bil navzoč Marjan Oblak.

Občni zbor je začel predsednik društva Viktor Kojc. V svojem govoru je med drugim rekel: Planinsko društvo Šoštanj je bilo sedma podružnica slovenskega planinskega društva. Ustanovljena je bila 5. marca 1904.

Prvi predsednik te male Šaleške podružnice je bil učitelj Ivan Koropec, tajnik Ivan Lukman, blagajnik Vinko Kolšek; na dan ustanovitve je podružnica štela le 12

članov, za delo so prijeli vsi. Vzdrževali in markirali so planinska pota na Kozjak, Goro Oljko, Smrekovec in Uršljo goro tja do venca Mozirskih. Večina teh poti društvo oskrbuje še danes, nekatere pa so med svoje obveznosti vključila novoustanovljena sosednja društva.

Prva svetovna vojna je društveno življenje zavrla, a leta 1919 je društvo zaživelo in je tedaj štel 41 članov in leta 1929 s svojim uspešnim delovanjem doseglo pravi prerod. Tedaj se je ustanovil poseben odsek, katerega članstvo je gojilo zimske športe, predvsem pa turno smučanje. V letu 1931 je društvo postavilo razgledni stolp na Špiku vrh Kozjaka (Čarfov stolp) in pričelo z obnovo koč na Smrekovcu, ki je bila dograjena 3. septembra 1933. Koča je imela 30 prenočišč. Poimenovana je bila po zaslužnem predsedniku Lucu Koryckiju, ker pa je v času NOB bila koča zavetišče prvih revolucionarjev Šaleške doline, jo je okupator požgal. Prvi predsednik PD Šoštanj po osvoboditvi Maks Dvornik si je prizadeval, da bi kočo na starih temeljih ponovno postavil, pa ni uspel. Nekaj let kasneje pa so planinci iz Črne doma na Smrekovcu obnovili in ga upravljajo še danes. Planinsko društvo Šoštanj pa je postavilo novo planinsko postojanko na Slemenu v Šentvidu. Predsednik društva je bil tedaj Andrej Stegnar, z gradnjo so pričeli leta 1951, že 21. septembra 1952. leta pa je bil dom dograjen in slovesno izročen svojemu namenu. Andrejev dom — poimenovan po Andreju

Stegnarju — se je dobro uveljavil. Članstvo se je iz leta v leto večalo, tako da je imelo društvo leta 1964 že 713 članov. V letu 1963 je bil ustanovljen alpinistični odsek, iz katerega je izšlo veliko znanih alpinistov, saj so ti dosegali izredne uspehe v evropskem in v svetovnem merilu. Na občnem zboru društva 2. septembra 1975. leta je bil sprejet sklep, da se planinski dom z inventarjem prenese v last kolektiva Tovarne usnja Šoštanj. Temeljita adaptacija Andrejevega doma na Slemenu je olajšala oskrbo postojanke. Dobila je tudi telefon, v kratkem bo v njej svetila elektrika.

Društvo goji izletništvo, pohode po planinskih poteh in transverzalah, starejši člani pa se redno udeležujejo avtobusnih izletov. V preteklem letu so si ogledali Jasenovac, Kozaro, Jajce, Drvar in Bihač, legendarno Sutjesko, Jahorino, most in muzej NOB v Jablanici na Neretvi in veličastno spominsko obeležje iz NOB na planini Makljen pri Prozoru. Društvo je bilo zastopano na slovesnosti v Bohinju ob 200-letnem jubileju prvega vzpona na Triglav, na proslavi pri Šmiglovi zidanici, katere udeleženec partijske konference je bil leta 1938 tudi častni predsednik društva prvoborec in predvojni komunist Andrej Stegnar.

Finančno poročilo društva izkazuje za obdobje od 1. 9. 1975 do 20. 11. 1979, da je društvo imelo:

— prihodkov 240 544,90 din
— odhodkov 206 884,36 din

Društvo ima skupaj 340 članov, od tega 158 članov, 121 mladincev in 61 pionirjev. Udeležence občnega zbora so pozdravili predstavniki planinskih društev, telesno kulturne skupnosti, družbenopolitičnih organizacij in krajevne skupnosti z besedami zahvale, čestitk in najboljših želja za bodoče delo, izročena so bila društvu številna priznanja, pohvale, darila, posameznikom pa častni znaki MDO in PZS.

V imenu Planinske zveze Slovenije je Marjan Oblak izročil društvu »Plaketo PZS« ob 75-letnici delovanja v zahvalo za delo treh generacij. Podprl je usmeritev društvenega programa za leto 1980 in naslednje srednjeročno obdobje: Izvoljeni mentorji naj prično s planinsko šolo po programu PZS, sodelujejo naj s PD Velenje in sosednjimi društvi.

Sklep krajevne skupnosti Šoštanj, ki bo program društva obravnavala kot svoj integralni del, je za planinsko organizacijo nad vse spodbudna.

Pozval je društvo, da nadaljuje z akcijo zbiranja sredstev in obveznic za dom na Kredarici. Do sedaj je 30 darovalcev prispevalo 18 280 dinarjev.

Upravni odbor društva bo v naslednjem mandatnem obdobju vodil Evgen Drvarič kot predsednik, Viktor Kojc pa bo podpredsednik.

Marjan Oblak

Planinci ob Koči na Javorniku

Foto J. Jeram

SPOMINSKI POHOD NA JAVORNIK

Dne 23. decembra 1943 so Nemci in domobranci obkolili 3. bataljon Gradnikove brigade, ki je bil nastanjen na domačiji pri Švercu na Javorniku nad Črnim vrhom, dobre pol ure hoje od današnje planinske kočice na Javorniku. V boju je padlo 47 borcev. Nekaj so jih ujeli in v Godoviču pri Idriji ustrelili.

Tem padlim je postavljena skromna spominska plošča na pročelju planinske kočice. Da bi ta tragičen dogodek in žrtve za svobodo ne šli v pozabo, je planinsko društvo Idrija predlagala, da bi organizirali spominski pohod na Javornik in se tako poklonili spomenu padlim.

Prvi spominski pohod na Javornik je bil 16. decembra 1979. Kljub močnemu neurju, ki je divjalo ponoči, se je spominskega pohoda udeležilo nad petsto planincev borcev in pripadnikov JLA iz ajdovske garnizije.

Ob spominski plošči je zbrane pozdravil predsednik PD Idrija, Marjan Rupnik, spregovorila sta tudi predsednik občinskega odbora ZB Idrija Ivan Primožič in predsednik meddruštvenega odbora primorskih planinskih društev Ciril Zupanc — oba borca Gradnikove brigade.

Govorili so o tragediji na Javorniku in o pomenu spominskega pohoda ter s tem nadaljevanja tradicij NOB na mlajši rod. Sklenili so, da bo spominski pohod odslej vsako leto v decembru.

Planinci in drugi, ki so obiskali Javornik, so odhajali v dolino zadovoljni, saj so se poklonili padlim in se ob lepem vremenu naužili svežega zraka. Po nočnem neurju se je namreč rodil lep sončen dan.

Janez Jeram

IZ DELA GORENJSKEGA MEDDRUŠTVENEGA ODBORA

GMO je močno podprl akcijo za izdajo proročnega planinskega vodnika, ki jo je začela Medobčinska gospodarska zbornica za Gorenjsko. Planinski vodnik naj bi obravnaval območje Bohinja, Bleda in Kranjske gore. Vodnik naj ne bi bil obsežen, vseboval pa naj bi informacije v več tujih jezikih z omenjenih področij. Za delo pri tem vodniku in za povezavo z MGZ za Gorenjsko so predlagali Jaka Čopa, Egona Miheliča in Marjana Solarja.

Meddruštveni odbor gorenjskih planinskih društev je na tej seji, dne 21. 11. 1979, tudi sklenil, da se gorenjska planinska društva priključijo akciji, če bo obenem z gradnjo tovarne žičnice na Kredarico zgrajen tudi odcep tovarne žičnice za Planiko in za Staničevo kočico. Tak sklep je bila sprejela tudi Skupščina PZS.

Zavoljo tega, ker je bil v 11. številki PV objavljen članek: Razširitev planinskega doma na Kredarici s prizidkom in gradnjo

ustrezne tovarne žičnice, meddruštveni odbor gorenjskih planinskih društev pravično meni, da ta članek ni istoveten s sklepom Skupščine PZS, zato zahtevajo, da naslednja številka PV objavi popravek te napake, »ker gre sicer za zavajanje javnosti«. Meddruštveni odbor GPD je tudi mnenja, da je v tej akciji potrebno okrepiti sodelovanje vseh treh zainteresiranih društev — PD Ljubljana-matica, PD Gorje in PD Javornik-Koroška Bela. Zbiranje obveznic pa teče naprej.

Izvleček iz brošure Triglavski dom na Kredarici — nekdanj in danes, ki so jo izdali akcijski odbor pri RK SZDL za povečanje in modernizacijo Triglavskega doma na Kredarici, Planinska zveza Slovenije in PD Ljubljana-Matica ob podpori Združene ljubljanske banke in njenih enot, založilo in financiralo pa jo je Planinsko društvo v Kranju.

(Izvleček velja kot popravek članka, objavljenega v PV št. 11—79, »Razširitev planinskega doma na Kredarici s prizidkom in gradnja ustrezne tovarne žičnice«.)

Namen in dosedanje pobude

Vse večji množični obisk Triglava zahteva med drugim tudi povečanje kapacitet ter izboljšanje standarda prenočišč in gostinskih storitev v planinskem Triglavskem domu na Kredarici. Izbrana je varianta izgradnje večjega prizidka k dosedanjemu objektu s 180 ležišči in 400 mest v restavraciji ter njegova funkcionalna povezanost z dosedanjim objektom. Za izgradnjo in opremo omenjenega objekta in njegovo kasnejšo redno oskrbovanje je potrebno zgraditi tudi tovarno žičnico nosilnosti približno 700 kg do Kredarice in ustrezne priključke za Staničev dom in Planiko. Gradnja žičnice je potrebna tudi ne glede na razširitev obstoječega objekta planinskega doma na Kredarici, ker že v bližnji prihodnosti ne bo več možno dobiti nosačev in vodnikov konj za dostavo potrošnega in drugega materiala, ki že doslej dosega letno približno 45 000 kg samo za Kredarico, za Staničev dom in Planiko pa še dodatnih 20 000 kg.

Z izgradnjo tovarne žičnice bi se sezona oskrbovanja teh planinskih domov podaljšala vsaj za 6 (šest) tednov oziroma bi bila možna začasna oskrba tudi pozimi in zgodaj spomladi.

Izvedba prizidka k obstoječemu objektu na Kredarici je zamišljena v terasastem spustu pod raven sedanjega objekta v globačo na severni strani v solidni montažni izvedbi iz kovinskih, lesenih in steklenih elementov, z ureditvijo sanitarij in centralno kurjavo. Načrte je izdelal ing. arh. Kajzelj leta 1974, odtelej že tečejo priprave, izvajalec pa bo najugodnejši ponudnik.

Tovarna žičnica bi bila speljana po trasi

iz Krme prek hriba Apnenice do doma na Kredarici z izstopno postajo v novem objektu. Dolžina trase je 4200 m, višinska razlika 1520 m, predvideni pogon z diesel agregatom, nosilnost 750 kg v trajnejši izvedbi (na kovinskih stebrih). Na to se navežejo ustrezni priključki za Staničev dom na Planiko.

Za gradnjo je bila opravljena tudi že načelna lokacijska obravnava, za prizidek pa je že izdano lokacijsko dovoljenje (za žičnico je pristojna občina Radovljica, za prizidek pa občina Jesenice). Pobudnik in nosilec priprav za investicije sta PD Ljubljana-matica kot upravljalec planinskega doma na Kredarici in Planinska zveza Slovenije.

Financiranje in dinamika izgradnje

Po dosedanjih študijah in ugotovitvah je treba najprej zgraditi tovarno žičnico, kajti njene nosilne in druge karakteristike so prilagojene potrebam gradnje v glavnem montažnega prizidka in kasnejšemu oskrbovanju planinskega doma na Kredarici ter Staničevega doma in Planike. Izgradnja ter investiranje prizidka in tovarne žičnice naj bi tvorila celoto.

Po dosedanjih približnih izračunih so za celotno investicijo potrebna naslednja sredstva:

- priprava potrebne dokumentacije, 1 800 000 din
  - izgradnja tovarne žičnice (z obema postajama in dovozno cesto), 20 500 000 din
  - priključki za Staničev dom in Planiko, 10 000 000 din
  - zajetje in rezervoar vode na Kredarici, 600 000 din
  - izgradnja prizidka z instalacijami (voda, ogrevanje sanitarije), 26 000 000 din
  - oprema novega objekta, 4 500 000 din
  - preureditev dosedanjega objekta, 2 100 000 din
- Skupaj: 65 000 000 din.

MLADINSKI ODSEK PD LJUTOMER IN NJEGOVO DELO Z MLADINO

Čeprav je goriškega slavčka vlekla »nazaj v planinski raj« sila, ki se ji ni moč upreti, nezadržna sila, ki nas žene v objem domače pokrajine, imamo nekaj skupnega z njim: to je naše neprestano vračanje med gorske vrhove. Kljub temu, da v resnici prebivamo »pod trto«, se vedno znova in znova vračamo v prvobitni svet naših očakov. Nanje nas vežejo ne le lepi spomini, ne samo dražestna narava z vsemi svojimi raznobarnimi in raznovrstnimi otenki, ampak nekaj globljega. Pravzaprav nekaj nepopisljivega. Morda je plod tega tudi naše organizirano delovanje in ne nazadnje tudi ta zapis.

Preveč prostora bi zavzelo popisovanje delovanja celotnega planinskega društva iz Ljutomera. Zato se bom omejil na tisti njegov del, za katerega mnogokrat poudarjamo, da sloni na njem prihodnost nas vseh. To je mlado članstvo. In ko tako pregledujemo podatke o doslej opravljenem delu, lahko pritrdimo zapisanim mislim in z zaupanjem gledamo v prihodnost. Da pa ne bi ostal le pri besedah, bom skušal te misli tudi opredmetiti. Za to ni potrebno kdo ve kam v preteklost, dovolj je, če se pomaknemo v leto 1979.

V tem letu šteje MO PD Ljutomer 265 mladincev, od tega 13 aktivnih mladinskih vodnikov in 6 aktivnih mentorjev planinskih skupin. K temu, skoraj bi lahko rekli, deležu preteklosti je treba dodati še nadaljnjo vzgojo kadrov v letu 1979: 1 planinski mentor, 1 mladinski vodnik za letne razmere in ledeniško izpopolnjevanje dveh mladinskih vodnikov. S takimi močmi se je MO lotil nolog, ki jih je sprejel na začetku lanskega leta. Pa pojdemo lepo po vrsti.

Začelo se je januarja z zimskim pohodom na Kriško goro in Tolsti vrh. »Odprava« je v celoti uspela, čeprav ji vreme ni bilo preveč naklonjeno. Delo se je nato nadaljevalo s posamičnimi vzponi in je doživelo organizirano ter množično manifestacijo v dveh pohodih na Gomilo (april, maj), v majskega popotovanju po Pomurski planinski poti (katere del smo mladinci pred leti tudi sami pomagali markirati) in že prej z obiskom Osankarice. Vrh pa predstavljata pohoda na Uršljo goro in Boč (junij), ki se ju je udeležilo največ mladincev. Poleg tega pa velja omeniti še tri orientacijske pohode, sedem smučarskih tur, več pohodov v spomin na mejnike revolucionarne preteklosti in še kaj. Ob tem, ko govorimo o turah in pohodih, se ustavimo še ob planinski šoli. Kljub določenim težavam smo planinsko šolo izvedli do kraja in tako so vsi učenci — bilo jih je 125 — ob zaključku uspešno opravili preizkus znanja. V planinski šoli so predavali mladinski vodniki in mentorji PD Ljutomer, pripravil in vodil pa jo je mladi petčlanski odbor, ki zasluži za svoje delo vse priznanje.

Čeprav so tvorci razvejane in bogate dejavnosti našega MO iz pohvale vredne skromnosti hoteli ostati skriti, menimo, da je prav, če jih predstavimo (naj bo to tudi zahvala za opravljeno in hkrati vzpodbuda za njihovo delo vnaprej).

Preporodu samega PD Ljutomer je kmalu sledil še preporod MO. Njegove temelje je postavila Tatjana Čučulovič-Mojca, obenem pa so ji neutrudno pomagali Irena Čučulovič, Mira Potočnik, Miro Lasbaher, Tomaž Pozderek, Mirko Nidorfer in Borut Casar, seveda ob neprestanih vzpodbudah in nasvetih starejših članov. Za svoje delo, v katerega so vložili mnogo truda in

moči, za katerega so »žrtvovali« precej prostega časa in doživeli ob njem morda tudi kakšno neprijetno presenečenje in razočaranje, v katerem so z mladostno zagnanostjo in voljo izboljšali stvari, iskali naprej, zaslužijo vso pohvalo.

Vendar pa se naš MO ni omejil le na omenjene dejavnosti. Nasprotno. Povezal se je s planinskimi odseki na osnovnih šolah v Ljutomeru, Križevcih, Veržeju, Cezanjevcih, v ljutomerski gimnaziji in v Prleškem študentskem klubu v Ljubljani ter za to priložnost izdelal dopolnilne delovne programe, ki jih je več ali manj uresničil. Hkrati smo povezani s sorodnimi odseki drugih pomurskih PD in tako je prišlo letos na našo pobudo do posveta vodnikov na meddruštveni ravni. Povezani pa smo tudi s samim PD Ljutomer, saj o tem mnogo naših članov enakopravno odloča v UO PD.

Noben pregled pa ni popoln, če ne upoštevamo hkrati še druge strani. V našem primeru slabosti oziroma pomanjkljivosti. Za ta del je treba najprej omeniti pomanjkanje delavske in kmečke mladine v naših vrstah. Obenem pa nas pestijo tudi kadrovske težave, pomanjkanje opreme in še kaj. Vse to pa sodi v delovne naloge za prihodnje obdobje.

Poleg vseh ostalih vsakoletnih nadlog nas čakajo še: skrb za povečanje števila članstva, skrb za kadre in njihovo specializacijo, izpopolnitev opreme, skrb za izboljšanje vsebinske kakovosti planinske šole, morebitno ureditev lastnega arhiva itd. Dela je prav gotovo dovolj. Toda dosedanje delo nam vliva upanje in moči, da bomo začeto delo nadaljevali ter zmeraj znova in znova iskali nove rešitve.

S tega zornega kota pa se Gregorčičevi verzi kažejo ne le kot želja, ampak kot neprestano prisotna resničnost.

Franci Just

PRIJATELJSKO SREČANJE JUBILANTOV

Planinska zveza Slovenije je tudi lani, dne 7. decembra, v prostorih planinskega doma Zlatorog, počastila življenjske jubileje nekaterih zaslužnih planinskih delavcev. V knjižnici PZS se je takrat zbralo 18 jubilarov, med katerimi je bil en 80-letnik (Jože Svetličič iz Cerknega), trije 75-letniki (Pavle Lavrenčič, PD Ljubljana-matica, Stane Jelenc, PD Nova Gorica, Ivan Kok, PD Prevalje; štirje sedemdesetletniki (Stane Gantar, PD Kranj, Andrej Brovč, PD Kranj, Gvido Smolar, PD Impol, Slovenska Bistrica; pet 60-letnikov (živojin Prosenc, PD Ljubljana-matica, Karel Pušnik, PD Zagorje, Mirko Kambič, PD Ljubljana-matica, Mirko Špendal, PD Jesenice, Ivan Strgar, PD Javornik-Koroška Bela in pet 50-letnikov (Franc Zupan, PD Ljubljana-matica, Pavle Ciglar, PD Železničar, Ljubljana, Marjan

Salberger, PD Tržič, Janko Mirnik, PD Ljubljana-matica, Stane Veninšek, PD Celje). K tej slovesnosti je prireditelj povabil še Stanka Kosa (70 let), Ivana Zablja (75 let), prof. Tineta Orla (30 let urejanja PV) in Rada Lavriča. Na slovesnosti je bil med drugimi navzoč tudi častni predsednik PZS dr. Miha Potočnik. Dipl. ing. Tomaž Banovec, predsednik PZS, je navzoče pozdravil s kratkim priložnostnim nagovorom, ko je med drugim o tem tradicionalnem srečanju dejal tudi tole: »Planinska dejavnost je dejavnost, ki traja vse življenje.

To dejstvo lahko štejemo med plemenite značilnosti planinstva skupaj z izpričano resnico, da prav med planinci ni generacijskih konfliktov, saj se mladina in starejši planinci neštetokrat najdejo na — istih poteh. V planinstvu niso samo gore tisto, kar nas združuje, je tudi tovarišstvo, prijateljstvo, tisto, ki ohranja take vezi, ki so za planince značilne. Aktivnost je svobodna, udejstvovanje je raznovrstno in mnogo, mnogo je planincev, ki so takorekoč darovali precej let svojega življenja za delo na tem področju.

Vsem navzočim je potem predsednik PZS izročil plakete, častni predsednik pa je tovarišu Dragu Kozoletu, PD Dol pri Hrastniku, izročil še državno odlikovanje — red dela s srebrnim vencem.

M. K.

28. FESTIVAL PLANINSKIH IN RAZISKOVALNIH FILMOV MESTA TRENTA V ITALIJI

Tudi letos bodo v Trentu, v italijanskih Dolomitih, številni ljubitelji planinskega, raziskovalnega in alpinističnega filma pričali najnovejši svetovni filmski produkciji s tega zanimivega področja. Letos bo to srečanje med 27. aprilom in 3. majem. Propozicije, ki veljajo za ta v svetu že uveljavljeni Festival, se ne razlikuje od lanskim in torej predvidevajo šest festivalskih nagrad:

Veliko nagrado mesta Trenta — Zlati svišč — to je glavna nagrada Festivala, ki jo podeljujejo za visoke umetniške dosežke v filmski obdelavi človeških hotenj, iskanj in medsebojnih odnosov ter kulturnih vrednosti, kakršne želi Festival s svojo vsebinsko orientacijo posebej poudariti. Srebrni svišč za najboljši gorski film, srebrni svišč za najboljši dokumentarni film, srebrni svišč za najboljši raziskovalni film. Zraven teh nagrad je predvidena še nagrada za najboljši izbor filmov in pa še dve posebni nagradi — nagrada Maria Bella, ki jo podeljujejo amaterjem in tematsko ustrezajo »pospeševanju alpinizma v vseh njegovih oblikah, kot tudi znanosti v raziskovanju gora« in nazadnje še posebna nagrada, ki jo podeljuje ARGALP, skupnost delavcev alpskih regij za najbolj

uspelo obdelavo tem v okviru festivalskih propozicij in to s področij Bavarske, Graubündna, Lombardije, Salzburga, Južne Tirolske, Trentina in Vorarlberga. V tej konkurenci lahko sodelujejo avtorji kate-rekoli države.

DELO MO NOVA GORICA

Dne 17. 10. 1979 je bil v društvenih prostorih sestanek MV, mentorjev in drugih aktivnih članov. Na sestanku so kritično ocenili delo v minulem letu.

MO pri PD Nova Gorica je po številu članov dokaj močan odsek; mladih, ki so vključeni v planinsko dejavnost, je kar prek 1000, registriranih je 12 MV, po šolah pa deluje še 15 mentorjev. Mladih pionirčkov, ki si pridno nabirajo izlete za knjižico »pionir-planinec«, je skoraj 200; podeljenih pa je bilo že skupaj 69 znakov, od tega 7 zlatih, 19 srebrnih in 43 bronastih. Planinsko šolo pa obiskuje poprečno po 8 pionirjev.

Tudi akcija »ciciban-planinec« je močno zaživela, saj je bilo v letu 1978 vključenih vanjo kar 13 vrtcev oziroma 515 cicibančkov, letos pa 14 vrtcev s 507 cicibančki. Ta akcija poteka v okviru akcije OBZKO za športno značko št. 1 (hoja); pobudnik za to akcijo je Franci Modrijan, predsednik MO PD Nova Gorica. Vsak vrtec ima svoj žig, ki simbolizira mladega planinca; letga dobi v knjižico športne značke vsak ciciban-planinec.

Že nekaj let zapored je poleti organiziran tabor in na letošnjem, v Lepeni, je bilo kar 105 udeležencev, od katerih 8 iz SPD Trst. To dejstvo dokazuje, da je sodelovanje z zamejci živo, medtem ko se Goričani onstran meje le redko odzovejo vabilom. Mladi hribolazci pa radi pokažejo tudi svojo delavnost; tako je na letošnjih 4 delovnih akcijah v Bavšici, Lepeni, na Kekcu in ob Krnskem jezeru pomagala pri urejanju okolja kar precej mladih delovnih rok.

Tako bogata dejavnost in poleg tega še velika množičnost, zahtevata dobro organizacijo in močno vodstvo. To je pa tudi trenutno največji problem v društvu — premočna udeležba na vseh akcijah in preskromno vodstvo. Dogaja se namreč, da je na izletu tudi prek 400 mladih in take množice še tako trda roka vodstva ne more držati na vajetih. Iz diskusije na sestanku se je skristaliziralo mnenje, da je nujno potrebno aktivirati še ostale MV in podpirati kadrovanje novih MV in mentorjev. Tudi v program za leto 1980 je bilo vnesenih nekaj bistvenih sprememb. Program izletov je razdeljen na starejše in na mlajše, kajti starejši so obiskali že mnoge nižje vrhove in treba je zanje poiskati zahtevnejše ture, npr.: Bavški Grintavec, Stol, Svinjak itd.; mlajši bi se pa povzpeli na nižje vrhove, npr.: Sabotin, Škabrijel, Javornik in na druge primerne okoliške

vrhove ob Soči. Tudi PS bo kmalu začela s svojim programom, kajti iz izkušenj je razvidno, da so mladi v spomladanskih mesecih preobremenjeni z raznimi tekmovanji, izleti in šolskimi obveznostmi. Zato je najprimernejši čas za PS prav zimsko obdobje. Tabor bi bil tudi deljen na dve izmeni, kar bi skupno znašalo nekako do 150 udeležencev. Programirane so bile tudi delovne akcije pa tudi udeležba na tekmovanjih in srečanjih. Posebej so poudarili potrebo po vzgoji kadrov (MV in mentorjev) pa tudi, da bi še bolj vključili v delo izkušene planince, tako da bi vsak dobil svojo konkretno nalogo na področju, za katerega ima največje zanimanje.

Težave so tudi pri informiranju v PV in Delu; tudi o tem so na sestanku govorili. Nov program in vsklajeno vodstvo izletov pa bosta zagotovo pripomogla, da bodo mladi, mlajši in najmlajši obiskali naše vrhove ob kanjonu »bistre hčere planin« in se naučili še marsičesa novega v planinstvu.

Maura Furlan

NEJC ZAPLOTNIK — GOST V BJELOVARU

Planinsko društvo »Bilo-Gora« iz Bjelovarja je lani decembra gostilo člana pobratenege društva PD Kranj, Nejca Zaplotnika, udeleženca 7. JAHO in enega zmagovalcev Mt. Everesta.

V dveh dneh, kolikor je ta obisk trajal, je Nejc obiskal planinski dom na Bilogori pri Bjelovarju; pripravil pa je tudi dve predavanji. Prvega je imel v Domu JLA in sicer o ekspediciji na Mount Everest. To predavanje je bilo namenjeno planincem in meščanom Bjelovarja. V vojaškem klubu pa je predaval za pripadnike JLA. V dveurnem predavanju, obogatenu s izvrstnimi diapozitivi, je poslušalce seznanil o narodu pod Himalajo, v nadaljevanju pa je prikazal vse faze vzpona na vrh najvišje gore sveta. V skladu z že dogovorjenimi akcijami bodo planinci iz Bjelovara gostili v začetku tega leta tudi člane odprave v Ande. S temi srečanji uresničujejo dogovor, za katerega so se domenili z listino o trajnem prijateljstvu in meddruštvenem sodelovanju med PD Kranj in PD Bilo-gora iz Bjelovarja.

Duro Pondelak,
PD Bilo-gora, Bjelovar

DRUGO SREČANJE PLV SAVINJSKEGA MDO

Prvi rod planinskih vodnikov Savinjskega MDO (PV 1978/788, 1979/51) je imel delovno srečanje 17. novembra lani na Dobriču, pri Jugu, pod znano razgledno Goro Oljko.

Prvi smo se tako srečali na Homu (13. oktobra 1978), kjer je bil tudi slovesen

zaključek seminarja. Sklenili smo, da se bo ta »razred« srečal vsako leto.

Zbor je bil na železniški postaji v Celju, od koder smo se odpeljali do Paške vasi. To je bilo nekoč znano izhodišče za Mozirsko kočo; na to opozarja samo še zarjavela tabla v vasi. Kolona je šla proti Velikemu vrhu, k »Zidaretu«, kjer je 15. točka Šaleške planinske poti. Od tu naprej smo šli po zaznamovani poti mimo Kurmanska. Tu se v bližini priključi stara markirana pot iz Šoštanja čez Lukovico za Goro Oljko. PD Šoštanj prav zdaj praznuje svojo 75-letnico obstoja.

Od sedla pri Rogelškovi lipi (trojni mejnik) je samo še skok do vrha. Dom sameva. Ta dan razgleda ni bilo in nikakor nismo mogli naštetih vseh tistih 72 cerkva, ki se vidijo z vrha — vsaj tako je zapisano v Vodniku po Šaleški poti. Od sedla čez vrh do Juga se Savinjska in Šaleška planinska pot združita.

Pri Jugu smo predelali novi pravilnik o PLV, ki je bil letos končno sprejet. Pregledali smo tudi koledar akcij PZS za letos. Kar precej jih je, vendar vsega ni. Pohvale vreden začetek! Nikar ga ne opustimo!

Preden smo odšli v dolino, je vsak za spomin na srečanje sprejel usnjeno torbico z odtisom znaka PLV in zapisom srečanja. Napolnjena je bila z materialom za prvo pomoč. Morda ni vsega v njej, kar je bilo povedano, zato si jo bo moral vsak še dopolniti. Vsebina: trikotna ruta, individualni prvi zavoj, tip 2 in 3; 10 kosov komprese 5 cm × 8 cm; 2 stanična povoja 8 cm × 5 cm; virplast 1 m × 1 cm, 1 m × 2 cm; tosanaplast 10 cm × 8 cm; hantsaplast 10 cm × 4 cm; kos polivinila 40 cm × 80 cm; britvica in 6 varnostnih sponk. Torbice je izdelal naš vodnik Blaž, za vsebino pa sta poskrbela Adi in Dani. Traso poti so izbrali polzelanski vodniki. Ob koncu smo sklenili, da bomo srečanja še nadaljevali, saj delovnega programa nismo izčrpali. Morda se bo kdo le spomnil, »da je dober nasvet kakor sneg — čim rahleje pade, tem dlje drži in tem globlje prodre!« To velja prav gotovo tudi za nas.

Na pohodu je bilo 28 udeležencev, od tega 26 PLV od skupno 38, torej dobri dve tretjini.

B. J

PRI KOČI NA RAZORJU OPRAVLJENO VELIKO DELA

Tolminski planinci so lahko zadovoljni z delom, ki so ga opravili pri sanaciji in adaptaciji planinske koče na Razorju. Prenovljeni del te planinske postojanke je bil sredi oktobra lani že pod streho. Opravljena pa so bila še druga dela: vzdava oken, kleparska dela, ometavanje zunanjih zidov, da bi bil objekt čimbolj zavarovan pred zimskimi nevšečnostmi.

V gradbena in druga s tem povezana dela je vložena zelo veliko truda in prizadevnosti članov PD Tolmin, zlasti gradbenega odbora, ki ga vodi Mitja Šavli. Odziv članstva za prostovoljne delovne akcije, ki so se vrstile vsako soboto in nedeljo od 20. maja pa vse do konca oktobra in še v november, je presegel vsa pričakovanja. Planinci so opravili nad 4500 prostovoljnih delovnih ur! Mnogi so porabili tudi po nekaj dni dopusta, da so pomagali v dneh, ko so bila dela najbolj nujna. Pri betoniranju in nekaterih drugih delih se je zbralo tudi do 35 prostovoljcev.

Skoraj vsi prevozi materiala z Lom planine do koče so bili opravljeni brezplačno. Prepeljanega je bilo nad 350 ton gramoza, peska, opeke in drugega gradbenega materiala.

V vsa dosedanja dela je bilo vloženihih blizu 700 000 din, v kar so všteti: sanacijski kredit LB, lastna sredstva društva ter prispevek PZS iz sredstev, ki se po družbenem dogovoru zbirajo za gradnjo in vzdrževanje visokogorskih planinskih postojank. Letos bodo opravili še notranja dela. Vso potrebno instalacijsko opremo so naredili že prej, s čimer je — zaradi podražitev — prihranjenih precej milijonov.

Vnetim prizadevnim članom gradbenega odbora PD gre velika zasluga za odlično organizirano delo, saj je gradnja potekala tako, da skoraj ni ovirala redne oskrbe koče skozi vso sezono. Da je bila koča dobro oskrbovana pa gre zasluga zlasti prizadevni kuharici-oskrbnici Tončki, ki je, kljub nenehni skrbi za prehrano delavcev, imela vedno dovolj okrepčila tudi za številne goste-planince. Koča je, ob vseh gradbenih delih, zabeležila celo več nočitev in obiskov kot v minulih letih.

Svojo delovno sezono so planinci zaključili z družabnim večerom na Razorju. Predsednik PD Tolmin, Rudi Rauch, se je zahvalil vsem, ki so sodelovali v delovnih akcijah, še prav posebno pa oskrbnici Tončki, ki ima velike zasluge, da je delo pri postojanki nemoteno potekalo. Priznanje vsem, ki so v obnovo koče vložili toliko truda, je dal tudi predsednik PZS, tov. Tomaž Banovec.

Mira Pagon

IZ DELA PD MARIBOR-MATICA

13. marca 1979 je bil v predavalnici Visoke tehniške šole občni zbor PD Maribor-matica. Za uvod je Tone Korošec, ob izbranih diapozitivih, obujal spomine na prehojene poti po domačih in tujih gorah.

O društveni dejavnosti je poročal predsednik Vladimir Stojan. V začetku, potem ko je poudaril, da se je začelo jubilejno leto organiziranega planinstva v Mariboru, je pozval navzoče, naj počastijo spomin treh uglednih mariborskih planincev: Grete Pur-

keljc (8. 1. 1978), Cirila Hočevarja (31. 3. 1978) in dr. Jožeta Bergoča (16. 10. 1978). Konec leta je društvo štelo 3117 članov (1977 3037).

Mladinski odsek je konec 1978 štel 797 mladincev in 837 pionirjev (1977 783 mladincev in 798 pionirjev). Vodil ga je Vanč Kosi s svetom mentorjev, ki se je sestajal redno vsakih 14 dni. Na osnovnih šolah so imeli 12 planinskih skupin, 3 na srednjih in višjih šolah, zraven tega pa še skupino na prehodnem domu za mladoletne prestopnike. Kljub vse prepičli dotaciji — potrebovali bi vsaj desetkrat več sredstev — so si prizadevali izpeljati čimveč načrtov. Priredili so 13 skupnih izletov (9 enodnevni in 4 dvodnevni), posamezne skupine pa skupno 59 izletov. Na šolah so imeli 10 predavanj s planinsko tematiko. Vsaka planinska skupina je po zaslugi mentorjev pravo planinsko društvo v malem; deluje zelo samostojno, urejajo svoje planinske omarice s fotografijami in pisanimi prispevki, zraven tega pa sodelujejo tudi v šolskih glasilih in časnikih. Najpomembnejši je bil vsekakor osemdnevni planinski tabor v Trenti, ki so ga priredili v sodelovanju s PD Sevnica. Udeležilo se ga je 85 mladih planincev; visokogorske ture so od mladinskih vodnikov terjale veliko znanja in odgovornosti (obiskali so dolino Vrat, izvir Soče, Prehodavce, Razor in Triglav). Ob prostih dnevih pa so poslušali predavanja po programu planinske šole. Tradicionalno jesensko srečanje je bilo v OŠ bratov Polančičev, udeležilo se ga je nad 200 mladih planincev; po uvodnem programu in ogledu diapozitivov iz celoletne dejavnosti MO so podelili nagrade in priznanja. Najuspešnejša planinska skupina je bila ponovno na OŠ Franc Rozman-Stane. Najboljši mladinski vodnik je bila spet Emilija Kracina; prejela je vodniški cepin. Pionirjem, planincem so podelili 27 bronzastih, 9 srebrnih in 4 zlate znake. Na orientacijskem tekmovanju pri Ruški koči se je mladinska ekipa uvrstila na 2. mesto, pionirska pa na 1. mesto. Odsek je pridobil 3 mladinske vodnike in 4 mentorje.

Izletniški odsek je priredil 28 izletov za odrasle planince. 99 planincev je prehodilo pot čez Kozjak, 10 slovensko planinsko pot, 11 zasavsko pot, 4 koroško planinsko pot, 3 velebitsko planinsko pot.

Planinska predavanja na VTŠ so bila tudi v sezoni 1978/79 dobro obiskana. Zvrstili so se tile predavatelji: dr. Janez Gregori (Sporazumevanje med ptiči), Borut Bergant (Gašerbrum, 1. JAOK), Rudi Hönn (Triglav v sliki in besedi), dr. Majda Mazovec (Pod streho sveta), Stane Belak (Sagarmatha — gora naših želja), Matjaž Jež (Po vulkanskih otokih južne Italije), Jože Zupan (Cordillera Bianca, odprava AO Celje 1978), Tone Korošec (Po zamejski Koroški), prof. Ivan Šumljak (Po južnem Pohorju), Franc Hribernik (Po alpskih vršacih).

V markacijskem odseku deluje 10 marljivi markacistov: prof. Smiljana Škerjanc, Janko Pajmon, Irena Knehtl, Milan Meden, Ida Polegec, Matej Svetel, Herman Šafhalter, prof. Ivan Šumljak, Ivan Veberič in Anton Vuk. Obnovili so markacije na 14 poteh.

Društvo skrbi za dve postojanki (Mariborsko kočjo in kočjo na Zavcarjevem vrhu) in razglednik nad Bolfenkom. Koči sta sicer priljubljeni, vendar sta leseni, dotrajani in njuno vzdrževanje terja čedalje večja sredstva. Mariborska kočja ni podkletena in počasni v temeljih propada. Čimprej bo treba zgraditi novo: v tej akciji morajo sodelovati vsa planinska društva mariborskega območja, podpreti jo morajo tudi družbenopolitične organizacije, s katerimi so že imeli prve razgovore. Predsednik iniciativnega odbora za gradnjo nove Mariborske kočje je Tone Dobrajc.

V imenu PZS je planince pozdravil tajnik Janez Kmet. Po krajšem nagovoru, v katerem je povzel problematiko mariborskih planincev, je ob jubileju — 60-letnici — ustanovitve mariborske podružnice SPD, podelil priznanja najzaslužnejšim članom PD Maribor-matica. Bronasti častni znak PZS so prejeli: Stanko Dobrovnik, Ivan Eder, Karel Jarc, Pavel Jerebic, Vera Jerebic, Emilija Kracina, Vlado Pečar, Drago Pleteršek, Božo Postružnik, Vida Pungartnik, Franc Purkeljc, Greta Purkeljc, Anica Sevcnikar in Herman Šafhalter. Srebrni častni znak PZS so prejeli: dr. Adolf Drolc, Dušan Furlan, Anica Horvat, Sonja Kaizer, Nataša Koblar, Marica Kostanjšek, Jože Kovačič, Gorazd Krajnc, Sonja Marič, Srečko Pungartnik, Elizabeta Senekovič, Jože Topolnik in mag. Dušan Vodeb. Zlati častni znak PZS so prejeli: Henrik Budja, Ivan Lah in Matej Svetel. Srebrni častni znak PZJ je prejel Anton Vuk.

F. V.

VARSTVO NARAVE

SODOBNE SLEDI NA NAJVIŠJI GORI V ALPAH

V paviljonu francoskega alpskega kluba v Chamonixu visi izrezek iz časopisa »Le Dauphiné libéré« iz Lyona, ki piše, da »se je najhujša lanska nesreča — osem mrtvih — zgodila okoli 13. ure na »Tour Ronde«, približno 3500 m visoko. Med sestopom po snegu, ki se je zaradi toplote zmeščal, je spodrsnilo nekemu britanskemu alpinistu, ker se mu je na podplatih nabrala snežena kepa. Med padcem je potegnil za seboj svoje tovariše v navezi in še deset planincev iz druge naveze, med njimi neko štiričlansko nemško družino. Nekateri izmed ponesrečenih so bili takoj mrtvi, druge pa so reševalci kasneje prinesli v kočo. Mont Blanc vedno pogosteje primerjajo z morsko pošastjo iz filma »Žrelo«, kajti gora terja vedno več človeških življenj. Čeprav zaradi predorov, žičnic in vzpenjač Mont Blanc ne pomeni nobenega prevelikega tveganja več, ima njegova, za evropske razmere rekordna višina 4807 m, nekakšno magnetsko magično moč, predvsem za tiste, ki v obdobju mistificiranja maratonskih tekov, voženj s čolnom čez ocean in vzponov na Mount Everest iščejo nekaj neraziskanega tudi na Mont Blancu.

Kot prva ženska je leta 1808 priplezala na Mont Blanc Maria Paradis. Ko se je vrnila, je v planinskem domu v Chamonixu zapisala v knjigo: »Vzpela sem se na goro, veliko sem se namučila, skoraj bi bila umrla, vlekli so me, nosili so me, skoraj bi bila znorela.« Samo to je napisala, nato pa ničesar več, čeprav je bila dolga desetletja oskrbnica koč v Chamonixu. Če se sama ni hvalila s svojim podvigom, pa so ga znali dobro izkoristiti njeni tedanji spremljevalci. Maria je postala nekakšen magnet za tujce.

Tujci so že tedaj prihajali na Mont Blanc, zdaj pa jih pride do 60 000 na leto. Od deset do petnajst tisoč se jih kakšen dan odpravi v pogorje, od 300 do 400 pa se jih ob lepem vremenu dnevno povzpne na vrh Mont Blanca, vendar pa povprečno tudi pustijo v sezoni 40 mrtvih ob vznožju sten ali pa v globokih ledeniških razpokah. Zasujejo jih plazovi, ubije jih kameenje, zmrznejo ali pa umrejo od izčrpanosti. »To je načelo svobode,« je dejal bivši alpinist Jean Brissaud iz Chamonixa. »Vsak lahko pleza, kamor hoče, lahko pa tudi umre, kjerkoli hoče.« Poročnik Daniel Le Mercier, komandir žandarmerijske skupine za reševanje, je k temu pristavil: »Lahko jih le svarimo ali pa kaj svetujemo. Nismo pa nobene pravice, da bi koga odvrnili od njegove nepremišljene poti. Prav

tako ne moremo postaviti policista na vsako pot.«

V minuli sezoni je moralo njegovih 30 žandarjev, 20 med njimi jih je visoko kvalificiranih gorskih vodnikov, obenem z dvema helikopterjema 234-krat intervenirati in 178-krat reševati ponesrečence. V petletnem ritmu se je število nesreč povečalo za 30 %, vendar je treba poudariti, da je tudi rešenih vedno več. Dobro izurjeni piloti helikopterjev dosežejo tudi najtežje kotičke gorskega masiva, zato je treba samo v 10 % primerov ob slabem vremenu in ponoči opraviti nalogo peš, z vrvo in cepinom.

Zaupanje v znanje reševalcev je morda delno krivo, da so planinci, ki ob vikendih prihajajo v gore, vsebolj lahkomiselni. Ena četrtnina nesreč se zgodi ob vstopih, na področjih, kjer nihče ne pričakuje nevarnosti. Poročnikov pomočnik Joseph Monnet zelo rad pripoveduje o svojih izkušnjah z ljudmi, ki se imajo za planince in prihajajo v gore v telovadnih copatah ter v hlačah za tenis. »Dobijo se tudi potniki, je dejal Monnet, »takšni, ki iščejo melišča in plazove, ker bi se tako radi slikali ali filmali v takšnem okolju. Vsekakor pa so glavni problem ljudje, ki si nabavijo prvorazredno planinsko opremo, s katero sploh ne znajo ravnati, so pa prepričani, da se jim ravno zaradi nje ne more prav nič zgoditi.«

Običajno se začnejo vzpenjati popoldne, tedaj ko sonce še pripeka, vsem predpisom navkljub plezajo neprivezani in prečkajo ledenike, hitijo, dokler se preutrujeni in izčrpani ne zgrudijo, poleg tega pa se podcenjujejo nagle spremembe vremena v masivu. Tako se je prejšnjega aprila zgodilo s 40 smučarji, ki so morali vso noč prebedeti na pobočjih Aiguille du Midi. »Nihče ni povsem varen pred nesrečami, tudi najboljši plezalci ne,« je dejal poročnik Le Mercier. Sedmega julija 1964 se je ponesrečilo 14 gorskih vodnikov in tečajnikov nacionalne smučarske in plezalne šole, med njimi tudi svetovni prvak v slalomu Charles Bozon. Vdrla se jim je snežna polica.

Najhujše je reševanje iz pogosto 70 do 80 m globokih ledeniških razpok. Poročnik Le Mercier, katerega enota prevzema 45 % reševalnih akcij na francoski strani in v francoskih gorah, pripoveduje: »Žrtev je trdno zagozdena in se zaradi telesne toplote pogreza v ledeno steno. Potreben je topel zrak, da planinca rešimo. Ta čas pogosto telesna temperatura žrtve pade na 26 stopinj, zato ljudje umirajo med transportom v dolino.«

Marsikdo, ki se je po markacijah iz urina podal na najvišji vrh v Evropi, ki se ni hotel navezati, da mu ne bi bilo treba hoditi v vrsti, je drago plačal povratek v helikopterju: ena ura letenja s helikopterjem stane 4320 frankov, to je 100 dolarjev. »Toda, krsta iz cinkove pločevine je še dražja,« je pripomnil eden od žandarjev reševalcev. Pogosti snežni meteži na Mont Blancu sicer skrivajo plastične odpadke in fekalije, vendar pa znajo ob sijočem avgustovskem soncu presenetiti tudi marsikaterega planinca.

Mnogi planinci se ne lotijo Mont Blanca, temveč se zadovoljijo z višino 4000 m, z Aiguilles, z Grandes Jorasses ali pa prečkajo kakšnega izmed ledenikov na tem največjem ledeniškem področju v Evropi. Omrežje žičnic omogoča tudi ne preveč športnemu turistu, da prodre globoko in visoko v gorski svet.

Z železnico na »Mer de Glace« in nato z žičnico še višje na »Aiguille du Midi«, to je višek turistične podjetnosti brez lastnega truda. V skladu s takšnim alpinizmom je tudi beseda natakarskega vajenca v luksuznem hotelu »Montblanc«: »Led je večer, monsieur, madame, toda svoje stike z njim omejujem na kocke ledu v viskiju.«

V 18 minutnem presledku vozijo kabine po 70 ljudi na 3842 m visoki »Aiguille du Midi«. Pripeljejo tudi otroke in pse. Kako malo prostora je na vrhu; toda to direkcije niti najmanj ne zanima. Čeprav je avgusta nebo na tej višini jasno, je komaj dve stopinjni nad ničlo. V steno so vdeleni električni grelci, sicer poletno oblečeni turisti skoraj gotovo ne bi ostali pri življenju. Povsod okoli zaudarja po urin, tako, kakor v pariškem metroju. Toda, veličastno pogorje pričara občutek, kot ga turisti poznajo iz knjig o vzponih na Himalajo.

Dva dobro opremljena alpinista se jezita na predsednika države Valéryja Giscarda d'Estainga, ki se je pustil pregovoriti orožnikom in je s helikopterjem odletel na zaščiteni Mont Buet, da bi se tam v miru smučal. Obenem ko preklinjata, se tudi veselita, ker bo nič koliko društev za zaščito človekovega okolja tožilo šefa države, ker je s helikopterjem oskrnil zaščiteno alpsko področje.

Kljub vsem prizadevanjem podivjanih arhitektov, kratkovidnih politikov, kot je bivši župan iz Chamonixa in nekdanji junak Himalaje, Maurice Herzog, in pogoltnih kapitalistov, za zdaj še ni uspelo, da bi uničili Mont Blanc in pogorje okoli njega. Žal pa je ta čas Chamonix že utrpel nepopravljivo škodo zaradi betonskih stavb na kraju, kjer so bila športna naselja za zimsko olimpiado leta 1924.

Ozračje je ostalo. Navdušenje za vzpone je živo tako kakor pred 193 leti, ko je uspel prvi vzpon na Mont Blanc, zato je upravičen sloves, ki ga ima Chamonix kot »svetovno glavno mesto alpinizma«, kot

»Katmandu evropskih Alp«. 180 dobro organiziranih gorskih vodnikov skrbi za človeško stisko. Izčrpani japonski planinci v polpolni opremi hitijo proti svojemu hotelu.

So kričeče nasprotje od sonca ožganim Nizozemcem, ki so oblečeni samo v telovadne hlače in vlečejo ob glasnem klepetu prenapolnjene nakupovalne mreže proti campingu. Ob večeru, ko se oglasijo kitare, opazujeta to vrvenje v neuničljivem materialu upodobljena gorski vodnik Jacques Balmat in znanstvenik Horace Benedict de Saussure.

Balmat in zdravnik dr. Michael Gabriel Paccard sta bila 8. avgusta 1786 kot prva na vrhu, toda veliki pionir, ki je po 27-letnih naporih popeljal ekspedicijo na Mont Blanc, je bil De Saussure (3. avgusta 1787). Njegovo opremo je nosilo na goro 17 vodnikov. Zdaj je podoba precej drugačna. Na vrh hitijo sodobni bogovi filmskega in televizijskega sveta. Med njimi je »guru« vseh letalcev z zmaji Američan Rudy Kissshazy. Ta je prvi jadril z zmajem z Mont Blanca in tudi s Kilimandžara. Mednje sodi v Chamonixu živeči Švicar Sylvain Saudan; človek, ki ima zaslugo, da je »Ski extrem« postal popularen. Zdjaj se s povitimi rokami podi okrog. Možak, ki se je smučal tako visoko, da je zmanjkovalo kisika, pogumen mož, ki se je s smučmi spustil po jugozahodni steni McKinleya in premagal Grandes Jorasses na smučeh, se je vrnil s Himalaje, kjer je pustil svoje odmrznjene konice prstov in dva spremljevalca, ki ju je odnesel vihar ...

Gneča v koči, kjer se morajo planinci in turisti, ki hočejo v masiv, vpisati in kjer dobijo še zadnja navodila, je običajna. Običajno je obvestilo, da je bilo prejšnja noč v kočah in zavetiščih več kakor 300 turistov, zato so morali zamudniki prenočevati na prostem ...

Tudi oblasti postajajo strožje: prizadevanja, da bi prišli na Mont Blanc z motornimi kolesi, so prav tako odločno prepovedali kakor oddajo v živo televizijskega zvezdnika Yvesa Mouroussija z višine 4807 m in željo nekega nadobudnega hotelirja, da bi tam zgoraj priredil piknik za vse, ki v enem dnevu priplezajo na goro. Šele ko so se pojavile ideje, značilne za nekdanje dvorne norce, so oblasti posegle vmes. Nekoliko pozno.

F. L.

MEDVEDI V TATRAH

Pozni gost je potrkal na vrata planinske kočice »Kondratowa« v poljskih Tatrah. Oskrbnik Stanislav Skupien se je prebudil, da bi temu poznemu gostu odprl vrata.

Brž ko je odprl vrata planinske kočice, se je v temi in somraku zarisala velikanska senca — medveda. V strahu je vrata uspel

spet zapreti. Kmalu se je prebudila vsa koča. Čakali so, kaj bo storil medved. Zagnali so trušč, da bi žival preplašili. Zaman. Medved je vohal svežo hrano... Prišel je ponjo. Zato je tako vljudno trkal na vrata... Pa ni našel razumevanja. Ni pa se dal kar tako odgnati. Stal je tako, mogočen in z lesketajočim kožuhom, v mesečini, ki je prav tedaj oblika nočno naravo, kot velikan... Stal je in čakal. Tri ure je moralo miniti, da je spoznal, kako

zaman čaka na sveži prigrizek... V Tatrah živi še nekako 30 medvedov. Pred zimskim spanjem obhodijo takorekoč celotno področje Tater in iščejo močnejše hrane, ki bi jih obvarovala pred prehudim mrazom pozimi. Za planince in turiste ti medvedje niso nevarni, kljub temu pa je svarilo potrebno, saj nikoli ne veš, kdaj bo postal medved kljub svoji »miroljubni« naturi — objesten.

Jósef Nyka

ALPINISTIČNE NOVICE

ALPINISTIČNI RAZGLEDI, glasilo KA PZS, št. 1, okt. 79

Ambiciozno koncipirano ciklostirano glasilo, ki si ga je omislila Komisija za alpinizem pri Planinski zvezi Slovenije, po svoji vsebini, kot jo kaže 1. številka, predstavlja vsebinsko bogato in zanimivo revijo s tega področja. Že pri prvi številki je sodelovala skupina alpinistov, ki je sposobna uresničevati take zamisli, čeprav je ob tem treba upoštevati tudi dejstvo, da je treba vrste neprestano dopolnjevati s svežimi močmi in tudi idejami.

Sprehod po vsebini pokaže, da je koncept razmeroma na široko zastavljen, saj najdemo na primer vrsto takih tem, ki sodijo v širši prostor, ki bi bil morda bolj dostopen javnosti. Med te teme štejem predvsem: Velike pionirje alpinizma (v nadaljevanjih), piše Bine Mlač, potem Poznavanje gorstev — Piz Badile (v nadaljevanjih), piše prav tako Bine Mlač. Pollakov razmišljujoči sestavek »V razmislek« in tudi Planinska in alpinistična oprema, Novice in še kaj. Poleg teh sestavkov namreč lahko beremo tudi o Smučarskem prvenstvu slovenskih alpinistov, o Alpinističnem taboru v Zahodnih Julijcih, v njej je tudi kratek povzetek iz literarnega dela Eda Deržaja, Gruh — Iz navodil za slavne alpiniste in predavatelje. Revijo zaključuje pregled smeri v severozahodni in severni steni Rzenika in opis Velike zaje-de (Rjavi pas), ki ga je prispeval Franček Knez.

Zanimivo gradivo, ki pritegne, saj že v eni sami številki najdemo precej podatkov v alpinističnem življenju pri nas in ti podatki se raztezajo tudi navzven, kar je le hvalevredno. V uvodu so zapisali, da želijo biti dobro obveščeni o alpinističnem dogajanju, kar najbrž pomeni, da želijo biti obveščeni o tem dogajanju na sploh, saj jih zanima na primer gradivo za vzgojo in izobraževanje alpinističnega kadra, dalje gradivo, ki naj bi prispevalo k razčiščeva-

nju alpinističnih problemov, tudi alpinistična zgodovina, tehnične podrobnosti domačih in tujih izjemnih vzponov, spoznavanje manj znanih gorstev, zanima pa jih tudi odmevnost alpinističnih dogodkov doma in po svetu.

Alpinistične razglede številka 1 so sestavili: Jani Bele, Janez Bizjak, Stane Klemenc, Franček Knez, France Malešič, Janez Marinčič, Bine Mlač, Bojan Pollak, Franci Savenc, Jure Ulčar in Jože Zumer. Gradivo, kot ga predstavlja prva številka, bo za osnovo tudi prihodnjim številkam. Sestavljalci upajo, da bodo našli tudi med ostalimi bralci-alpinisti sodelavce, čeprav sestavkov ne bodo honorirali. Prispevke pa naj bi sprejemale naslov: Alpinistični razgledi, PZS Dvorčakova 9, Ljubljana, Komisija za alpinizem.

Pripis temu zapisu:

V sestavku Bojana Pollaka sem zasledil nov izraz »gužva«, ki ga menda v nekaterih alpinističnih skupinah uporabljajo v pomenu »balvan«, najbrž kot pomagalo pri strokovnem alpinističnem izrazju.

Pojem »gužva« je — kot lahko izberemo iz besednjakov — v splošni rabi za povsem drugačne oznake, kot pa gre v tem primeru. Gužva, gužvati se, je shr. beseda, ki pomeni: prerivati se, gnetiti se, biti v gneči, v starejših slovarjih pa bi za ta izraz našli pomensko razlago — mečkati (predvsem tkanino). Tako razlago najdemo na primer v Gröbming-Lesica-Moletovem slovarju, na strani 75. Reči moramo, da gre pri tem za povsem drugačno pomensko miselno orientacijo, kot pa jo nudi že na povsem drugem pomenskem področju uveljavljen pojem »gužva, gužvati se« in vse druge izpeljanke iz tega pojma. Nikakor nam ne daje opore v razumevanju — premagovati neko oviro v steni, ki naj bi bila podobna »gužvi«. Naj dodam, tega pojma nimata ne SP iz leta 1950 niti ne SP iz leta 1962, ne Breznik-Ramovšev SP iz leta 1937, prav tako pa tudi ne SKJ 1970. V SP 1962 pa najdemo razlago za »balvan«, kar naj bi pomenilo »veliko kam-

nito klado, skalo, pečino«, izhaja pa iz tatarskega jezika.

Najbolj temeljito razlaga ta samost. žen. sp. Jurančičev Shrv. sle. slovar (1972, str. 258): gužva — gož, kar naj bi pomenilo — splav je vezan z gožem na direk, naslednji pomen — povreslo (povezovanje snopov); tretji pomen — klopčič, nekaj, kar je brez reda nakopičeno; četrti pomen — zmeda, nered, metež, direndaj (na primer: oko nas nastade gužva; u društvu raste sve večja gužva problema).

Pa razložimo po tem slovarju še glagol: gužvati, gužvam. Tako kot v G. L. Moletovem slovarju — mečkam, mečkati (blago, obleko, torej tudi v tem primeru — tkano).

Gotovo bi se še našli viri, ki jih tu nisem navedel, da bi pomagali osvetliti pomenško širino tega pojma pa bi bilo prav, če bi se oglasili tudi drugi, ko bi pomagali ta pojem pravilno ovrednotiti tudi v gornjem pomenu. To mislim predvsem zato, ker kaže, da besedo »gužva« nekateri alpinisti že uporabljajo.

M. K.

O SEDMI STOPNJI

O tem smo že večkrat pisali z namenom, da se stvar osvetli iz različnih strani. VI + kot doslej najvišja težavnostna stopnja v zadnjem desetletju, sporadično pa tudi že prej, ni mogla zaobseči dosežkov zadnjih let. Jeseni 1978 je na seji v Atenah privolila UIAA, češ, določite verbalno formulacijo za vse, kar spada nad VI + od stebra v Fleischbanku dalje do danes. Konec marca 1979 so na seji v Bruxellesu sprejeli besedno označbo VII. stopnje v nemškem, francoskem in angleškem jeziku in pustili seveda lestvico odprto za težavnosti nad VII. stopnjo. Glasi se: »Ne navadne (izjemne) težave. Stopnjo doseže plezalec s trdim, vztrajnim treningom in z izboljšano opremo. Tudi najboljši plezalci se morajo posebej izuriti (trenirati) za kamenino te stopnje, da bi mogli biti kos skrajno tveganim raztežajem. Obvladati morajo akrobatsko plezanje in do kraja izdelano varovalno tehniko.«

Seveda stvar s tem ni zabetonirana. Pisali smo že o stopnjah nad VII, že se piše o IX. stopnji, pri čemer se seveda opušča pojem »plezanja« in se govori o angleškem izrazu »bouldern«, ki ga doslej niso prevedli niti Nemci, saj gre pri tem za akrobatiko in gimnastiko na specialnih skalnih tvorbah pod milim nebom.

Jiří Novak se je v »Alpinismusu« 10/79 razpisal o tem v članku »VII. ali IX. stopnja«, v katerem je uvodoma izjavil, da subjektivni faktor pri ocenjevanju težavnosti skoraj izključuje objektivnost. Prvi plezalec s svojo oceno ne more biti odločilen, ker ne more biti objektivni, kvečjemu daje nekakšno orientacijo. To trditev preizkuša ob uspehih vzhodnonemških in

čeških plezalcev v peščenjaku (Elbsandstein, saška Švica, ČSSR); te vrste plezanje se je v desetletjih neverjetno razvilo. Napak bi bilo reči, da je te vrste plezanje zgolj trening za visoke stene, kajti ta tehnika, čeprav dosega »čudeže«, ima tudi senčno stran, saj plezalca ne privaja na tehniko visokih sten, nasprotno te vrste plezalec skoraj ne zna uporabljati klinov, utegne podcenjevati nevarnosti v visokih gorah, ni doma v vzajemnem varovanju naveze itd.

Za dobrega plezalca ni bil problem v enem dnevu preplezati po deset smeri najvišje težavnosti (VII) v peščenjaku. Zdaj so v saški Švici to stanje tako spremenili, da je plezalec po dveh ali treh najtežjih smereh (IX) le še kos — kozarcu piva, plezanja pa ima zadosti. Sicer pa se pri tem plezanju govori in piše že o X. stopnji — po enem stoletju te vrste plezanja. Vredno je vzeti v roke knjigo, ki sta jo o tem spisala naš znanec Dietrich Hasse in H. L. Stutte, Wolfratshausen / Obb. 1979.

Morda nekaj mlajši je plezalni vrtec Fontainebleau pri Parizu, posebno pečine Cuvier so pariškim plezalcem pri srcu, prav tako Trois Pignons. Pričakujejo, da bo pariška občina ta predel za avtomobile zaprla in mu s tem ohranila prvobitnejši značaj. Vse te pečine v Fontainebleauju so razdeljene v deset okolišev s kakimi 300 plezalnimi problemi, ki so zaznamovani z markacijami raznih barv (rumeno, zeleno, modro). Nekatera mesta terjajo izredno vajo v trenju, izjemno zmožnost za prilagajanje skali in za ravnotežje. Najtežji okoliš (circuit) ima belo markacijo. Tej težavnosti so kos specializirani »bouldererji«, ki se znajo »pregristi in prepraskati« čez te na poseben način razjedene in oblikovane kamenine. Doslej so našli le 20 do 30 plezalcev, ki so bili tem »skrivnostim« slovitega Fontainebleauja kos. Eno mesto je doslej tako, da ga je zmogel en sam plezalec. Vse skupaj je to pravzaprav »gimnastika« v skalah pod milim nebom, zanjo so ustanovili »Solo Bleau« (= Fontainebleau), ki naj bi začetnike čim bolj pripravila na presenečenja v Alpah in drugih gorovjih po svetu. Plezalci iz te šole se imenujejo »bleuasardi«, nekateri jih imajo za odljudneže, češ da so pristaši »visokomerne naravne ideologije«. Najboljši poznavalec Fontainebleauja je Oleg Sokolski (Sokolsky).

T. O.

BODO V KANADI ALPINISTIČNI PRIPOMOČKI OPROŠČENI CARINE?

Veseli smo, da lahko objavimo novico, ki nam jo je posredovala članica UIAA, piše F. Q. M. (

Pred približno letom dni je namreč FQM dal kanadski zvezni organizaciji, ki določa carino na uvožene izdelke, predlog,

s katerim se zavzema za to, da bi bili alpinistični pripomočki oproščeni carine. Pristojna komisija naj bi v ta namen izdala posebno številko. V sporočilu, ki ga je konec avgusta komisija za določanje pristojbin predala kanadskemu finančnemu ministru, so navedene te zahteve in pa priporočilo vladi, naj bi oprostila carinskih dajatev predmete, kamor spadajo alpinistični pripomočki, izdelani po normah UIAA. To so — čelade, oprtnice, vrvi, vezi, pasovi, klini, razna druga oprema za vzpon in sestop, škripci za spuščanje, kladiva za zabijanje klinov, ledna kladiva, cepini, vponke in znamenja za kažipot, naprave za napovedovanje plazov itd.

To priporočilo bo v oktobru 1980 pregledala skupščina. Upamo, da bo sprejeto, saj bi to pomenilo občutno znižanje cene alpinističnih pripomočkov v Kanadi, zaključuje poročilo FQM in dodaja še tole! Generalni direktor FQM Denis Gravel poudarja, da bi oprostitev carinskih stroškov zelo ugodno vplivala na alpinizem, saj v bistvu zajema vse pripomočke, ki ustrezajo normam UIAA. Z drugimi besedami, s podporo tej vse bolj razširjeni dejavnosti bi lahko zagotovili udeležencem v alpinizmu največjo varnost, kar je seveda tudi glavni cilj zaščitnega znaka UIAA.

Odmev na to akcijo je zabeležil ženevski časnik Tribune de Genève, ko v rubriki »Iz gorskega sveta« opisuje kanadsko pobudo in poudarja, kako zaželeni bi bili podobni ukrepi tudi v drugih državah, zlasti v državah, kjer imamo lahko alpinizem za narodni šport.

M. K.

MAKALU — MAHAKALA

Ljudsko ime Makalu je kontrakcija za Mahakala. V sanskrtu naj bi to pomenilo »Veliki črvi«. Tibetancem pomeni »boga smrti«, gora je njegov prestol. Makalu je ena najizrazitejših gora vzhodno od Everesta. Koliko dela je za raziskovalce ostalo samo v imenu gorskih velikanov v Himalaji! V letu 1979 je na to goro, s katero je za vselej trdno povezan naš alpinizem, od marca do junija poslal ekspedicijo »Arhiv za himalajske raziskave«, Freiburg i. Br. pod vodstvom Gerharda Lenserja. Program: etnološke in orografske raziskave, poročja »Alp.« 1979/4.

T. O.

ČANGABANG

Prvi vzpon po južnem stebri, visokem 1700 m, je opravila anglopoljska ekipa (lahka): Wojciech Kurtyka, Alex Mae Intyre, John Porter in Krzysztof Zurek. Pri prvem poskusu jih je ustavilo slabo vreme na šestem raztežaju. Po treh dneh so nadaljevali ob že zapetih vrveh, nato pa plezali v alpskem stilu. Po 8 dneh v glav-

nem kopne skale so 26. sept. stali na vrhu. Več mest je bilo skrajno težkih. Sestopali so po vzhodnem grebenu tri dni.

T. O.

DVE ANGLEŠKI DOGODIVŠČINI V SEVERNI STENI EIGERJA

Konec februarja 1979 so trije angleški plezalci v Eigerju v »Pajku« zašli v hudo zagato, menda zato, ker so na trdem ledu polomili cepine. SRFW (švicarska reševalna letalska služba) jih je rešila iz stene, v kateri so prebili devet mrzlih dni (o tem smo poročali).

12. do 19. aprila sta Toni Saunders in Steve Hoston ponovno poskusila in uspela. Bivakirala sta pod steno, v Lastavičjem gnezdu, na drugem snežišču, pri Likalniku, na Rampi, pri Pajku in v izstopnih počeh. Oba sta bila pri februarjem poskusu.

14. do 20. aprila sta plezala Simon Mc Carthy (februar. poskus) in Chris Hoyland. Ob 9.30 (14. 4.) sta šla s Kleine Scheidegg, bivakirala v vzhodju, v Lastavičjem gnezdu pri Likalniku. 17. 4. ju je ujel vihar in ju na Rampi pridržal do 18. 4. opoldne. 19. 4. zvečer sta prišla do Pajka, 20. 4. pa sta stopila na vrh in tu spet bivakirala. 21. 4. sta prišla na Kleine Scheidegg.

T. O.

POLJAKI V CIVETTI — POZIMI

Gre za prvo zimsko ponovitev severozahodne stene Civette in to po Comicijevi smeri iz leta 1931.

Dolga leta je ta Comicijeva smer veljala za enega najtežjih zimskih problemov v Alpah. Marca 1979 so ta »oreh« strli Poljaki: Krzysztof Pankiewicz, Marek Serwa, Zbigniew Wach in Aleksander Warm. Tudi poleti ni bilo veliko ponovitev. Je pa smer ena od najbolj mogočnih smeri za prosto plezanje. 200 m VI, 600 m V do V+, le nekaj desetnih metrov v štirih odsekih je naježenih s klini.

Poljaki so vstopili 4. marca, ne da bi steno poprej opremljali s fiksniimi vrvmi. Pri temperaturi — 10 do — 15° C, v vetru, deloma v strupenomrznem viharju so peti dan v steni doživeli snežni vihar in 24 ur trajajoči snežni metež. 14. marca so po Cassinovem direktnem izstopu prišli na vrh. Torej 11 dni! Bilo je res težko: mnogo snega, v počeh in kaminih led s previsi od 1 1/2 do 2 m. Pri 61 raztežajih so le v 25 raztežajih naleteli na 25 starih klinov, od teh je bilo 15 vmesnih. Lestvice so obesili le na 20 mestih. »Če bi bili plezali z lestvicami«, je izjavil Pankiewicz, bi bili morali v steni prebiti en mesec.

Bepi Pellegrinon, znamenit italijanski plezalec, o katerem smo v tej rubriki pisali poldrugo desetletje, je o poljskem dosežku zapisal v »Gazettinu«: »Nedvomno gre za

eno od največjih zimskih plezalskih podjetij vseh časov. Poljaki so to naredili brez posebnega hrupa, brez bobnanja po časopisih in brez organizatorične potrate.«

TISOČ REŠEVALNIH POLETOV

SRFW — Švicarska reševalna letalska služba ima pilota, ki si je v začetku 1979 zapisal tisoči reševalni polet v gorah. Ueli Bärffuss se piše, po rodu je iz Zuricha,

rodil se je 1935. Njegova baza je Samedan v Engadinu. Tisoči polet je bil namenjen smučarju, ki se je pri Savogninu »zagonil« v ograjo in se »zabil« v trdno zabit steber. Za Bärffussa je bil to lahek rutinski polet, smučar pa je dobil pri nesreči težke notranje poškodbe. Bärffuss se je leta 1972 izkazal z izjemno akcijo na Piz Palü (Bumilerpfeiler, kjer je gori dobesedno iztrgal nemškega vojaškega planinskega vodnika).

T. O.

RAZGLED PO SVETU

GORE V PODOBI

O gori kot slikarskem predmetu se je že veliko pisalo in se še piše. Saj bi bilo zares čudno, če bi se likovni umetnik — slikar ne lotil tega predmeta že zaradi veličastnega lica, skrivnostnega občutja, bogatih barv in celega niza vtisov, ki so polni različic. Današnji človek je res preplavljen z »optičnimi impulzi« filmov, razstav, skioptičnih in drugih razgledov po svetu. V 20. stoletju so že pisali, da je Alpe ljudem najbolj približal s svojimi slikali E. T. Compton. No, danes je fotografija s svojo tehniko takorekoč skoro v vsako vas in skoro v vsako hišo prinesla fotoposnetke gora, filme, črno bele in barvne, in še druge stvari, ki jih je ustvarila optična tehnika v 19. in 20. stoletju.

Čudno bi res bilo, če bi šlo mimo gora renesančno slikarstvo. Renesansa je človeku odprla oči za naravo. Kako ne bi bila zajela tudi gorske narave! Sam Lionardo da Vinci (1452—1528), univerzalni genij, je leta 1511 stopil v Alpe in prišel v višino 2500 m na Monte Rosi in tu doživel svojo veliko umetnino »Veliko alpsko pokrajino v viharju«. Na več svojih slavnih podobah je v ozadju naslikal daljno, sinjo alpsko verigo, tudi Mona Liza ni brez tega. Mojster beneške šole Tizian (roj. 1477 v Pieve di Cadore), sin dolomitske dežele, je svojim podobam dajal alpsko ozadje, Albrecht Dürer (1471—1528) je za nekatere »pionir alpskega krajinarstva« in je s tem močno vplival na celo vrsto slikarjev. Zelo pomemben je tudi v tem pogledu Pieter Bruegel starejši; pokrajina mu ni bila več samo okvir, ozadje, temveč svet, v katerem njegove osebe žive in delajo. Renesnančna umetnost je bistveno pomagala odkrivati alpski svet.

T. O.

TREKKING V SZ

V SZ razvijajo tudi t. i. »gornji turizm«, planinski turizem. Visokokvalificirani »gorski turisti« delajo ture do 3 b (nekako IV—) in pri tem ne obirajo vrhov, pač pa dolge poti čez prelaze. Ture trajajo več tednov, vodijo jih priznani vodniki, imeti morajo predpisano opremo itd. Ta planinski turizem se vključuje v »Federacijo turizma«, ki prireja seminarje, tečaje in celo tekmovanja in daje tudi častne naslove vodnikom in njihovim varovancem odlikovanja in naslove, kot je »mojster športa«. L. 1978 so dali ta naslov 14 uspešnim planinskim turistom in vodnikom. Isto leto je Federacija alpinizma v Gruziji v Kazbegiju priredila II. vsesovjetsko srečanje planinskih turistov in posvetila to srečanje 60-letnici obstoja »Komsomola«, sovjetske mladinske organizacije. Prišlo je 37 delegacij iz vseh sovjetskih republik s 700 udeleženci. 74 se jih je pri tem povzpelo na Kazbek (5047 m).

T. O.

SEVERNA STENA ORTLERJA — PRESMUČANA

Stena je visoka 1400 m, žleb ima 50 do 60° naklonine. 10. junija 1979 sta ta žleb presmučala Kurt Jeschke in Martin Burt-scher. Štartala sta ob 11. dopoldne. Komplikiran manever sta morala opraviti v gornji polovici stene v navpičnem ledu (morala sta se spustiti z vrvo in nato dve uri čakati, da se je sonce »umaknilo« iz zgornje polovice stene). Ob 15. uri sta v dobrem snegu presmučala 800 m visoki ozebni v eni »potezi«. Jeschke je izjavil: »Vzpon po tej strani Ortlerja se šteje med najbolj nevarne ledne ture. Najin smuk po severni steni Ortlerja je najbrž najtežji alpski spust doslej.«

T. O.

SMRT V GORAH

S to temo se je v »Alpinismusu« 1979/7 oglasil dr. med. Georg Hajdukiewicz, po rodu Poljak, sicer pa »svetovljan«, ki je v prvem desetletju po vojni v Evropi vzbujal precejšnje pozornost.

Da so gore nevarne, drži. Če ne bi bile, najbrž ne bi tema »Nevarnosti v gorah« prišla na vrsto v vsakršnem planinsko-smučarskem tečaju. Seveda ta ugotovitev, da so gore nevarne, ni eksaktna niti popolna. Že Goethe, eden velikih predhodnikov alpinizma, je dejal, da so gore same onstran dobrega in zlega, kar pomeni po Kantu, da gore kot »stvar sama na sebi« (das Ding an sich) niso bile nevarne niti nenevarne. Šele ko človek kot subjekt stopi v ta objekt, utegnejo postati nevarne. Zato se mora človek, ki stopi na goro, zavedati, da je samo on odgovoren za posledice tega dejanja.

James Joyce, eden od zelo pomembnih pisateljev 20. stoletja, pravi v svojem delu »Ulysses« (Blumov monolog), da je »smrt kulminacijska točka življenja«. To tezo moremo in smemo sprejeti le, če smrt ideološko in taktično programiramo, kot na primer, programira Jordanovo smrt Ernest Hemingway v romanu »Komu zvoni«. Planinsko smrt pa bi po Remarquu praviloma imenovali le »drek« (»Na zahodu nič novega« ali tudi, v »Slavoloku«), saj gre za najbolj brutalno smrt celo v fizičnem smislu, prav tako pa v iracionalnem smislu. Dr. med. G. Neureutber, predsednik zdravniške podkomisije KAR pravi, da je okolica gorske smrti sicer lepša, je pa na visokem in zato je mesto smrti težko dosegljivo: ni ravnega sveta, ni strehe, vselej je ali prevroče ali premrzlo ali premokro, zdravnika

ni pri roki, reševalna služba pa tudi ne more takoj pritisniti na plin.

Statistika je statistika, vsako moramo presojati s skepto. Nekaj resnice pa vendarle odkriva, čeprav ji nekateri odrekajo celo to. Npr. v Avstriji se je od 1945 do 1970 v gorah ubilo 3051 planincev, torej 118 na leto. V Švici je bilo leta 1972 166 mrtvih, leto nato 152. Na Poljskem se zadnja leta v Tatrah smrtno ponesreči 14 do 16 planincev, medtem ko je smrtnih nesreč med alpinisti v »Klubu Visokogorskem« vsako leto manj. Danes smrt v gorah manj odmeva kot, na primer, v času po 5. juliju 1865, ko se je na Matterhornu vpricho Whymperja ubila četvorica zelo dobrih, izkušanih planincev. »Times of London« je zapisal: »Najboljši sinovi Albiona umirajo nekoristno, nedonosne smrti, le zato, ker hočejo zavzeti skalnati rogelj v Alpah.« Whymperjevo življenje je po tisti nesreči teklo neusmiljeno v znamenju te tragedije. Zasliševanja na sodniji so bila šele začetek trpljenja. Strup te nesreče je zaviral razvoj alpinizma vsaj 20 let.

Vpliva pa tudi protislovni problem, ki se izraža v dandanašnjem času: vrednotenje človeškega življenja, težak in nepopularen tema, ki mu je težko uiti, saj je vpleten mit samopodritve in ozkosrčne zaverovanosti vase. Na Angleškem so morali dolgo čakati na Mummeryja, da se je razšla senca Whymperjeve tragedije. Danes je tudi glede tega vse drugače. Na leto umre v Alpah do 400 ljudi, pa se razvoj planinstva ne zavre, narobe, vedno bolj se širi. Današnje planinstvo je množičen pojav, ki ima sociološki in kulturni temelj.

T. O.

VREME NA KREDARICI V LANSKEM POLETJU

V letu 1979 je bil na Kredarici izmed treh poletnih mesecev junij najtoplejši. Njegov temperaturni popreček — +4,7^o C, je bil za 1,3^o nad normalno vrednostjo, medtem ko sta temperaturna poprečka preostalih dveh poletnih mesecev bila nižja: julijski je znašal 4,4^o, avgustovski pa 4,3^o. Njuna odklona od normalne vrednosti sta bila enaka, znašala sta — 1,3^o. Ekstremne temperature so bile v mejah doslej znanih temperaturnih vrednosti Kredarice. Maksimalne mesečne temperature so bile 12,2^o dne 28. junija, 12,0^o dne 29. in 30. julija in 14,0^o dne 15. avgusta 1979. Najnižje mesečne temperature so bile vse pod lediščem. Znašale pa so: —3,1^o dne 17.3 junija, —2,7^o dne 3. julija in —3,6^o dne 25. VIII.

Junjski mesečni popreček oblačnosti (7,0) je bil skoro enak njegov normalni vrednosti (7,1), medtem ko je julijski mesečni popreček oblačnosti (7,7) znatno presegel normalno vrednost (6,4). Avgustovski mesečni popreček oblačnosti (5,8) pa je bil pod

normalno vrednostjo (6,2). Stopnji oblačnosti ustrezno je bilo tudi število ur sončnega sija. Hellograf na Kredarici je junija registriral 161 ur sončnega sija, kar je 34 % njegovega maksimalnega možnega trajanja. Julija je sonce sijalo na Kredarici skupno le 134 ur, kar je komaj 28 % možnega trajanja v tem mesecu. Avgusta so dnevi sicer že občutno krajši, vendar je hellograf na Kredarici registriral 162 ur sončnega sija, kar je 37 % maksimalnega možnega trajanja.

V padavinskem pogledu sta bila prva dva poletna meseca prekomerno namočena, tretji poletni mesec pa je prejel premalo moče. Junija je v skupno 20 padavinskih dneh padlo 236 mm padavin, kar je 105 % normalne vrednosti. Julija je v 17 padavinskih dneh padlo 230 mm padavin, ali 111 % normalne vrednosti. V avgustu pa je v 16 padavinskih dneh padlo komaj 140 mm moče, kar je samo 58 mm za ta mesec normalne višine padavin.

V poletnih mesecih so sicer prevladoval padavine v obliki dežja, vendar je junija 6-krat, julija 4-krat, avgusta pa 9-krat vmes tudi snežilo.

Snežna odeja je še ves mesec junij prekrivala Kredarico. Njena največja debelina, merila je 344 cm (dne 1. junija) se je proti koncu meseca zniževala in tudi nove snežne padavine je niso bistveno okrepile, niti ji niso bistveno podaljšale trajanje. V juliju je Kredarico prekrivala snežna odeja devet

dni. Njena največja debelina je merila 34 cm (dne 9. jul.). V avgustu pa je bilo na Kredarici samo pet dni s snežno odejo, ta pa je bila tanka. Največja debelina je merila samo 6 cm (dne 29. avg.).

F. Bernot

DOPOLNILO POPRAVKA

Dve pismi k članku dr. M. Kajzelja
v PV 1979/1—8 (gl. PV 1980/71)

Odgovornemu uredniku

V 5. številki letošnjega Planinskega Vestnika je tov. dr. Mirko Kajzelj objavil prvi del svojega prispevka »Odlomki iz nezapisanih analov«.

V tem članku med drugim podrobno opisuje ustanavljanje in delovanje turistovskega kluba Skala. Na strani 300 našteje ustanovitelje tega kluba. Vendar iz neznanih razlogov ne našteje vseh.

Pošiljam fotokopijo Začasne izkaznice št. 12 pripravljalnega odbora Turistovskega kluba »Skala«, na kateri lahko preberete tri imena soustanoviteljev: predsednika, podpredsednika in tajnika. Od teh treh omenja avtor članka samo enega.

Tija Badjura

Prilagodilni odbor Turistovskega kluba »Skala«
v Ljubljani.

Začasna izkaznica št. 12.

Za gosp. *Badiura Metod*

redn. čl. *dijak višje šole*

T. K. S.

Mašo Zupke
t.č. predsednik

Božena Javčič
t.č. tajnik

TURISTOVSKI KLUB
„SKALA“

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE

TOZD

- brezlesni papirji in kartoni
- kartografski papir
- heliografski papir
- paus papir
- papir za filtre
- specialni risalni papir
- premazni kartoni — mat in sijajni
- fotokopirni papir
- specialni vrednostni papirji

TOZD

- samolepilni papirji
- dekor folije
- magnetkontne kartice
- specialni premazni papirji

KO to

KOTO • koteks tobus, n. sol. o.
61000 Ljubljana, Miklošičeva 5

je eno izmed vodilnih specializiranih
proizvodno-trgovskih podjetij v SFR
Jugoslaviji na področju kož, usnja in
usnjenih izdelkov, industrijskih surovin
živalskega izvora ter reprodukcijskih
materialov in naprav za usnjarsko-
predelovalno industrijo

danes
prevzeto
jutri
izročeno

▼
**NOČNI
SKOK**